

รตนาธิปไตยประเทศไทย

พระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

พระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

นับแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย ได้ทรงทราบถึงปัญหาความยากจนของราษฎร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริเริ่มโครงการต่างๆ เป็นจำนวนมาก เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรให้ดีขึ้น เช่น โครงการชลประทาน และโครงการพัฒนาการเกษตร เป็นต้น ในขณะเดียวกัน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้พระราชทานโครงการศิลปาชีพ ทรงฟื้นฟูศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านแต่ละท้องถิ่น ให้ราษฎรทำเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้แก่ราษฎรอีกทางหนึ่ง ในระยะต่อมา ทรงจัดตั้งโครงการพระราชดำริด้านการเกษตรเพื่อช่วยเหลือราษฎรอีกหลายโครงการ เช่น โครงการฟาร์มตัวอย่าง และโครงการธนาคารอาหารชุมชน เป็นต้น

มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์

พระบรมราชินีนาถ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถโดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปทรงเยี่ยมราษฎรทั่วทุกภาคของประเทศมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๗ เป็นเวลาได้ครึ่งศตวรรษ ได้ทรงทราบด้วยพระเนตรพระกรรณ ถึงทุกข์สุขในการดำรงชีวิตของราษฎร ทรงพบว่าราษฎรส่วนใหญ่ของประเทศเป็นเกษตรกร แต่ละปีต้องประสบกับปัญหานานัปการ เช่น น้ำท่วม

รัตนราชินีศรีประเทศ

พระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ฝนแล้ง ศัตรูพืชรบกวน ได้ผลผลิตน้อย ทำให้การทำไร่ทำนาไม่ได้ผลเท่าที่ควร ทั้งได้ทรงพบว่า ราษฎรไทยหลายท้องถิ่นมีฝีมือเป็นเลิศทางหัตถกรรมหลายชนิดที่สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษ ควรจะอนุรักษ์ไว้เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมของชาติสืบไป

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถจึงทรงทุ่มเทพระวิริยอุตสาหะและพระราชทรัพย์ส่งเสริมงานหัตถกรรมแก่ราษฎร เพื่อเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวเกษตรกรที่ประสบปัญหาในการเพาะปลูก และเกษตรกรที่ว่างจากฤดูทำนาให้มีงานทำอยู่กับบ้าน โดยอาศัยวัสดุในท้องถิ่น ซึ่งยังผลให้ราษฎรไม่ต้องละทิ้งถิ่นฐานของตนเข้าไปรับจ้างทำงานในเมืองใหญ่ อันก่อให้เกิดปัญหาชุมชนแออัดในระยะยาวต่อไป

“...การที่ข้าพเจ้าเริ่มงานศิลปาชีพขึ้นนั้น ข้าพเจ้าตั้งใจจะสรรหาอาชีพให้ชาวนาที่ยากจนเลี้ยงตนเองได้เป็นเบื้องต้น ทั้งนี้เนื่องจากข้าพเจ้าได้มีโอกาสตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปเยี่ยมราษฎรตามชนบทมาหลายสิบปี ได้พบว่าราษฎรส่วนใหญ่เป็นชาวนาชาวไร่ที่ต้องทำงานหนัก และต้องเผชิญอุปสรรคจากภัยธรรมชาติมากมาย เช่น ฝนแล้ง น้ำท่วม ศัตรูพืชระบาด เป็นต้น ทำให้ชาวนาชาวไร่ยากจน...”

พระราชดำรัส สมเด็จพระบรมราชินีนาถ

วันที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๕

งานศิลปาชีพเริ่มแรก

ผ้าฝ้ายที่เขาเต่า

พ.ศ. ๒๕๐๖ เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จแปรพระราชฐานไปประทับแรม ณ วังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทั้งสองพระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรที่หมู่บ้านเขาเต่า ตำบลเขาเต่า

วันที่ ๒๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๖
เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรที่เขาเต่า อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ได้ทอดพระเนตรเห็นว่าราษฎรในหมู่บ้านยากจนมาก ดังนั้น ทุกครั้งที่เสด็จพระราชดำเนินไปเขาเต่า ก็ทรงนำเครื่องอุปโภคบริโภคไปพระราชทานหมู่บ้านนี้บางปีแห้งแล้งมาก ขาดน้ำจืดบริโภค พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้กรมชลประทานสร้างอ่างเก็บน้ำขึ้นที่เขาเต่า เพื่อให้ชาวบ้านมีน้ำจืดบริโภคอย่างเพียงพอ และพระราชทานพระราชดำริให้เลี้ยงปลาในอ่างเก็บน้ำ ตลอดจนพัฒนาการใช้ที่ดินบริเวณเขาเต่าด้วย

พ.ศ. ๒๕๐๘ ขณะที่ทั้งสองพระองค์เสด็จแปรพระราชฐานไปประทับ ณ วังไกลกังวล หัวหิน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรที่หมู่บ้านเขาเต่าอีก ทรงทราบว่าราษฎรทำการประมงเป็นอาชีพหลัก เมื่อผู้ชายออกทะเลไปหาปลา ผู้หญิงก็เก็บหอยมาแกะเนื้อขายได้เงินไม่มากนัก แต่ต้องกรำแดดร้อน บางคนมีลูกเล็กๆ

เสด็จ
พระราชดำเนินไป
ทอดพระเนตร
โรงงานทอผ้าที่
เขาเต่า

จึงทำงานไม่สะดวก แต่ประสงค์ที่จะใช้แรงงานให้เกิดประโยชน์ หารายได้มาช่วยครอบครัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถจึงทรงชักชวนหญิงชาวบ้านเขาเต่ามาหัดทอผ้าขาย ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ พลโท หม่อมเจ้าประเสริฐศรี ชยางกูร จัดหาที่ทอผ้ามาติดตั้งที่ได้ศาลาวัดเขาเต่า แล้วชวนหญิงชาวบ้านมาหัดทอผ้าขาวม้าและผ้าซิ่นได้คนทำงานราว ๒๐ คน ต่อมา สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สร้างโรงทอผ้าง่ายๆ ขึ้นที่ท้ายวังไกลกังวล เพื่อให้การทอผ้ามาอยู่ใกล้จะได้ดูแลได้สะดวก และขอครูทอผ้าจากโรงงานทอผ้าบ้านไร่ จังหวัดราชบุรี มาสอนการทอผ้าแก่ราษฎรบ้านเขาเต่าโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีรถรับส่งแม่บ้านเขาเต่ามาหัดทอผ้าขาวม้าและผ้าซิ่น พระราชทานอาหารกลางวันและค่าแรงแก่ผู้ทอ ผู้ใดมีลูกเล็กๆ ไม่มีใครดูแลที่บ้าน ก็ให้นำมาด้วย โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ข้าราชการบริหารฝ่ายในช่วยกันเลี้ยงให้

พ.ศ. ๒๕๐๙ ราษฎรบ้านเขาเต่าได้น้อมเกล้าฯ น้อมกระหม่อมถวายที่ดินเป็นที่ตั้งโครงการทอผ้าถาวรที่เขาเต่า สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรงาน และทรงรับซื้อผ้าของชาวบ้านไว้ จนถึง พ.ศ. ๒๕๑๑ กรมการพัฒนาชุมชนจึงได้เข้ามารับผิดชอบดำเนินการต่อ นับได้ว่าการทอผ้าฝ่ายของชาวบ้านเขาเต่าเป็นพระราชกรณียกิจแรกด้านการส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมแก่ราษฎร

โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้นำลูกเล็กๆ มาด้วย

ผ้าไหมมัดหมี่ที่อีสาน

ในปลาย พ.ศ. ๒๕๑๓ ภาคอีสานประสบอุทกภัย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรผู้ประสบอุทกภัยที่จังหวัดนครพนม ได้พระราชทานเครื่องอุปโภคบริโภคเพื่อบรรเทาความเดือดร้อน มีราษฎรจากหลายอำเภอมารับเสด็จกันเนืองแน่น เช่น อำเภอท่าอุเทน อำเภอนาหว้า อำเภอเรณูนคร เป็นต้น หญิงชาวบ้านที่มารับเสด็จแทบทุกคนนุ่งซิ่นไหมมัดหมี่ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้ทอดพระเนตรผ้าไหมเหล่านั้นด้วยความสนพระราชหฤทัย ทรงเล่าพระราชทานคณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายพระพรชัยมงคล ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ ความตอนหนึ่งว่า

“...เมื่อข้าพเจ้าเห็นเขามารับเสด็จ เห็นผ้าถุงที่เขาใส่สวยงามเสียเหลือเกิน เป็นไหมมัดหมี่ แล้วเขาก็นั่งกับพื้นอยู่อย่างนั้นก็ถามเขาว่านี่ทำอะไร เขาก็บอกว่าทำอะไร เขาเลี้ยงไหมเองที่บ้าน คนละกี่กระดัง

๒๐-๓๐ กระดัง แล้วมีผ้าขาวบางๆ ปิดเท่านั้นเอง และหม่อน
ต้นหม่อนก็เป็นต้นไม้ที่ทนแล้งได้ อย่างข้าวไม่สามารถทนแล้งได้
แต่หม่อนนี้ถึงจะแกร็นอย่างไรก็ทนแล้งได้ เป็นต้นไม้ที่เหมาะสมกับ
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจริงๆ เมื่อข้าพเจ้าเห็นดังนั้น เห็นความ
สามารถ ความสวยของมัดหมี่ ก็เลยบอกกับเขาว่า ขอให้พี่น้องทอให้
ให้ฉันทใส่ได้ไหม จะขอซื้อ เขาบอกได้ เต็มใจ เขาก็ทอให้ นั่นล่ะ
เป็นการตั้งต้นศิลปอาชีพ...”

ปลาย พ.ศ. ๒๕๑๕ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้
โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ท่านผู้หญิงสุประภาดา เกษมสันต์
ราชเลขาณุกรในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ และคณะ ออกไป
ติดต่อรับซื้อผ้าไหมจากชาวบ้านที่จังหวัดนครพนมเป็นจังหวัดแรก และให้
ราคาที่ชาวบ้านพอใจ เพื่อจูงใจชาวบ้านให้มีกำลังใจที่จะทอผ้าไหมต่อไป
และให้พยายามเก็บรวบรวมผ้าไหมมัดหมี่ กับผ้าที่ชาวบ้านทอทุกชนิด เช่น
ผ้าโสร่งไหม ผ้าขาวม้า
ไหม ผ้าไหมพื้น ผ้าฝ้าย
ทอมือ เป็นต้น ให้ได้มาก
ที่สุด รวมทั้งผ้าที่ชาว
บ้านใช้แล้ว ก็ขอซื้อมา
สะสมไว้ เมื่อราชเลขา-
ณุกรฯ กลับมาแต่ละครั้ง
ก็นำขึ้น ทูลเกล้าฯ ทูล
กระหม่อมถวายทอด
พระเนตร สมเด็จพระ
นางเจ้าฯ พระบรมราชินี
นาถจะทอดพระเนตรผ้า
เหล่านั้นทีละผืน ทรงดิชม
และพระราชทานคำ
แนะนำต่างๆ ให้ราช-

สมเด็จพระบรมราชินีนาถกับผ้าไหมมัดหมี่

รัตนราชินีประเทศไทย
พระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
โปรดทรงฉลองพระองค์ที่ตัดเย็บ
ด้วยผ้าไหมมัดหมี่

ฉลองพระองค์ที่ตัด
จากผ้าไหมมัดหมี่

เลขานุการนำไปแจ้งแก่ชาวบ้าน ด้วยวิธีเช่นนี้ ผ้าไหมมัดหมี่ก็ค่อยๆ พัฒนา
คุณภาพดีขึ้น และสวยงามเป็นที่ต้องการของประชาชนทั่วไป

ผลิตภัณฑ์ปानศรณารายณ์

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงริเริ่มสาธิตวิธีการใหม่ๆ ด้านเกษตรกรรมที่ตำบลหุบกะพง อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ให้เป็นศูนย์สาธิตโครงการพัฒนาท้องถิ่นชนบทไทย โดยได้รับความร่วมมือจากประเทศอิสราเอล เรียกว่า “ศูนย์พัฒนาไทย-อิสราเอล” ริเริ่มทดลองเพาะพันธุ์พืชจากต่างประเทศ ปรับปรุงคุณภาพพันธุ์พืชพื้นเมือง ปรับปรุงการให้ปุ๋ย เริ่มโครงการฝนหลวง โครงการนาสาธิต ฯลฯ นอกจากนั้นยังทรงเห็นว่า ระบบสหกรณ์เป็นระบบเศรษฐกิจที่จะเอื้ออำนวยให้ชาวนาชาวลำบากไร้พึ่งตนเองได้ และมีฐานะพอกินพออยู่ จึงได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ส่งเสริมกิจการด้านนี้เป็นแห่งแรกที่สหกรณ์การเกษตรหุบกะพง จำกัด อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

ในเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้ทรงช่วยเหลือกลุ่มแม่บ้านหุบกะพงให้มีรายได้เพิ่มขึ้น แม่บ้านเหล่านี้บางคนมีเวลาว่าง บางคนไม่แข็งแรงพอที่จะกรำแดดทำงานในไร่ ทรงเห็นว่าปานศรณารายณ์เป็นพืชท้องถิ่น ขึ้นง่ายในดินทราย จึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ท่านผู้หญิงมณีรัตน์ บุนนาค นางสนองพระโอษฐ์ดำเนินโครงการฝึกอบรมการประดิษฐ์หัตถกรรมจากปานศรณารายณ์ เช่น กระเป๋าถือ หมวก พัด รองเท้าแตะ และของใช้อื่นๆ อีกมาก กองอุตสาหกรรมสิ่งทอ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ส่งครูไปช่วยแนะนำและพัฒนาผลิตภัณฑ์ปานศรณารายณ์ จนสามารถผลิตเป็นสินค้าออกสู่ตลาด ได้ดำเนินกิจการในรูปของสหกรณ์ ต่อมา การประดิษฐ์หัตถกรรมนี้แพร่หลายไปสู่ดอนขุนห้วย ซึ่งเป็นตำบลใกล้เคียงด้วย

ดอกไม้ประดิษฐ์

ต่อมา กลุ่มสตรีในนิคมสร้างตนเอง ตำบลอ่าวน้อย อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งปลูกสับปะรดเป็นอาชีพแต่รายได้ไม่แน่นอน ได้ขอพระราชทานอาชีพเสริมบ้าง สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ทำดอกไม้ประดิษฐ์ โดยสายปัญญาสมาคมฯ ช่วยสนับสนุนทุนซื้ออุปกรณ์ในการทำดอกไม้ประดิษฐ์ในระยะแรก มีอาจารย์จากวิทยาลัยครูสวนดุสิต (ปัจจุบัน คือมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต) ไปช่วยสอน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถพระราชทานแนวพระราชดำริให้ประดิษฐ์ดอกไม้ไทย เช่น ดอกสารภี ดอกอังกาบ ดอกแสด ดอกบัว ดอกบุนนาค ดอกแก้ว ดอกอัญชัน เป็นต้น ซึ่งชาวบ้านสามารถประดิษฐ์ได้เหมือนจริง ทำให้จำหน่ายได้ดี จากนั้นโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สอนราษฎรที่ตำบลดอนขุนห้วย ตำบลเขาใหญ่ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี และที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามด้วย

ผ้าฝ้ายยกดอกพิกุล

ในเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๑๗ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จแปรพระราชฐานไปประทับ ณ ทักษิณราชนิเวศน์ จังหวัดนราธิวาส เพื่อทรงเยี่ยมราษฎร เวลานั้นราคายางตกต่ำ ราษฎรผู้มีอาชีพรับจ้างกรีดยางเดือดร้อน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ราษฎรทดลองทอผ้าฝ้ายลายดอกพิกุล ซึ่งเป็นลายที่มีลักษณะเฉพาะของภาคใต้ ต่อมาเพิ่มการสอนทอผ้าฝ้ายยกดอกพิกุลเริ่มโครงการครั้งแรกในบริเวณวัดเชิงเขา อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส จากนั้นเปิดอบรมที่วัดโคกเคียน ตำบลโคกเคียน อำเภอเมือง และวัดพระพุทธ ตำบลพร่อน

รัตนราชินีศรีประเทศ

พระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส เมื่อราษฎรมีความชำนาญแล้ว ก็โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ทอผ้าไหม

พ.ศ. ๒๕๒๒ ราษฎรอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ที่เปิดอบรมการทอผ้าฝ้าย ขอฝึกการทอผ้าไหมบ้าง สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถก็ทรงส่งครูไปสอน กิจกรรมทอผ้าดำเนินมาด้วยดี จนกระทั่งราคาขายดีขึ้น ชาวบ้านได้ค่าแรงก่อดี งานทอผ้าที่วัดเชิงเขาและวัดโคกเคียนจึงได้ยุติลง คงเหลือแต่ที่วัดพระพุทธซึ่งยังดำเนินการต่อมา

ผลิตภัณฑ์ย่านลิเภา

พ.ศ. ๒๕๑๗ นั้น นอกจากเริ่มโครงการทอผ้าฝ้ายยกดอกพิกุลแล้ว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ยังได้ทรงส่งเสริมอาชีพการจักสานย่านลิเภาขึ้นที่อำเภอเย็งอ อำเภอระแงะ อำเภอบาเจาะ และอำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาสด้วย ทรงเล่าเรื่องย่านลิเภาพระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ ศาลาดุสิดาลัย เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๔ ความตอนหนึ่งว่า

“...ย่านลิเกานี้เป็นศิลปะเก่าแก่ของบรรพบุรุษของเรา แล้วก็วัตถุดิบก็เกิดขึ้นเองภายในประเทศ คือทางภาคใต้ที่ฝนมาก ตัวย่านลิเกานั้นก็คือเป็นพืชชนิดหนึ่ง ที่ขึ้นเองรกโดยธรรมชาติได้ต้นยาวได้สวนยาว ปิดดินให้ชุ่มชื้น และที่ภาคใต้ใช้ได้ดี เพราะว่าฝนตกมากทำให้เกิดความเหนียว ทำให้เส้นเหนียว แล้วก็อยู่ได้เป็นร้อยปี....ถ้าแม้ว่าทิ้งให้แก่กับต้นแล้วใยของเขาจะเหนียวอยู่ได้เป็นร้อยปีโดยที่ไม่มีตัวแมลงมากัดกินเลย เพราะฉะนั้นเรียกว่าพูดได้ว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่ยอดเยี่ยมที่สุดของเมืองไทย...”

ตุ๊กตาชาววัง และผ้าทอที่อ่างทอง ออยุธยา

เมื่อปลาย พ.ศ. ๒๕๑๘ เกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ที่จังหวัดภาคกลาง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จแปรพระราชฐานไปประทับที่พระราชวังบางปะอิน เพื่อทรงเยี่ยมราษฎร เมื่อเสด็จพระราชดำเนินไปที่ตำบลบางเสด็จ อำเภอบางบาล จังหวัดอ่างทอง ราษฎรได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายฎีกา ทำให้ทรงทราบว่า ที่บางเสด็จ น้ำท่วมปีละหลายเดือน ชาวในนาล่มเสียดายติดต่อกันมาหลายปี อาชีพครองที่ราษฎรทำได้แก่ ทำอิฐ และเหลาไม้ก้านธูป ได้รับค่าแรงน้อยไม่พอเลี้ยงครอบครัว จึงยากจนกันมาก สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงรำลึกถึงงานหัตถศิลป์ชาววังที่เคยทอดพระเนตรเห็นเมื่อยังทรงพระเยาว์ เป็นตุ๊กตาดินเผาตัวเล็กเท่าปลายนิ้วก้อย ทาสีเป็นผ้าถุงผ้าห่ม และแต้มหน้าทาปาก บั้นในอิริยาบถต่างๆ น่ารักมาก และมีพระราชดำริว่า ราษฎรบางเสด็จมีวัสดุในพื้นที่อยู่แล้วคือดินเหนียว จึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้อาจารย์จากวิทยาลัยเพาะช่าง คือ นายจุลทัศน์ พยาฆรานนท์ เป็นผู้ฝึกสอนปั้นตุ๊กตาชาววัง ตั้งศูนย์ฝึกขึ้นที่ศาลาการเปรียญวัดท่าสุทธาวาสริมแม่น้ำเจ้าพระยา นายจุลทัศน์สอนอยู่ ๖ เดือน ก็ปรากฏผลเป็นที่น่าพอใจ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงซื้อไว้ในระยะเริ่มต้น ทำให้ชาวบ้านมีกำลังใจ พออย่างเข้าปีที่ ๒ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีก็โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตั้งพิธีไหว้ครูตามธรรมเนียม

ประเพณีไทย เป็นขวัญและสิริมงคล แก่ชาวบ้าน ศูนย์ตุ๊กตาชาววังที่บาง เสด็จนี้ รวมกลุ่มกันเป็นเหมือน สหกรณ์ มีหัวหน้าศูนย์และกรรมการ คอยดูแล

ในเวลาเดียวกัน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถมี พระราชเสาวนีย์ให้จัดหาที่ทอผ้า และ หาครูมาสอนทอผ้าฝ้าย โครงการ ทอผ้าฝ้ายดังกล่าวขณะนี้ยังมีการ ทออยู่ในจังหวัดอ่างทอง และ พระนครศรีอยุธยาอย่างแข็งขัน เฉพาะที่อ่างทอง โรงทอผ้าตั้งอยู่ที่วัด สระแก้ว เมื่อสมเด็จพระเทพรัตนราช

สุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปถวายผ้าพระกฐินต้น ณ วัดสระแก้ว ได้พระราชทานเงินให้สร้างโรงทอผ้าและย้อมผ้าถาวร พร้อมกับพระราชทานชื่อว่า “สามัคคีสมาคาร” ผลิตผ้าฝ้ายเนื้อดีมาจำหน่าย ในร้านจิตรลดา

ผ้าทที่บ้านกาด

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้เริ่มโครงการฝึกทอผ้าเป็นอาชีพเสริมแก่ราษฎรตำบลบ้านกาด อำเภอ สันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ เริ่มตั้ง แต่การทอผ้าฝ้ายยกดอกด้วยด้ายมัน เมื่อฝีมือดีแล้วก็ทอผ้ายกใหม่ ผ้าตีนจกอันมีชื่อเสียงของภาคเหนือ ขณะนี้สมาชิกสามารถผลิตผ้ายกฝ้าย และผ้ายกใหม่มีคุณภาพดีน่าภูมิใจ นอกจากนี้ ยังโปรดเกล้าโปรด กระหม่อมให้สอนการปักครอสติช และปักชอยแบบไทย แล้วนำผ้าปักเหล่านี้มาประดิษฐ์เป็นของใช้ต่างๆ เช่น ซองแว่นตา กระเป๋าถือ และกรอบรูป เป็นต้น

ศิลปินาซีพัจจุบัน

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงเล่าพระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ทูลละอองธุลีพระบาทถวายพระพรชัยมงคลในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๔ ความตอนหนึ่งว่า

“... ทุกครั้งที่เมืองไทยเกิดน้ำท่วมหรือเกิดภัยพิบัติอย่างไรก็ตาม ข้าพเจ้าได้ตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงนำของพระราชทานไปช่วยเหลือราษฎร มักเป็นเครื่องอุปโภคบริโภค แล้วก็รับสั่งกับข้าพเจ้าว่า การช่วยเหลือแบบนี้เป็นการช่วยเหลือเฉพาะหน้าซึ่งไม่สำคัญ ช่วยเขาไม่ได้จริงๆ ไม่เพียงพอ ทรงคิดว่าทำอย่างไรจึงจะช่วยเหลือชาวบ้านเป็นระยะยาว คือทำให้เขามีหวังที่จะอยู่ดีกินดีขึ้น ลูกหลานได้เข้าโรงเรียน ได้เรียนหนังสือ ซึ่งในเรื่องนี้รัฐบาลได้พยายามส่งเสริมอยู่แล้ว เขาเพิ่มโรงเรียนขึ้นอย่างสม่ำเสมอ แต่ชาวบ้านบอกว่า เขาส่งให้ลูกไปเรียนหนังสือ ไปเข้าโรงเรียนไม่ได้ เพราะต้องอาศัยลูกเป็นกำลังช่วยกันทำมาหากิน ดังนั้นจะพบเด็กที่อยู่ในวัยเรียนแล้วไม่ได้เรียนหนังสืออีกมาก ส่วนมากก็ได้จบ ป.๔ ซึ่งก็น่าเป็นห่วง ด้วยเหตุนี้ข้าพเจ้าจึงเริ่มคิดหาอาชีพเสริมให้แก่ครอบครัวชาวนาชาวไร่ และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ทรงหาแหล่งน้ำ ให้การทำไร่นาของเขาเป็นผลต่อประเทศชาติต่อบ้านเมือง ทรงพระดำเนินไปดูตามไร่ของเขาต่างๆ ทรงคิดว่านี่เป็นการให้กำลังใจ และที่ทรงให้ข้าพเจ้าดูแลครอบครัว ก็เลยเป็นที่เกิดของมูลนิธิส่งเสริมศิลปินาซีพ...”

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถจึงทรงทุ่มเทพระวิริยอุตสาหะและพระราชทรัพย์ส่งเสริมงานหัตถกรรมแก่ราษฎร วัตถุประสงค์สำคัญก็คือ เพื่อหาอาชีพเสริมเพิ่มรายได้แก่เกษตรกรที่ประสบปัญหาในการทำนาทำไร่ หรือเกษตรกรที่ว่างจากฤดูเพาะปลูกให้มีงานทำอยู่กับบ้าน

รัตนราชินีศรีประเทศ

พระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

โดยใช้วัสดุในท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้ราษฎรไม่ต้องละถิ่นฐานเข้าไปหางานทำในเมืองใหญ่ และผลที่ตามมาคือ ได้ฟื้นฟูและธำรงรักษาหัตถกรรมไทยโบราณที่กำลังจะสูญหายไปตามกาลเวลา ให้กลับมาแพร่หลาย

ทอดพระเนตรสินค้าศิลปาชีพ ณ อาคารใหม่ในสวนจิตรลดา

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถที่ทรงช่วยให้ราษฎรชาวนาชาวไร่มีอาชีพเสริม เพื่อเพิ่มพูนรายได้แก่ครอบครัวมาเป็นเวลาสิบปีเศษ จึงมีผู้มีจิตศรัทธาจำนวนมากได้ร่วมกันทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลเพื่อการนี้ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตั้งเป็นมูลนิธิ เมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ พระราชทานนามว่า **มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษ** ทรงรับเป็นประธานมูลนิธิ และให้อยู่ **ในพระบรมราชินูปถัมภ์** รวมทั้งพระราชทานทุนเริ่มแรกเป็นเงินหนึ่งล้านบาทถ้วน

ต่อมา รัฐบาลได้ประจักษ์ถึงผลงานและคุณประโยชน์ของมูลนิธิฯ จึงได้รับเป็นหน่วยงานหนึ่งของรัฐ โดยจัดตั้งเป็น**กองศิลปาชีพ**ขึ้นในสำนักพระราชเลขาธิการ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๘ เพื่อสนับสนุนงานของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษในพระบรมราชินูปถัมภ์

เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงทราบว่าที่ใดราษฎรได้รับความทุกข์ยากเดือดร้อน ก็โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ผู้แทนพระองค์ออกไปเยี่ยมเยียน และพระราชทานอาชีพเสริม โดยคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ความต้องการ และความสามารถของราษฎร ศิลปะและวัฒนธรรมดั้งเดิมที่มีอยู่ในพื้นที่นั้น ทรงมอบหมายให้ราษฎรในท้องถิ่นซึ่งมีความสามารถอยู่เดิม ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เพื่อนบ้าน พระราชทานอุปกรณ์และวัสดุทั้งหมด ตลอดจนแจกจ่ายให้รางวัลผู้มีผลงานดีเด่น และหาตลาดให้ด้วย ทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมสมาชิกศิลปอาชีพ และทรงติดตามความก้าวหน้าของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษฯ อย่างใกล้ชิด พระราชทานคำแนะนำในการผลิตให้สวยงามประณีตยิ่งขึ้น และตรงกับความต้องการของตลาด และโปรดใช้สอยของที่ราษฎรประดิษฐ์ขึ้นทุกประเภท

ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๓๑

คณะกรรมการบริหารของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษฯ ในพระบรมราชินูปถัมภ์พิจารณาเห็นว่า สมาชิกของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ ได้ยึดศิลปาชีพเป็นอาชีพหลักกันมากขึ้น มิได้เป็นเพียงอาชีพเสริมเท่านั้น อีกประการหนึ่ง สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้ทรงบริหารกิจการของมูลนิธินี้ด้วยพระองค์เองตลอดมา ทรงทุ่มเทพระวิริยอุตสาหะ พระสติปัญญา และ

สมเด็จพระบรมราชินีนาถทรงชื่นชมงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน

พระกำลังทุกประการเพื่อมูลนิธิฯ มิใช่เพียงพระราชทานพระบรมราชินูปถัมภ์เหมือนมูลนิธิอื่น จึงเห็นสมควรเปลี่ยนชื่อมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษในพระบรมราชินูปถัมภ์ เป็น **มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ** มีชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า “The Foundation for the Promotion of Supplementary Occupations and Related Techniques of Her Majesty Queen Sirikit of Thailand” เรียกย่อๆ ว่า “The SUPPORT Foundation”

โรงฝึกศิลปาชีพสวนจิตรลดา

หลังจากที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงเริ่มพระราชกรณียกิจด้านส่งเสริมศิลปาชีพมากกว่าสิบปี ทรงเห็นเป็นการสมควรที่จะจัดตั้งอาคารศิลปาชีพขึ้น ณ สวนจิตรลดา เพื่อเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอนศิลปาชีพแขนงต่างๆ และเพื่อเป็นศูนย์กลางของผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพจากราชภัฏทั่วประเทศ

การฝึกหัดศิลปาชีพ ณ สวนจิตรลดา เริ่มขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๑ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงคัดเลือกสมาชิกรุ่นแรกจากครอบครัวของข้าราชการบริพารจำนวน ๑๐ คน มาฝึกหัดการทอจกและจักสานไม้ไผ่ ขณะนั้นยังไม่มีอาคารศิลปาชีพถาวร ใช้วิธีกางเต็นท์ข้างตึกที่ทำการกองราชเลขาธุการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถเป็นสถานที่เรียน และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดอาหารพระราชทานแก่สมาชิกรวมทั้งพระราชทานเบี้ยเลี้ยงเป็นรายสัปดาห์

ต่อมา จำนวนสมาชิกได้เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงคัดเลือกสมาชิกจากครอบครัวราษฎรยากจนที่ทรงพบระหว่างการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยม

นักเรียนศิลปาชีพ

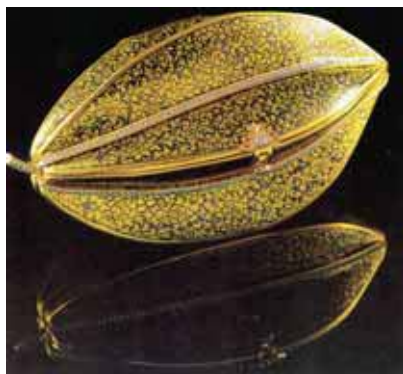

ราษฎรทั่วประเทศ ทรงนำสมาชิกมาเรียนศิลปะที่สวนจิตรลดา ครูและเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลก็เพิ่มขึ้นตามลำดับ รวมทั้งได้โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เพิ่มเติมศิลปะแขนงต่างๆ ขึ้นอีกเป็นจำนวนมาก จนสถานที่เรียนเดิมไม่เพียงพอ จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สร้างอาคารศิลปะถาวรขึ้นข้างอาคารที่ทำการกองราชเลขาธิการในพระองค์ฯ โดยทรงใช้จ่ายจากพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์และทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

โรงฝึกศิลปะสวนจิตรลดาในปัจจุบันมีสมาชิกศิลปะ ๖๐๐ กว่าคน ส่วนใหญ่มาจากจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้นักเรียนหญิงพักอยู่ในเขตพระราชฐานชั้นใน ในพระบรมมหาราชวัง และจัดรถรับส่ง ส่วนนักเรียนชายมีบ้านพักอยู่ริมทางรถไฟใกล้สถานีจิตรลดา ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดอาหารพระราชทานทั้ง ๓ มื้อ นักเรียนศิลปะจะได้รับพระราชทานเบี้ยเลี้ยงระหว่างการฝึกอบรม ที่จ่ายเป็นเงินเดือนก็มี โดยพระราชทานตามระดับฝีมือ พอสิ้นปีก็มีเงินพระราชทานประจำปีเป็นรางวัลผลงาน โดยพิจารณาประกอบกับความประพฤติ

โรงฝึกศิลปะสวนจิตรลดา เปิดสอนงานศิลปะแขนงต่างๆ ๒๖ แผนก คือ

๑. แผนกถมเงินและถมทอง

ไทยเรารู้จักทำเครื่องถมมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา และมาเฟื่องฟูมากที่นครศรีธรรมราชในสมัยรัตนโกสินทร์ ส่วนทางภาคกลางมีทำกันไม่มากนัก สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถมี

กระเป๋าทรงถึรูปผลมะเฟือง
ถมทองประดับเพชร

พระราชเสาวนีย์ให้จัดตั้งแผนกถมเงินถมทองขึ้นเมื่อพ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งผู้เรียนจะต้องผ่านงานเขียนลายมาจนชำนาญเสียก่อน

๒. แผนกเครื่องเงิน และเครื่องทอง

ราชรถเงินเทียมกวางเงิน
ตกแต่งลวดลายทองคำ

ชาวไทยภูเขาผู้มีฝีมือในการทำเครื่องเงิน ได้กราบบังคมทูลสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ขอพระราชทานความช่วยเหลือในการประกอบอาชีพ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ชาวไทยภูเขาเหล่านั้นเข้ามาปฏิบัติงานถวายที่โรงฝึกศิลปาชีพสวนจิตรลดา พร้อมกับให้ถ่ายทอด

วิชาการทำเครื่องเงินแก่นักเรียนศิลปาชีพด้วย

๓. แผนกคร่ำเงิน และคร่ำทอง

กระเป๋าทรงถือคร่ำทอง

การทำคร่ำเงินและคร่ำทองคือการตอกเส้นเงินและเส้นทองเส้นเล็กๆ ลงบนผิวผลิตภัณฑ์ที่ทำด้วยเหล็กให้เป็นลวดลายที่สวยงาม ซึ่งในสมัยโบราณด้ามพระแสงอาวุธของพระมหากษัตริย์มักประดับด้วยคร่ำเงินและคร่ำทอง สมเด็จพระนางเจ้าฯ

พระบรมราชินีนาถ จิ่งโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เปิดสอนงานคร่ำเงิน และคร่ำทองขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๒๓ เพื่อ อำนวยรักษาศิลปกรรมโบราณนี้ไว้

กระบี่ทำทองถือทำด้วยย่านลิเภา

๔. แผนกจักสานย่านลิเภา

คนไทยรู้จักงานจักสานย่าน ลิเภามาตั้งแต่ครั้งต้นกรุงรัตนโกสินทร์ โดยเริ่มต้นขึ้นที่เมืองนครศรีธรรมราช แล้วแพร่หลายมายังกรุงเทพฯ งาน จักสานย่านลิเภาเป็นงานละเอียด ประณีต ผู้ทำต้องใช้ความมานะ อุตทนสูง เครื่องจักสานย่านลิเภาแต่ โบราณมีทั้งพาน เขียนหมาก หีบ หมาก และกระบี่ถือ ซึ่งต่อมาได้ เสื่อมสูญไปจากความนิยมของคน ไทย

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงฟื้นฟูงานจักสาน ย่านลิเภาขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง เมื่อเสด็จแปรพระราชฐานไปประทับ ณ ทักษิณ ราชนิเวศน์ จังหวัดนครราชสีมา ใน พ.ศ. ๒๕๑๗ ทรงเริ่มต้นหาผู้เชี่ยวชาญมา

กระบี่ทำทองถือทำด้วยไม้ไผ่

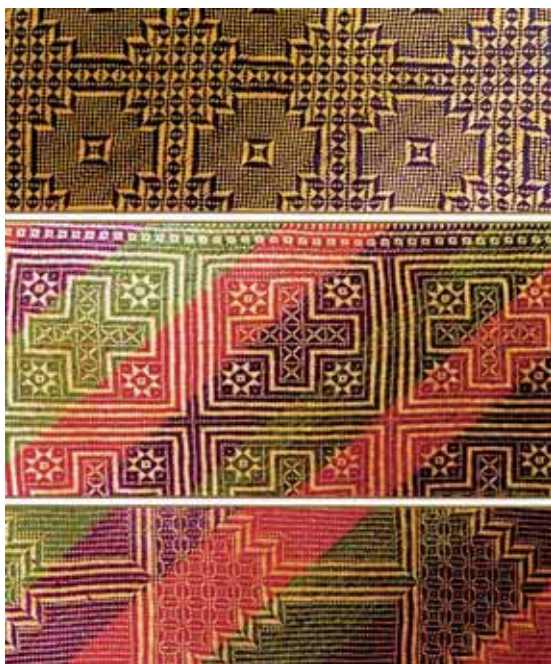
สอนสมาชิกศิลปปาชีพ ทำให้ ผลิตภัณท์จักสานย่านลิเภากลับมี ชีวิตชีวาขึ้นมาใหม่

๕. แผนกจักสานไม้ไผ่

ไม้ไผ่ เป็น ไม้ ส าร พัด ประโยชน์สำหรับคนไทย แม้การ จักสานไม้ไผ่จะเป็นที่รู้จักกันทั่ว ประเทศ แต่งานจักสานไม้ไผ่จากโรง ฝึกศิลปปาชีพสวนจิตรลดาแตกต่าง

จากที่อื่นๆ เพราะเป็นงานจักสานที่ละเอียดและสวยงามมาก ผลงานที่ผลิตในปัจจุบันได้แก่ กระเป๋าถือ และแจกัน ที่สานอย่างละเอียดเป็นลายซิด ซึ่ง เป็นแบบฉบับของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

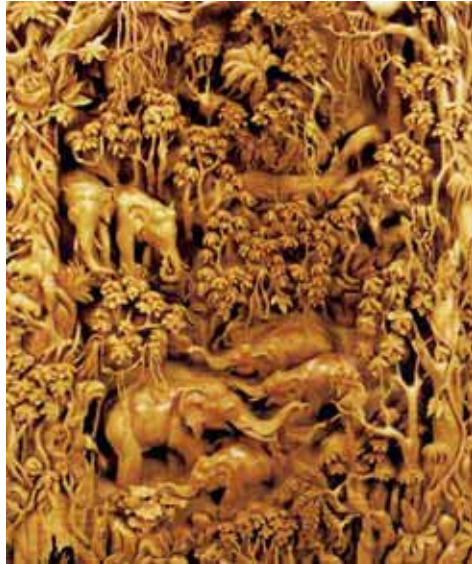

ลวดลายของเสื่อกระจูด
แบบดั้งเดิม

๖. แผนกสานเสื่อกระจูด

ต้นกระจูดมีขึ้นอยู่ทั่วไปทางภาคใต้และขึ้นงามในดินที่น้ำขังเช่น พรุ ชาวบ้านเก็บต้นกระจูดจากพรุต่างๆ นำมาคลุกกับโคลนเพื่อทำให้เส้น กระจูดเหนียว ไม่เปราะะ นำไปผึ่งแดดแล้วย้อมสี พอแห้งดีจึงนำมาสานเป็น ลวดลายต่างๆ สีล้วนสดใสตัดกันงดงาม

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โปรดเกล้าโปรด กระหม่อมให้ครูผู้มีฝีมือมาสอนการสานเสื่อกระจูดลายโบราณแก่สมาชิก ศิลปอาชีพ เพื่อรักษาลายเก่าๆ ไม่ให้สูญหายไป พร้อมทั้งทรงแนะนำเพิ่ม เดิมเรื่องลาย และการสลับสี ตลอดจนโปรดให้ทอเป็นผืนใหญ่สำหรับใช้ แทนพรมได้ด้วย

๗. แผนกแกะสลักไม้

ขณะนี้ศิลปปะการแกะสลักไม้แบบไทยโบราณกำลังจะสูญหายไป สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เปิดสอนศิลปอาชีพการแกะสลักไม้ขึ้น โดยเน้นความประณีตและความเหมือนจริงมากที่สุด เช่น หากแกะสลักภาพชีวิตธรรมชาติ

ผู้แกะสลักจะต้องศึกษาส่วนสัต์และกิริยาท่าทางของสิ่งที่จะแกะสลักจนชำนาญเสียก่อน

๘. แผนกแกะสลักหิน

งานแกะสลักหินเป็นอีกงานหนึ่งที่สมาชิกจะต้องเริ่มเรียนรู้จากการเขียนภาพสิ่งมีชีวิตให้ได้สัดส่วนสวยงามและมีลักษณะเป็นธรรมชาติมากที่สุด ต่อด้วยการ

การเรียนปั้น ก่อนที่จะมาถึงขั้นตอนของการแกะสลักลงบนหิน หินที่นิยมใช้ขณะนี้ คือหินที่มีเนื้ออ่อน อาทิ หินสบู่

๙. แผนกแกะสลักหนัง

แผ่นหนังที่แกะสลักเป็นรูปตัวละครต่างๆ จากเรื่องราวเกียรติประกอบด้วยลายไทยงามวิจิตรพิสดารนั้น เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของ

ภาพบุษบาฏกมลหอบ

ค้นหาช่างฝีมือแกะสลักหนังมาถ่ายทอดวิชานี้ที่โรงฝึกศิลปาชีพ และให้ประดิษฐ์แผ่นหนังเป็นผลิตภัณฑ์หลายชนิด เช่น เป็นภาพประดับฝาผนัง และของที่ระลึกต่างๆ เป็นต้น

ศิลปะไทยโบราณทางภาคใต้ ซึ่งมักนำมาใช้ในการแสดงหนังตะลุง แต่เมื่อความนิยมหนังตะลุงลดน้อยลง ศิลปะการแกะสลักหนังก็เริ่มจะสูญหายไปด้วยโดยปริยาย สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้

๑๐. แผนกทอผ้าไหม

ผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าไหมหางกระรอก ผ้าไหมลายขีด ผ้าไหมยกดอก และผ้าไหมยกทอง เป็นงานฝีมือของคนไทยที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน แต่เมื่อยุคของเครื่องจักรมาถึงหนุ่มสาวสมัยใหม่ก็ลืมเลือนงานฝีมือโบราณนี้ จนแทบหาผู้สืบทอดอีกไม่ได้

จวบจนสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรภาคอีสานใน

พ.ศ. ๒๕๑๓ จีงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้หยิบยกหัตถกรรมโบราณอันสวยงามนี้มาเป็นอาชีพเสริม เพื่อให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น ทั้งยังทรงเป็นผู้ดำเนินการใช้ผ้าไหมที่ทอด้วยฝีมือของคนไทยทุกชนิด ผ้าไหมจึงคืนกลับสู่ความนิยมของคนไทย และงานฝีมือนี้ได้รับการสืบทอดต่อมาอีกครั้งหนึ่ง

ผ้าฝ้าย

ผ้าฝ้ายลายขีด

๑๑. แผนกทอผ้าฝ้าย

งานทอผ้าฝ้ายด้วยมือเป็นงานที่คนไทยทุกภาคทั่วประเทศรู้จักกันดีมาแต่โบราณ และมีชื่อเสียงอยู่ในหลายท้องถิ่น แต่ก็กำลังสูญหายไปจากความนิยม โดยมีผ้าที่ทอด้วยเครื่องจักรเข้ามาแทน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จีงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้อนุรักษ์การทอผ้าฝ้ายไว้ด้วยกิจกรรมแบบของเก่าต่อไป

๑๒. แผนกทอผ้าจก

ผ้าจก

จก เป็นศิลปะการทอผ้าของคนไทยอีกแบบหนึ่งที่ทำให้เกิดลวดลายวิจิตรพิสดารและสีสันทึ่งดงามบนผืนผ้า ซึ่งแต่ดั้งเดิมสตรีไทยใช้ต่อเป็นเชิงซิ่น แต่ปัจจุบันสามารถนำมาตกแต่งเสื้อผ้าและประกอบกับผ้าชนิดอื่นเป็นสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ได้อย่างสวยงาม

๑๓. แขนกทอผ้าไหม

แพรว

ในคราวหนึ่งที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรที่จังหวัดกาฬสินธุ์ สตรีชาวผู้ไทได้นำผ้าสไบไหมอันมีลวดลายละเอียดสวยงาม มาปูเป็นลาดพระบาทรับเสด็จ พร้อมทั้งห่มผ้าสไบไหมชนิดเดียวกันมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทด้วย ผ้าสไบนั้นคือแพรว ซึ่งสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถประทับพระราชหฤทัยในความงามยิ่งนัก ทรงทราบว่าแพรวนี้เป็นของหายาก ด้วยสตรีชาวผู้ไทจะทอไว้ใช้ตาม

ประเพณีเพียงคนละผืนเดียวเท่านั้น และประเพณีนี้กำลังจะหายไป จึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้อนุรักษ์การทอผ้าไหมแพรว และส่งเสริมจนขณะนี้ผ้าไหมแพรวเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายของคนไทยทั่วประเทศ

๑๔. แขนกปักชอย

แบบไทย

การปักผ้าของไทยแต่โบราณคือการปักชอยด้วยมือ ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นงานศิลปะที่มีคุณค่าเหนือกว่างานปักด้วยเครื่องจักรมาก สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

มีพระราชดำริให้อนุรักษ์การปักผ้าแบบโบราณไว้มิให้สูญหายไป จึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เปิดสอนการปักด้วยวิธีปักชอยแบบโบราณ โดยใช้

เส้นไหมไทยย้อมสีต่างๆ ตามสีของลวดลายที่เป็นแบบ งานปักที่ออกมาจะมีความประณีต และกลมกลืนกันอย่างสวยงาม

๑๕. แผนกตัดเย็บผ้า

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เปิดสอนการตัดเย็บผ้าขึ้น เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกศิลปาชีพทั้งหลายรู้จักช่วยเหลือตนเองและครอบครัวในการตัดเย็บเสื้อผ้า และประดิษฐ์ของใช้จากผ้า ซึ่งผู้ที่มีความชำนาญมากอาจรับจ้างตัดเย็บให้

แก่เพื่อนบ้านได้อีกด้วย

๑๖. แผนกทอพรม

ช่วงหนึ่งราคาขายพาราดกต่ำมาก ประกอบกับงานทอฝ้ายเป็นงานที่คนไทยทุกภาคสามารถทำได้ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ทอฝ้ายเป็นพรมประกอบการใช้แผนงาน

พาราดิดไว้ข้างหลังเพื่อกันลื่น ทำให้พรมฝ้ายของศิลปาชีพ มีคุณสมบัติพิเศษกว่าพรมทั่วไป ทั้งยังช่วยส่งเสริมผลิตภัณฑ์ของคนไทยได้ ๒ ชนิดไปพร้อมกัน คือฝ้ายและยางพารา

๑๗. แผนงานปั้น

เริ่มมาจากการปั้นแบบดินเหนียวเป็นพื้นฐานให้แก่ผลิตภัณฑ์ของแผนกอื่นๆ ต่อมาได้พัฒนาหลักสูตรโดยสอนให้สมาชิกมีความรู้เรื่องกายวิภาคของคนและสัตว์ ตลอดจนสัดส่วนของสิ่งต่างๆ จนสามารถผลิตงานปั้นรูปจำลองที่สวยงามเหมือนธรรมชาติได้หลายชนิด

๑๘. แผนกตุ๊กตาไทย

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงระลึกถึงตุ๊กตาไทยตัวเล็กๆ แบบโบราณที่เรียกว่าตุ๊กตาชาววัง จึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เปิดสอนการประดิษฐ์ตุ๊กตาไทยขึ้นเพื่อจำลองชีวิตความเป็นอยู่ และสิ่งแวดล้อมของคนไทยไว้สำหรับเป็นอนุสรณ์แก่ชนรุ่นหลัง

๑๙. แผนกเขียนลาย

การเรียนเขียนลายไทยเป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับนำไปประยุกต์ใช้ในการฝึกศิลปะชีพหลายแขนง เช่น ถมเงินถมทอง คร่ำเงินคร่ำทอง และงานปั้น เป็นต้น สมาชิกศิลปะชีพส่วนใหญ่จะเริ่มฝึกด้วยการเรียน

เขียนลายไทยเบื้องต้น จนทราบว่าแต่ละคนมีความถนัดหรือสนใจในศิลปะ ชีพแขนงใดแล้ว จึงแยกไปฝึกศิลปะชีพแขนงนั้น ส่วนสมาชิกแผนกเขียน ลายจะยังคงฝึกฝนต่อไป จนสามารถเขียนภาพจิตรกรรมไทยหรือภาพ เหมือนต่างๆได้

๒๐. แผนกเครื่องปั้นดินเผา

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรม ราชินีนาถ ทรงทราบว่า คนไทยมี ความสามารถในการประดิษฐ์ เครื่องปั้นดินเผามาตั้งแต่อดีตกาลแล้ว ทรงมีแรงบันดาลใจจากศิลปกรรมยุคบ้านเชียง จึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดตั้งแผนก เครื่องปั้นดินเผาขึ้น โดยเน้นการปั้นให้ ได้สัดส่วน การเผาและเคลือบสีให้ ละเอียดเนียน ประกอบกับการเขียน

ภาพตามพระราชดำริ คือ ภาพจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภาพจาก วรรณคดี ตลอดจนภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทย ลงบนเครื่องปั้น ดินเผานานาชนิด เพื่อปลูกฝังความรักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและศิลป วัฒนธรรม ตลอดจนเป็นหลักฐานทางวัฒนธรรมของไทยต่อไปในภายหน้า

๒๑. แผนกประดับมุก

งานประดับมุก คือศิลปะการฝัง เปลือกหอยมุกชนิดต่างๆ ลงบนไม้ เพื่อทำเป็น เครื่องเรือนและเครื่องใช้นานาชนิด ซึ่งสมเด็จพระ นางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระ ราชดำริว่า เป็นงานฝีมือที่งดงามอีกแขนงหนึ่ง ที่ควรรอนุรักษ์ไว้ จึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้เปิดการสอนประดับมุกในโรงฝึกศิลปะชีพ สอนจิตรลดา

๒๒. แผนกตกแต่งด้วย ปีกแมลงทับ

สตรีไทยรู้จักนำปีกแมลงทับมาตกแต่งเครื่องแต่งกาย กันมานานแล้ว ก่อนที่จะรู้จักใช้เลื่อมของต่างประเทศ อาทิ ใช้ตกแต่งสไบโบราณ แมลงทับมีอายุสั้นเพียงประมาณ ๓ เดือน หลังจากนั้นจะหล่นลงมาตายอยู่ตามพื้นดิน แม้จะตายแล้ว แต่ปีกของมันยังคงคุณสมบัติเหลือบเป็นเงาและสีสวยงามไปอีกนาน สมเด็จพระ

นางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงมีพระราชดำริให้นำปีกแมลงทับที่ตายเอง โดยธรรมชาติมาตกแต่งผลิตภัณฑ์หลายชนิด เช่น ประดับไม้แกะสลัก ประดับงานเครื่องเงิน หรือสานไปกับย่านลิเภา เป็นต้น

๒๓. แผนกลงยาสี

งานลงยาสีเป็นหัตถกรรมที่มีสีล้วนสวยงาม และคนไทยก็มีฝีมือมาแต่สมัยโบราณ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้อนุรักษ์และศึกษาวิธีการสมัยใหม่เพิ่มเติม เพื่อให้ได้สีที่คงทนและหลากหลายยิ่งขึ้น แผนกลงยาสีจะนำผลงานเครื่องเงินที่แกะสลักแล้ว

มอบรูปไข่ทองคำลงยาสีน้ำเงินแบบ

ฟาแบร์เซประดับปีกแมลงทับ

จากแผนกถมเงินถมทองมาดำเนินกรรมวิธีลงยาสี และเผาที่อุณหภูมิไม่ต่ำกว่า ๗๐๐ องศาเซลเซียส

๒๔. แผนกดอกไม้ประดิษฐ์

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำริว่า ดอกไม้ไทยๆ ของเรานั้น ปัจจุบันหาดูได้ยาก และคนรุ่นหลังก็ไม่ใคร่รู้จัก สมควรจะนำความสวยงามจากธรรมชาติของไทยมาเผยแพร่ให้ได้ชมกันทั่วไป จึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประดิษฐ์ดอกไม้ไทยชนิดต่างๆ เช่น ดอกสารภี ดาหลา จันทน์กะพ้อ เป็นต้น โดยทรงเน้นให้ประดิษฐ์ให้เหมือนจริงทั้งสี ขนาด รูปทรงของ

กลีบ ใบ กิ่งก้าน ให้ดูอ่อนพลิ้วมีชีวิตชีวาดูเหมือนดอกไม้ธรรมชาติ

๒๕. แผนกช่างไม้และช่างหวาย

แผนกช่างไม้จะอนุรักษ์งานช่างไม้แบบโบราณ เช่น การเข้าลิ้นด้วยไม้แทนตะปูเคล็ดของการประกอบไม้เข้ามุมและการกลึงไม้ด้วยมือ โดยใช้อุปกรณ์ที่สมาชิกประกอบขึ้นเอง แผนกช่างไม้มุ่งประดิษฐ์งานที่ประณีตสวยงาม เช่น พระที่นั่งวิมานเมฆจำลอง

เรือนไทยจำลองและเรือโบราณจำลอง ส่วนงานหายนั้นเป็นงานฝีมือในครัวเรือนของคนไทยมาแต่โบราณแล้ว จึงยังคงอนุรักษ์ไว้ แม้ว่าปัจจุบันนี้หวายต้นใหญ่ๆ จะหายาก แต่ก็ยังมีหวายที่สามารถประดิษฐ์เป็นของใช้ขนาดเล็กได้

๒๖. แผนกบรรจุภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์ที่สวยงามหรือสูงค่าหากได้รับการบรรจุอยู่ในหีบห่อที่ประณีตงดงามก็จะดูมีคุณค่ายิ่งขึ้น เป็นที่พึงพอใจแก่ผู้รับ ดัง

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนิน ไปยังโครงการก่อสร้าง ศูนย์ศิลปาชีพเกาะเกิด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ศูนย์ศิลปาชีพแห่งใหม่

นั้น สมาชิกศิลปาชีพจึงได้รับการฝึกหัดให้จัดทำบรรจุภัณฑ์อย่างสวยงาม ด้วยผ้าไหม ผ้าไหมมัดหมี่ กระดาษสา หรือวัสดุอื่นๆ ตามควรแก่ผลิตภัณฑ์ที่จะนำไปบรรจุ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเชื่อมั่นในความสามารถของคนไทยว่ามี **สายเลือดแห่งความเป็นช่าง** อยู่ในตัว จึงทรงเลือกลูกหลานชาวไร่ที่ยากจนจากครอบครัวที่มีลูกหลายคน และทรงเลือกคนที่ไม่ใช่แรงงานสำคัญของครอบครัวมาฝึกงานศิลปาชีพ ทรงกำหนดให้แต่ละคนเรียนอาชีพต่างๆ โดยทรงพิจารณาจากสภาพครอบครัว สภาพท้องถิ่นที่มา เพื่อว่าเมื่อเขากลับไปแล้ว จะหาวัสดุในท้องถิ่นมาประกอบอาชีพได้

ศูนย์ศิลปาชีพในภาคต่างๆ

นอกจากโรงฝึกศิลปาชีพสวนจิตรลดา ซึ่งเป็นโรงฝึกศิลปาชีพแห่งแรกแล้ว ต่อมา มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้ตั้งศูนย์ศิลปาชีพในภาคต่างๆ อีก ๗ ศูนย์ ดังนี้

๑. ศูนย์ศิลปาชีพบ้านกุดนาขาม อำเภอเจริญศิลป์ จังหวัดสกลนคร
๒. ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๓. ศูนย์ศิลปาชีพบ้านแม่ต๋ำ อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง

๔. ศูนย์ศิลปาชีพเครื่องปั้นดินเผาทักษิณราชินีเวศน์ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
๕. ศูนย์ศิลปาชีพจังหวัดแม่ฮ่องสอน อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน
๖. ศูนย์ศิลปาชีพบ้านจาร อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร
๗. ศูนย์ศิลปาชีพบ้านเนินธัมมัง อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัด นครศรีธรรมราช

ร้านจิตรลดาสามารถดำเนินกิจการมีรายได้สมทบทุนมูลนิธิ ส่งเสริมศิลปาชีพ ฯ เป็นจำนวนมาก อีกทั้งมีอาสาสมัครช่วยปฏิบัติงาน โดยมีหวังผลตอบแทนใดๆ อาสาสมัครเหล่านี้ไปประจำทำงานอยู่ตาม ร้านจิตรลดาสาขาต่างๆ ซึ่งมีอยู่ทั้งในกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัด บางส่วนประจำอยู่ที่สำนักงานกลางของร้านจิตรลดาในบริเวณสวนจิตรลดา

ศูนย์ศิลปาชีพและโครงการศิลปาชีพในภาคอีสาน

“...เมื่อไปที่ไหนทุกแห่งตามเสด็จฯ จะเห็นว่าชาวอีสานนี้รุ่งขึ้นใหม่ มัดหมี่ ข้าพเจ้าก็บอกว่าขอให้ฉันสักตัวได้ไหม เขาบอกว่าเอาไป ทำไมที่บ้านนอกคอกนา คนรวยๆ เขาไม่ใส่กันหรอก ก็บอกกับเขา ว่า บอกสวยจริงๆ ไม่ใช่ว่าแกล้งยอ ยกยอ เพราะว่าเป็นของ สวยงามมาก เขาก็เลยยินดี เขาบอกว่าถ้าจะใส่จริงฉันจะทำให้ บอก ทำมาเถอะแล้วจะใส่ เขาก็ช่วยกันทำมา ข้าพเจ้าก็ให้เป็นเงินกันดู ก่อน เพราะว่าชาวบ้านนี้จนเท่าไรความโกลาโมโหสิ้นไม่มีเลย เขา บอกฉันให้ละ ฉันไม่ได้ต้องการเงิน ก็บอกกับเขาว่าเงินนี้เป็นเงินกัน ดูจะได้ทำให้เจริญอย่างไร เขาถึงได้ยอมรับ ไม่อย่างนั้นเขาโกรธ ก็ ตัดใส่แล้วก็พยายามถ่ายรูปออกไปโฆษณา เขาเห็นเขาก็มีกำลังใจ ก็เลยบอกว่าขอให้มากขึ้นนะแล้วก็จะขอซื้อ จะหาตลาดให้...”

พระราชดำรัสสมเด็จพระบรมราชินีนาถ

วันที่ ๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๓

ภาคอีสานเป็นภาคที่มีภูมิประเทศและภูมิอากาศกันดารและแห้งแล้งมากที่สุดของประเทศไทย ราษฎรส่วนใหญ่เป็นชาวนาชาวไร่ที่ยากจน และมีการศึกษาน้อย สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถจึงทรงพระราชดำริริเริ่มโครงการศิลปาชีพขึ้นเพื่อช่วยเหลือราษฎรอีสานก่อนภาคใดๆ และจะเสด็จแปรพระราชฐานไปประทับ ณ ภูพานราชนิเวศน์ เพื่อทรงเยี่ยมราษฎร และทรงติดตามผลงานของสมาชิกศิลปาชีพ เป็นประจำทุกปี ในช่วงเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม

ทุกครั้งที่เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรจะทรงรับสมาชิกศิลปาชีพเพิ่มขึ้น และโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดตั้งกลุ่มศิลปาชีพขึ้นในหมู่บ้านต่างๆ ตามความเหมาะสม แต่ที่จัดตั้งเป็นศูนย์ศิลปาชีพและเปิดสอนศิลปาชีพหลายแขนงที่สำคัญ ได้แก่ ศูนย์ศิลปาชีพบ้านกุดนาขาม และศูนย์ศิลปาชีพบ้านจากร นอกเหนือจากนี้ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มศิลปาชีพต่างๆ ซึ่งขอยกมาเป็นตัวอย่าง เพื่อให้เห็นถึงพระมหากรุณาธิคุณและความสนพระราชหฤทัยติดตามงานอย่างมุ่งมั่นของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

ศูนย์ศิลปาชีพบ้านกุดนาขาม

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงรับสนองแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไปจัดตั้ง “โครงการปาร์กน้ำ” ขึ้นที่บ้านถ้ำตัว อำเภอสองดาว จังหวัดสกลนคร เป็นแห่งแรก เมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ เพื่อให้ชาวบ้านปลูกป่า ดูแลป่า และดำรงชีวิตอยู่ในป่าที่ปลูกขึ้นใหม่ เพื่อฟื้นฟูป่าต้นน้ำลำธารที่หมดสภาพไป

ต่อมา สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมบ้านกุดนาขาม ตำบลเจริญศิลป์ อำเภोजินเจริญศิลป์ จังหวัดสกลนคร ซึ่งเป็นหมู่บ้านหนึ่งที่มีราษฎรยากจนจำนวนมาก แต่มีความสามัคคีกลมเกลียวกันดี ทรงชักชวนให้ราษฎรปลูกต้นไม้รักษาป่า คณะกรรมการหมู่บ้านจึงพร้อมใจกันน้อมเกล้าฯ น้อมกระหม่อมถวายที่ดินสาธารณะจำนวน ๔๐ ไร่เศษ สำหรับทรงตั้ง “โครงการปาร์กน้ำ” เมื่อวันที่

๒๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ และช่วยกันปลูกไม้โตเร็ว รวมทั้งไม้มีค่าเสริมป่าไม้เดิมที่มีอยู่

ปีต่อมา สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรและโครงการปาร์กน้ำบ้านกุดนาขาม ทรงปลูกต้นไม้ และพระราชทานเงินเดือนแก่ราษฎรที่ยากจน ขาดแคลนที่ทำกินจำนวน ๒๑ ครอบครัว เดือนละ ๑,๕๐๐ บาท เป็นเวลาสามปี ทรงจัดครูไปฝึกสอนงานอาชีพตามที่ราษฎรนัด เพื่อเป็นอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา มีพระราชดำริที่จะให้บ้านกุดนาขามเป็นหมู่บ้านตัวอย่าง จึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตั้งศูนย์ศิลปาชีพขึ้นที่บ้านกุดนาขามใน พ.ศ. ๒๕๒๖ คราวนั้น ราษฎรได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายกาน้ำดินเผา และกราบบังคมทูลว่า เขาทำสืบต่อมาจากปู่ย่าตายาย จึงทรงพระราชดำริว่า ชาวบ้านกุดนาขามอยู่ใกล้แหล่งอารยธรรมโบราณบ้านเชียง คงจะสืบทอดวัฒนธรรมเครื่องปั้นดินเผาโดยสายเลือดอยู่บ้าง จึงพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ให้สร้างโรงงานเครื่องปั้นดินเผา ขึ้นบนพื้นที่ ๕๐ ไร่ ที่ชาวกุดนาขามน้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อมถวาย และโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้คุณไข่มุกด์ ชูโต ช่างปั้นและครูสอนศิลปะ ผู้รับราชการฉลองพระเดชพระคุณในสวนจิตรลดา เป็นผู้ดูแลร่วมกับกรมวิทยาศาสตร์ที่ตรวจสอบดินบริเวณบ้านกุดนาขาม เมื่อพบว่าใช้ทำเครื่องปั้นดินเผาได้ จึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ และช่างฝีมือของศูนย์วิจัยและพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาเป็นผู้ช่วยสอนทางด้านเทคนิคการเตรียมเนื้อดิน การเตรียมน้ำยาเคลือบ ตกแต่ง ลวดลายด้วยสีสำเร็จรูป และเทคนิคการเคลือบเผาให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสวยงามด้วยสีและเงา

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้เลือกราษฎรที่ยากจนในหมู่บ้าน และจากบริเวณใกล้เคียงมารับการฝึกอบรมเป็นเวลา ๓ เดือนถึงหนึ่งปี สำหรับรูปแบบผลิตภัณฑ์นั้น นอกจากฝึกหัดให้ออกแบบโดยเน้นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นตนเอง และภูมิภาคอีสานแล้ว ยังได้พระราชทานแบบเพิ่มเติม พระราชทานพระราชทรัพย์เป็น

รัตนราชินีศรีประเทศ

พระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

คณะอาจารย์จากกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน และสมาชิก ศิลปาศีพจากโครงการเครื่องปั้นดินเผาฤดูนาคาม นำผลงานทูลเกล้าทูลกระหม่อม ถวายทอดพระเนตร ณ ลานคำหอม ภูพานราชินีเวศน์ จังหวัดสกลนคร

สมเด็จพระนางเจ้าฯ
พระบรมราชินีนาถ
กับคุณไข่มุกด์ ชูโต

ค่าอุปกรณ์และครุภัณฑ์ภายในอาคาร ตลอดจนพระราชทานเบี้ยเลี้ยง ประจำวันแก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้วย

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินไป ทรงเยี่ยมราษฎร และทอดพระเนตรการดำเนินงานของศูนย์ศิลปาศีพบ้าน ฤดูนาคามทุกครั้งที่ได้เสด็จแปรพระราชฐานไปประทับที่ภูพานราชินีเวศน์ ทรงพระราชดำริว่า การทำเครื่องปั้นดินเผาอย่างเดียวยังไม่เป็นการเพียงพอ ราษฎรเหล่านั้นควรจะมีส่วนอื่นที่ตนถนัดด้วย จึงโปรดเกล้าโปรด กระหม่อมให้นำราษฎรบ้านฤดูนาคาม และหมู่บ้านใกล้เคียงมาฝึก ศิลปาศีพเพิ่มเติมที่โรงฝึกศิลปาศีพสวนจิตรลดา ตามแผนงานศิลปาศีพที่

ราษฎรสมครใจ ปัจจุบันศูนย์ศิลป์สิบลำชีที่บ้านกุดนาขามเปิดสอนงานศิลป์สิบลำชีพ ๑๙ แผนก ได้แก่ แผนกเครื่องปั้นดินเผา แผนกดอกไม้ประดิษฐ์ แผนกตัดเย็บเสื้อผ้า แผนกทอผ้าไหม แผนกทำเครื่องเรือน แผนกแกะสลัก แผนกตีเหล็ก แผนกหล่อโลหะ แผนกจักสาน แผนกตัดเย็บเครื่องหนัง แผนกปักผ้า แผนกทอผ้าห่มนวม แผนกอาหารและขนม แผนกทำอิฐบล็อก แผนกซ่อมวิทยุ-โทรทัศน์ แผนกอัดกรอบพระ แผนกถักไหมพรม แผนกจำหน่ายผลิตภัณฑ์ แผนกธุรกิจและบรรจุผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ ในหมู่บ้านยังมีการปลูกหม่อน เลี้ยงไหม ปลูกไม้ผล เลี้ยงปลา เพาะปลูกพืช จักสานไม้ไผ่ลายขีด

ชาวบ้านกุดนาขามได้สนองพระราชดำริสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่นตน และสืบสานงานหัตถศิลป์ไว้เป็นสมบัติวัฒนธรรม อนุชนไทยของบ้านกุดนาขามอยู่ดีมีสุขถ้วนหน้า เนื่องจากมีงานทำทุกวัน เลี้ยงลูกหลานได้เรียนหนังสือเพื่อพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าต่อไป

ศูนย์ศิลป์สิบลำชีบ้านจาร

เดิมบ้านจาร ตำบลม่วง อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร เป็นหมู่บ้านทำเกลือสินเธาว์ โดยนำน้ำจากใต้ดินมาต้ม ใช้ไม้แดงเป็นเชื้อเพลิง เมื่อตัดไม้ไปต้มเกลือจนป่าหมด ทหารที่ดูแลแถบนั้นเห็นว่าเป็นอันตรายมาก เนื่องจากรากของต้นไม้ใหญ่จะกีดความเค็มของเกลือไว้ใต้ดิน จึงทำให้สามารถปลูกพืชได้ เมื่อป่าหมดไปจึงไม่มีรากไม้คอยกีดความเค็มของเกลือไว้ ความเค็มจึงขึ้นมา ทำให้ดินเค็ม ปลูกอะไรไม่ขึ้น เกิดความแห้งแล้ง ความยากจนก็ตามมา

เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงขอให้ทหารช่วยสำรวจหาหมู่บ้านยากจนที่สมควรพระราชทานอาชีพเสริม ทหารจึงเลือก **บ้านจาร** วันแรกที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินไปยังบ้านจาร ได้ทอดพระเนตรเห็นชาวบ้านต้มเกลือกันทั้งหมู่บ้าน และมีไม้แดงเป็นเชื้อเพลิง จึงพระราชทานศิลป์สิบลำชีให้ราษฎรหมู่บ้านนี้

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงปฏิสันถารกับสมาชิกศิลปาชีพ ณ ศูนย์ศิลปาชีพบ้านजार

ปลูกหม่อน เลี้ยงไหม ทอผ้า ตัดเย็บเสื้อผ้า ตีเหล็ก ตีมีด ทำเครื่องเรือน ในด้านเกษตรกรรม ได้จัดตั้งกลุ่มอาชีพขึ้นมากมาย เช่น กลุ่มธนาคารข้าว กลุ่มธนาคารโคกระบือ กลุ่มปลูกพืชสมุนไพร กลุ่มเลี้ยงไก่ กลุ่มปลูกผลไม้ และกลุ่มเพาะกล้าไม้ เป็นต้น เพื่อเป็นทางเลือกที่จะช่วยให้ราษฎรมีอาชีพ เสริม ช่วยเหลือตนเองและครอบครัวให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้จัดตั้ง**ศูนย์ศิลปาชีพบ้านजार** ขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๙ เพื่อใช้เป็นที่ฝึก ศิลปาชีพด้านต่างๆ แก่ราษฎรตามความถนัด แล้วโปรดเกล้าโปรด กระหม่อมให้สมาชิกเหล่านี้เข้ารับการอบรมเพิ่มเติมที่โรงฝึกศิลปาชีพ ณ ภูพานราชนิเวศน์ เพื่อพัฒนาฝีมือให้ดีขึ้น เมื่อราษฎรมีอาชีพเสริมเพิ่ม รายได้สูงขึ้นแล้ว ความเป็นอยู่ดีขึ้น รู้จักพัฒนาตนเอง จะได้เป็นตัวอย่าง แก่ราษฎรหมู่บ้านใกล้เคียงที่มีอาชีพต้มเกลือสินเธาว์ ให้เลิกอาชีพที่ต้อง ตัดไม้ในป่ามาทำฟืน หันมาฝึกอาชีพอื่นที่ตนถนัด ณ ศูนย์ศิลปาชีพบ้านजार ซึ่งทรงสนับสนุนทั้งสถานที่ฝึกงาน วัสดุอุปกรณ์การผลิต รวมทั้งการจัดการ ด้านการตลาด ในการนี้ มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ สาขานิวยอร์กได้จัดส่ง เงินบริจาคของผู้มีจิตศรัทธาชาวอเมริกันมาทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย

พ.ศ. ๒๕๔๔ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมศูนย์ศิลปาชีพบ้านจารย์ ได้ทอดพระเนตรกิจกรรมเพื่อฝึกอาชีพและผลิตผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างรายได้ให้แก่สมาชิก ได้แก่ แผนกทอผ้าไหม แผนกดอกไม้ประดิษฐ์ แผนกไหมพรม แผนกปักผ้า แผนกตัดเย็บเสื้อผ้า แผนกเครื่องเรือน แผนกทำอิฐบล็อก และแผนกตีเหล็ก ซึ่งมีการพัฒนาฝีมือและปรับปรุงวิธีการทำงานของสมาชิกให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ได้รับความร่วมมือจากศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียน กรมการศึกษานอกโรงเรียน จัดฝึกอบรมให้แก่สมาชิกปีละ ๓ ครั้ง และนำสมาชิกกลุ่มทอผ้าไหมไปดูงานในสถานที่ต่างๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และปรับปรุงพัฒนางานของตน นอกจากนี้ราษฎรบ้านจารย์ยังได้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เลี้ยงสัตว์ ปลูกป่าสมุนไพร เป็นตัวอย่างแก่ราษฎรหมู่บ้านใกล้เคียงซึ่งมีอาชีพต้มเกลือ

ศิลปาชีพบ้านกำพี้

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถมีพระราชเสาวนีย์ให้ท่านผู้หญิงสุประภาดา เกษมสันต์ อดีตราชเลขานุการในพระองค์ฯ ไปจัดตั้งกลุ่มทอผ้าไหมที่บ้านกำพี้ หมู่ที่ ๑ และหมู่ที่ ๑๒ ตำบลกำพี้ อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๖ และรับราษฎรกลุ่มทอผ้าไหมเป็นสมาชิกศิลปาชีพ ได้พระราชทานพระราชทรัพย์เป็นทุนซื้อเส้นไหม ฟืม กี่ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๖-๒๕๑๙ พระราชทานตัวอย่างลายผ้าไหมแก่สมาชิก เพื่อให้เรียนรู้ถึงการย้อมไหมไม่ให้สีตก ไม่ด่าง เมื่อนำมาทอก็จะได้อาชีพที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน

ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๒๐ ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ให้จัดสร้างโรงทอผ้าไหม ทำกี่ ซ้อมฟืม ทรงติดตามผลงานของสมาชิก ใน พ.ศ. ๒๕๓๔-๒๕๓๕ ได้พระราชทานแว่นสายตาแก่สมาชิกกลุ่มทอผ้าไหม โดยให้ช่างไปวัดสายตาและตัดแว่นให้ ๕๕ คน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงรับซื้อผ้าไหมของสมาชิกกลุ่มทอผ้าไหมบ้านกำพี้ มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๖ และได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมสมาชิกเพื่อติดตามผลงานใน พ.ศ. ๒๕๓๙ และ พ.ศ. ๒๕๔๓

รัตนราชินีศรีประเทศ

พระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงเยี่ยมราษฎรโครงการศิลปาชีพบ้านทรายทอง

ศิลปาชีพบ้านทรายทอง

ราษฎรบ้านทรายทอง ตำบลวาปีปทุม อำเภอสองดาว จังหวัด สกลนคร ได้อพยพจากบ้านปทุมวาปีมาตั้งอยู่ ณ ที่ตั้งปัจจุบันเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๘ มีรายได้จากการรับจ้างทั่วไป การหาของป่ามาขาย และการ ขนทรายขึ้นไปขายพระอาจารย์วัน อุตฺตโม เพื่อก่อสร้างวัดอภัยดำรงธรรม พระอาจารย์จึงตั้งชื่อหมู่บ้านใหม่นี้ว่า “**บ้านทรายทอง**” และจัดระบบ ประปาภูเขาจากภูเขาเหล็กมายังหมู่บ้านให้ราษฎรมีน้ำสำหรับอุปโภคบริโภค เมื่อพระอาจารย์วัน อุตฺตโม มรณภาพแล้ว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรม ราชินีนาถได้ทรงรับราษฎรบ้านทรายทองเป็นสมาชิกโครงการศิลปาชีพ เมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๔

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถมีพระราชดำริให้บ้าน ทรายทองเริ่ม “โครงการปาร์กน้ำ” เป็นแห่งที่ ๓ พระราชทานเงินเดือนให้ ราษฎรครอบครัวละ ๑,๕๐๐ บาท เป็นเวลา ๓ ปี จากนั้นทรงส่งเสริมให้ ปลูกหม่อน เลี้ยงไหม ทอผ้าไหม เลี้ยงไก่ และพระราชทานธนาคารข้าว

ผลงานของกลุ่มจักสานไม้ไผ่ลายขีด
บ้านทรายทอง

กลุ่มปักผ้าบ้านทรายทอง

ประจำหมู่บ้าน ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๓๒ ทรงซื้อที่ดินพระราชทานเพิ่มขึ้นอีก
๑๐ ไร่ ให้ราษฎรบ้านทรายทองเลี้ยงไหม

พ.ศ. ๒๕๓๓-๒๕๓๕ กองทัพอากาศที่ ๒ ได้สร้างโรงเลี้ยงไหม โรงสี
ข้าวขนาดกลาง ศูนย์พัฒนาเด็กอ่อนก่อนวัยเรียน เครื่องสูบน้ำพลังแสง
อาทิตย์ ถังเก็บน้ำฝน โครงการศิลปาชีพบ้านทรายทองปัจจุบันมีสมาชิก ๖๑๑
คน แบ่งเป็นกลุ่มทอผ้าไหม กลุ่มปักผ้า กลุ่มจักสานไม้ไผ่ กลุ่มเลี้ยงโคนม
กลุ่มปักแมลงทับ สมาชิกเหล่านี้มีรายได้เฉลี่ยครอบครัวละ ๑๘,๐๐๐ บาท
ต่อปี

ศิลปาชีพบ้านดอนคำ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินไป
ทรงเปิดศูนย์ศิลปาชีพบ้านดอนคำที่วัดเสนานฤมิตร บ้านหนองพอกใหญ่
ตำบลนาแต่ อำเภอดำตาล้า จังหวัดสกลนคร เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๖ และ
เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรและสมาชิกศิลปาชีพบ้านดอนคำ
อีกหลายครั้ง คือ ใน พ.ศ. ๒๕๓๗ พ.ศ. ๒๕๔๒ และ พ.ศ. ๒๕๔๓ ได้ทอด
พระเนตรผลงานของสมาชิกศิลปาชีพประเภทต่างๆ ได้แก่ แผนทอผ้าไหม
แผนกตัดเย็บเสื้อผ้า แผนกดอกไม้ประดิษฐ์ แผนกจักสาน แผนกเครื่องเรือนไม้
แผนกปักผ้า แผนกทอพรม แผนกเย็บจักรอุตสาหกรรม แผนกตัดเย็บผ้า
ไหมพรม และแผนกแกะสลักไม้

ศิลปาชีพบ้านसानแ้ว-นาโคกกุ้ง

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้พระราชทานพระราชดำริให้กองทัพภาคที่ ๒ สร้างศูนย์ศิลปาชีพบ้านसानแ้ว-นาโคกกุ้ง ที่บ้านนาโคกกุ้ง ตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร เมื่อวันที่ ๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๕ เพื่อให้เป็นศูนย์กลางในการเปิดอบรมโครงการศิลปาชีพแก่ราษฎรตำบลกกตูม ๑๕ หมู่บ้าน ตำบลบ้านค้อ อำเภอดงหลวง ๓ หมู่บ้าน ตำบลหนองผือ อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ๓ หมู่บ้าน ให้มาฝึกฝนอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มพูนรายได้แก่ครอบครัวอีกทางหนึ่ง ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรและสมาชิกศิลปาชีพบ้านसानแ้ว-นาโคกกุ้ง เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๕ พระราชทานพระราชทรัพย์ให้เป็นทุนในการทอผ้าไหม ทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน ทรงรับราษฎรที่เจ็บป่วยไว้ในพระบรมราชานุเคราะห์ พระราชทานถุงของขวัญแก่ผู้สูงอายุ และทรงรับผู้สนใจการทอผ้าเข้าเป็นสมาชิกศิลปาชีพบ้านसानแ้ว-นาโคกกุ้ง

กลุ่มศิลปาชีพทอผ้าไหมบ้านसानแ้ว-นาโคกกุ้ง

ศิลปาชีพบ้านพลไทย

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินไปยังวัดสว่างคงคา บ้านพลไทย ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๕ หลังจากทรงถวายผ้าห่ม ยารักษาโรค และปัจจัยแก่พระภิกษุแล้ว โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ราษฎรที่มีฐานะยากจนรับพระราชทานความช่วยเหลือ ทรงรับสตรีผู้สนใจการทอผ้าให้ตั้งกลุ่มปลูกหม่อน เลี้ยงไหม และทอผ้า เป็นสมาชิกศิลปาชีพ

ราชกุมารีผู้เฒ่าผู้แก่ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตผูกข้อพระกรถวาย
คราวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมศูนย์ศิลปาชีพบ้านกุดสิม

ศิลปาชีพบ้านกุดสิม-คุ่มเกล้า

พ.ศ. ๒๕๓๕ กองทัพอากาศที่ ๒ ร่วมกับอำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ได้ร่วมกันจัดทำโครงการส่งเสริมศิลปาชีพ เพื่อเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในโอกาสทรงเจริญพระชนมพรรษา ๖๐ พรรษา โดยเปิดรับสมาชิกเข้าร่วมโครงการ ๒๑ หมู่บ้าน มีการฝึกอบรมทอผ้าไหมขึ้นเสริมทักษะ จักสาน ตัดเย็บเสื้อผ้า แกะสลัก และทำดอกไม้ประดิษฐ์ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรที่มาจากหมู่บ้านต่างๆ ในเขตอำเภอเขาวง เมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๐ ทรงเยี่ยมสมาชิกศิลปาชีพ ทอดพระเนตรการปฏิบัติงาน และผลิตภัณฑ์ มีผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าไหมหางกระรอก ผ้าไหมแพรวา จักสาน และแกะสลัก

ศิลปาชีพบ้านทันสมัย

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังศูนย์ศิลปาชีพบ้านทันสมัย ตำบลมหาชัย อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม เมื่อวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๗ ทรงปลุกต้นหญ้าเป็น

ที่ระลึก ทรงเยี่ยมราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท และทอดพระเนตร โรงฝึกงานและผลงานของสมาชิกทอผ้า จักสาน แกะสลัก และทำเครื่องเงิน

ศิลปาชีพบ้านนาตาด-นาโปร่ง

เมื่อครั้งที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปทรงเยี่ยมราษฎรบ้านนาตาด-นาโปร่ง อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี เมื่อวันที่ ๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้ทรงทราบว่าราษฎรมีฐานะยากจน จึงได้พระราชทาน โครงการศิลปาชีพ แก่ราษฎรบ้านนาตาด-นาโปร่ง และได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมศูนย์ศิลปาชีพแห่งนี้อีก เมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๔

ศิลปาชีพบ้านคำจวง

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรบ้านคำจวง ตำบลผาสุก อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๕ ทอดพระเนตรผลงานของสมาชิกศิลปาชีพ พระราชทานรางวัลแก่สมาชิกผู้มีผลงานดีเด่น และทรงรับราษฎรหมู่บ้านใกล้เคียงในเขตตำบลผาสุก ซึ่งมีฐานะยากจนเป็นสมาชิกทอผ้าในโครงการส่งเสริมศิลปาชีพ

ศิลปาชีพบ้านน้อมเกล้า

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรบ้านน้อมเกล้า ตำบลบึงคล้า อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๕ มีพระราชดำริให้จัดตั้งโครงการบ้านเด็กในป่าใหญ่บ้านน้อมเกล้าเพื่อฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ให้ “คน” กับ “ป่า” อยู่ร่วมกันได้อย่างกลมกลืน ให้ราษฎรร่วมมือกันปลูกป่าและดูแลรักษาป่า รวมทั้งพระราชทานโครงการศิลปาชีพ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ก่อให้เกิดความรักถิ่นฐาน และอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ปัจจุบันศิลปินอาชีพบ้านน้อมเกล้ามีสมาชิก ๒๐๙ คน แบ่งเป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทอผ้าไหมและผ้าฝ้าย กลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และกลุ่มแกะสลักไม้ มีรายได้เสริมเพิ่มขึ้นร้อยละ ๔๒.๙๖ ต่อคนต่อปี

ศิลปินที่บ้านโชคอำนวย

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๘ ได้เกิดอุทกภัยในพื้นที่จังหวัดหนองคาย ราษฎรได้รับความเดือดร้อนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งราษฎรมีภูมิภานาอยู่ติดกับแม่น้ำโขง สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรบ้านหนองฮู และบ้านโชคอำนวย ตำบลท่าดอกคำ อำเภอบึงโขงหลง จังหวัดหนองคาย เมื่อวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๘ ได้พระราชทานความช่วยเหลือราษฎรเหล่านั้น และมีพระราชดำริให้จัดตั้งศูนย์ศิลปินที่บ้านโชคอำนวยขึ้น เมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๙ เพื่อให้ราษฎรฝึกอบรมการทอผ้า และอาชีพเสริมอื่นๆ เพื่อให้มีรายได้มาเลี้ยงครอบครัวนอกฤดูทำนา

พ.ศ. ๒๕๔๓ มีสมาชิกทอผ้าไหม ทอผ้าฝ้าย ทอผ้าขาวม้าจำนวน ๙๓ ราย สามารถผลิตผ้าไหม ผ้าฝ้ายออกจำหน่าย มีรายได้เฉลี่ยครอบครัวละ ๒๔,๐๐๐ บาทต่อปี

ศิลปินที่บ้านฮ่องโจด

เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๔ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรบ้านฮ่องโจด ตำบลโคกสูง อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม ซึ่งมีประชากร ๓๐ ครัวเรือน จำนวน ๑๓๙ คน อาชีพหลัก ได้แก่ การทำนาทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ปลูกพืชตามฤดูกาล และรับจ้างทั่วไป รายได้โดยเฉลี่ยของราษฎรค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น หมู่บ้านนี้ไม่มีโรงเรียนและสถานอนามัย ทำให้นักเรียนต้องเดินทางไปเรียนที่โรงเรียนบ้านวังปลาเชื่อม เมื่อเกิดเจ็บป่วยก็ใช้บริการด้านรักษาพยาบาลที่สถานอนามัยบ้านโคกสูง บ้านฮ่องโจดมีลำห้วยสีทนเป็นแหล่งน้ำสำคัญสำหรับใช้ในการเพาะปลูก มีฝาย ๒ แห่ง ซึ่งสร้างขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๘ ขณะนี้ทรุดโทรมและเสียหายจนไม่สามารถกักเก็บน้ำไว้ได้ ราษฎรจึงประสบปัญหาขาดแคลนน้ำในหน้าแล้ง

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถจึงมีพระราชดำริให้กรมชลประทานพิจารณาดำเนินการสร้างฝายกั้นลำห้วยสีทันขึ้นที่บ้านฮ่องโจด และบ้านโคกสูง เพื่อช่วยให้ราษฎรทั้งสองฝั่งลำห้วยสีทันสูบน้ำไปใช้ในพื้นที่เพาะปลูกในฤดูแล้งได้ ทำให้เกิดประโยชน์แก่พื้นที่เพาะปลูกราว ๒๐๐ ไร่ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงชักจูงราษฎรถึงสภาพความเป็นอยู่ ตลอดจนการทำมาหาเลี้ยงชีพ เพื่อช่วยเหลือราษฎรให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

ศิลปาชีพบ้านค้อ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังศูนย์การพัฒนาพื้นที่ชายแดนจังหวัดอุบลราชธานีบ้านค้อ ตำบลโคมประดิษฐ์ อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๔ ทรงชักจูงราษฎรที่มารับเสด็จถึงสภาพความเป็นอยู่ และการทำมาหากินของราษฎรที่มีฐานะยากจน เพื่อทรงหาทางช่วยเหลือและทอดพระเนตรผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของราษฎรที่นำมาทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย ทรงรับซื้อผลิตภัณฑ์ของราษฎรไว้ และทรงรับราษฎรที่สมัครใจเข้าเป็นสมาชิกศิลปาชีพ

ศิลปาชีพบ้านดอนหลี่

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรที่โรงเรียนบ้านโนนสูงดอนหลี่ ซึ่งมาจากหมู่บ้านต่างๆ ในเขตอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๕ ทอดพระเนตรผลิตภัณฑ์ผ้าไหมของกลุ่มแม่บ้านอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย และกลุ่มพัฒนาสตรีจังหวัดมหาสารคาม ทรงรับสตรีผู้สนใจการทอผ้าเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มทอผ้าในโครงการส่งเสริมศิลปาชีพ

ศิลปาชีพบ้านโคกก่อง

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรบ้านโคกก่อง ตำบลหนองแดง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๕ ทรงรับสตรีผู้สนใจการทอผ้าเข้าเป็นสมาชิกทอผ้าในโครงการศิลปาชีพ

วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๙ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีเปิดอาคารศิลปาชีพและอาคารแรงงานที่บ้านโคกก่อง แล้วทรงพระดำเนินทอดพระเนตรกิจกรรมส่งเสริมศิลปาชีพภายในตัวอาคาร ทรงรับราษฎรผู้สนใจเป็นสมาชิกศิลปาชีพ

ศิลปาชีพบ้านบ่อเดือนห้า

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรและสมาชิกศิลปาชีพบ้านบ่อเดือนห้า ตำบลโคกภู อำเภอกุตุบาก จังหวัดสกลนคร ทอดพระเนตรผลงานผ้าไหมของสมาชิกศิลปาชีพ และทรงรับสมาชิกใหม่ พระราชทานคำแนะนำเรื่องแบบ สี่ และลายแก่สมาชิกเหล่านั้นด้วย

ศิลปาชีพบ้านกำแมด

เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๒ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมโครงการศิลปาชีพบ้านกำแมด หมู่ที่ ๕ ตำบลวังทอง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ซึ่งจัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๖ เพื่อส่งเสริมอาชีพการทอผ้าแก่ราษฎรที่ยากจน ซึ่งได้รับความเดือดร้อนจากภัยแล้งแต่มีความขยันขันแข็ง ให้มีอาชีพเสริมเป็นรายได้มาเลี้ยงครอบครัวอีกทางหนึ่ง

ศิลปาชีพบ้านหาดแพง

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรที่โครงการศิลปาชีพบ้านหาดแพง ตำบลหาดแพง อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม เมื่อวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๒ ทรงพระดำเนินเยี่ยมราษฎรที่มีฐานะยากจนและสมาชิกศิลปาชีพ ได้พระราชทานเงินช่วยเหลือราษฎรที่มีฐานะยากจนไว้เป็นทุนประกอบอาชีพ ทอดพระเนตรผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพ และทรงรับราษฎรที่สนใจเป็นสมาชิก

รัตนราชินีศรีประเทศ

พระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ศิลปาชีพบ้านหนองผักแว่น

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่าบ้านหนองผักแว่น ตำบลสารภี อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๒ ทรงรับราษฎรที่สมัครใจเข้าเป็นสมาชิกศิลปาชีพ กลุ่มทอผ้าไหม และกลุ่มปักผ้า เพื่อส่งเสริมให้ราษฎรมีอาชีพเสริมเพิ่มรายได้มาเลี้ยงครอบครัวอีกทางหนึ่ง

ทรงพระดำเนินไปเยี่ยมสมาชิกศิลปาชีพและราษฎรที่มารอรับเสด็จเป็นจำนวนมาก ณ ศูนย์ศิลปาชีพบ้านโสกส้มกบ

ศิลปาชีพบ้านโสกส้มกบ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงรับราษฎรบ้านโสกส้มกบ บ้านคลองเจริญ หมู่ที่ ๖ ตำบลบ้านใหม่ อำเภอสีชมพู จังหวัดขอนแก่น เป็นสมาชิกศิลปาชีพมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๕ และในวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๔ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมสมาชิกศิลปาชีพบ้านโสกส้มกบอีก ทอดพระเนตรผลงานของกลุ่มศิลปาชีพบ้านโสกส้มกบ

กลุ่มศิลปินที่บ้านโสกส้มกบมีสมาชิก ๒๐๘ ราย แบ่งการดำเนินงานเป็นกลุ่มๆ ได้แก่ กลุ่มทอผ้าไหม กลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหม กลุ่มทอผ้าฝ้ายและย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มทอพรมเช็ดเท้า กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ กลุ่มทำผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก และกลุ่มไม้ผล

ศิลปินบ้านหนองหินตั้ง

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรบ้านหนองหินตั้ง หมู่ที่ ๑๐ ตำบลนาเหล่า อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภู เมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๔ ราษฎรส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำไร่ข้าวโพด ไร่ถั่วเหลือง ทำนา และรับจ้างทั่วไป มีประชากร ๓๔ ครัวเรือน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา ๑ แห่ง ซึ่งรับนักเรียนจากหมู่บ้านใกล้เคียงเข้าเรียน มีนักเรียน ๑๔๐ คน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงรับราษฎรที่สมัครใจเข้าเป็นสมาชิกศิลปิน

ศิลปินบ้านยางน้อย

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้งโครงการศิลปินบ้านยางน้อย ตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานีขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๙ ทำให้ราษฎรมีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นอกจากนี้ ยังส่งเสริมให้ราษฎรรู้จักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรป่าไม้ด้วย

พ.ศ. ๒๕๔๓ โครงการส่งเสริมศิลปินบ้านยางน้อยเปิดการฝึกอาชีพหลัก ๓ งาน คือ งานศิลปิน งานอนุรักษ์ป่า และงานเกษตรผสมผสานกับเกษตรทฤษฎีใหม่ ผลผลิตจากงานต่างๆ ของสมาชิกศิลปินจำนวน ๓๘๑ คน สร้างรายได้เพิ่มเฉลี่ยรายละ ๑,๓๙๕ บาทต่อเดือน

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรบ้านยางน้อยอีก เมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๔ ทอดพระเนตรผลิตภัณฑ์ที่เป็นผลงานจากฝีมือสมาชิกศิลปินบ้านยางน้อยประเภทต่างๆ เช่น ผ้าไหม เครื่องทองเหลือง เครื่องปั้นดินเผา เสื้อผ้า ผลิตภัณฑ์ชุมชนชุมชนของ ผ้าบาติก และดอกไม้ประดิษฐ์ เป็นต้น

ศิลปาชีพบ้านกุดสะกอย

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินไป ทรงเยี่ยมศูนย์ศิลปาชีพบ้านกุดสะกอย หมู่ที่ ๗ ตำบลโพธิ์ไพศาล อำเภอ กุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๓ ราษฎร ส่วนใหญ่มีอาชีพ ทำนา ทำไร่ ทำสวน ทำการประมง และทำหัตถกรรม ทอดพระเนตรผลงานของสมาชิกศิลปาชีพ และทรงรับราษฎรที่สมัครใจเข้า เป็นสมาชิก

ใน พ.ศ. ๒๕๔๓ ราษฎรบ้านกุดสะกอยส่งผลงานศิลปาชีพ และ กิจกรรมเสริมเข้าประกวดในงานประกวดผ้าไหมระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือและกิจกรรมเสริมของสมาชิกโครงการส่งเสริมศิลปาชีพประจำปี ณ ภูพานราชนิเวศน์ ๔ ประเภท ได้แก่ การออกแบบตัดชุดผ้าไหม การจักสาน การตีเหล็ก และการทำข้าวด้วยครกกระเดื่อง ในปีนี้สมาชิกศิลปาชีพ ผลิตผลงานออกจำหน่ายมีรายได้เฉลี่ยคนละ ๒,๙๐๐ บาทต่อปี

ศิลปาชีพบ้านสร้างถ่อนอก

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินไป ทรงเยี่ยมราษฎรและสมาชิกศิลปาชีพโครงการส่งเสริมศิลปาชีพบ้านสร้าง ถ่อนอก ตำบลสร้างถ่อนอก อำเภอหัวสะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ เมื่อวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๔ ทรงพระดำเนินทอดพระเนตร ผลิตภัณฑ์ของราษฎรกลุ่มทอผ้าไหม กลุ่มจักสาน กลุ่มเจียระไนพลอย และกลุ่มแปรรูปผ้าขิด

งานประกวดผ้าไหมระดับภาค

ในการเสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปประทับ ณ ภูพาน ราชนิเวศน์ จังหวัดสกลนคร เพื่อทรงเยี่ยมราษฎรและสมาชิกโครงการ ศิลปาชีพในภาคอีสานทุกปี สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรง พระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีการประกวดผ้าไหมระดับภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ และมีการแข่งขันกิจกรรมเสริมของสมาชิกโครงการ ส่งเสริมศิลปาชีพ ณ บริเวณลานคำหอม ภูพานราชนิเวศน์ เป็นประจำ ทรง พระกรุณาพระราชทานรางวัลแก่ผู้ชนะการประกวดผ้าไหม และกิจกรรมเสริม

วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๖ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีการ
ประกวดผ้าไหมชนิดต่างๆ ณ ภูพานราชนิเวศน์ จังหวัดสกลนคร

เสด็จลง ณ ลานคำหอม ภูพานราชนิเวศน์ อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร
ทรงรับบายศรีเชิญพระขวัญตามประเพณีของชาวอีสาน ในงานประกวดผ้าไหม
วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๗

ผ้าไหมที่จัดประกวดนี้มีหลากหลายชนิด เช่น ผ้าไหมมัดหมี่ ผ้า
ไหมมัดหมี่ซ้อ ผ้าไหมหางกระรอก ผ้าไหมพื้นเรียบ ผ้าไหมแพรวา ผ้าขิดไหม
ผ้าไหมลายลูกแก้ว ผ้าไหมลายประยุกต์ และผ้าไหมลายเกล็ดเต่า เป็นต้น

ส่วนกิจกรรมเสริมก็มีหลายประเภทเช่นเดียวกัน ได้แก่ การสาวไหมด้วยมือ การวาดภาพบนเซรามิก การวาดภาพบนผืนผ้าใบแบบจำกัดเวลา การวาดภาพบนผืนผ้าใบแบบไม่จำกัดเวลา การแกะสลักไม้แบบไม่จำกัดเวลา การจักสานแบบไม่จำกัดเวลา การทำดอกไม้ประดิษฐ์แบบเป็นกลุ่ม การทำดอกไม้ประดิษฐ์แบบบุคคล การทำเครื่องเรือนจากไม้โตเร็ว การตีเหล็ก การทอผ้าไหมพรม และการออกแบบตัดชุดผ้าไหม

ป่าดิบเขาชายแดน
ระหว่างประเทศไทยกับ
ประเทศสหภาพพม่า

ศูนย์ศิลปาชีพและโครงการศิลปาชีพในภาคเหนือ

ภาคเหนือของไทยเป็นดินแดนแห่งขุนเขา และป่าไม้ ต้นน้ำลำธาร ทิศตะวันตกมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศสหภาพพม่า ทิศเหนือและทิศตะวันออกติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งทั้งสองประเทศนี้มีลักษณะการปกครองที่แตกต่างจากไทย นอกจากนี้ยังมีประชากรที่ปราศจากสัญชาติ เช่น ชาวเขาเผ่าต่างๆ อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ชายแดนที่เป็นเทือกเขาสลับซับซ้อนทำให้มีการอพยพข้ามถิ่นไปมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยผู้คนที่อพยพข้ามถิ่นนั้นบางครั้งก็ไม่ทราบว่าตนอยู่ในพื้นที่ของประเทศใด สภาพภูมิประเทศที่เป็นเทือกเขาสูง ป่าไม้ และอากาศที่หนาวจัด ทำให้เป็นปัญหาต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของราษฎร ในขณะเดียวกัน สภาพภูมิประเทศและความหลากหลายเผ่าพันธุ์ของราษฎรก็เป็นปัญหาต่อการพัฒนาของทางภาครัฐ และยังเป็นปัญหาด้านความมั่นคงของประเทศอีกด้วย

นับแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จแปรพระราชฐานไปประทับ ณ ภูพิงคราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่ ใน พ.ศ. ๒๕๐๕ และในฤดูหนาวของทุกๆปีต่อมานั้น ได้ทรงทราบถึงปัญหาเหล่านี้ จึงทรงหาวิธีแก้ไขอยู่เสมอ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชดำริริเริ่มโครงการชลประทาน และโครงการด้านการเกษตรขึ้นนับร้อยๆ โครงการ เพื่อช่วยเหลือราษฎรโดยไม่ทรงแบ่งแยกว่าเป็นเชื้อชาติศาสนาใด โครงการที่มีชื่อเสียงมากคือโครงการหลวง ซึ่งได้แก้ปัญหาการปลูกฝิ่นของชาวเขา โดยการนำพืชเมืองหนาวนานาชนิดมาปลูกทดแทน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถก็ได้ทรงช่วยแบ่งเบาพระราชภาระโดยทรงนำโครงการศิลปาชีพเข้ามาเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้แก่เกษตรกร และในระยะต่อมายังทรงดำเนินตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยทรงจัดตั้งโครงการพระราชดำริด้านการเกษตรขึ้นมากอีกเป็นจำนวนมาก

สำหรับโครงการศิลปาชีพที่ทรงจัดตั้งขึ้นในเขตภาคเหนือนี้มีหลายสิบโครงการ แต่ที่เป็นโครงการใหญ่และได้รับการจัดตั้งเป็นศูนย์ศิลปาชีพ มีอยู่ ๒ ศูนย์ คือ ศูนย์ศิลปาชีพบ้านแม่ต๋ำ จังหวัดลำปาง และศูนย์ศิลปาชีพ จังหวัดแม่ฮ่องสอน นอกจากนั้น เป็นกลุ่มศิลปาชีพย่อยๆ กระจายไปตามหมู่บ้านต่างๆ ในโอกาสที่เสด็จแปรพระราชฐานไปประทับ ณ ภูพิงคราชนิเวศน์ทุกๆปีนั้น จะทรงจัดสรรเวลาเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร ทรงเยี่ยมศูนย์และกลุ่มศิลปาชีพต่างๆ ดังที่จะได้ยกพระราชกรณียกิจด้านศิลปาชีพ มาเป็นตัวอย่าง พอให้เห็นถึงแนวพระราชดำริและพระวิริยอุตสาหะในการติดตามผลงาน ดังต่อไปนี้

ศูนย์ศิลปาชีพบ้านแม่ต๋ำ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรบ้านเหล่ายาว อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๗ ทรงทราบจากพระภิกษุเจ้าคณะอำเภอเสริมงามว่า หมู่บ้านแม่ต๋ำซึ่งเป็นหมู่บ้านในหุบเขามีประชากรราว ๑๑๘ หลังคาเรือน จำนวน

ทอดพระเนตรเครื่องปั้นดินเผาผลงานของสมาชิกศูนย์ศิลปาชีพบ้านแม่ต๋ำ

๔๙๐ คน ราษฎรส่วนใหญ่ยากจนมาก เพราะภูมิประเทศเป็นภูเขา พื้นที่ทำกินมีน้อย ราษฎรดำรงชีวิตด้วยการรับจ้างตัดไม้ เลื่อยไม้ ล่าสัตว์หาของป่ามาขาย

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตั้งศูนย์ศิลปาชีพบ้านแม่ต๋ำขึ้นเพื่อสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ราษฎร มีการสร้างอาคารโรงฝึกทำเครื่องเคลือบดินเผา โรงแกะสลักไม้ โรงทอผ้าไหม ทอผ้าฝ้ายพื้นผ้าฝ้ายยกดอก โรงจักสาน โรงเลี้ยงไหม แปลงปลูกหม่อน พื้นที่ใดไม่มีศิลปะดั้งเดิมในพื้นที่ ก็พระราชทานครูมาสอน หรือนำสมาชิกไปเรียนที่พระตำหนัก ภูพิงคราชนิเวศน์ช่วงแปรพระราชฐาน เมื่อเรียนจนชำนาญแล้วสมาชิกผู้นั้นก็กลับไปถ่ายทอดความรู้ให้คนในหมู่บ้าน เช่น ทอผ้าไหม ทอผ้าฝ้าย พื้นที่ใดมีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติอยู่แล้ว เช่น ดินขาว ก็ทำเครื่องเคลือบดินเผาหรือเซรามิก ต่อมา การทำเซรามิกที่ศูนย์ศิลปาชีพบ้านแม่ต๋ำฝีมือดีมาก มีความสวยงามจนเป็นเอกลักษณ์ของศูนย์ศิลปาชีพบ้านแม่ต๋ำ

เมื่อทรงแปรพระราชฐานไปประทับ ณ ภูพิงคราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อทรงเยี่ยมราษฎรในภาคเหนือ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถจะเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรและสมาชิกศิลปาชีพบ้านแม่

ตัวอย่างสม่ำเสมอ ทรงรอบรู้วิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน ทรงนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาผสมผสานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างเหมาะสม ทำให้ราษฎรผู้ยากไร้มีงานทำ มีรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว อยู่ดีมีสุข รักท้องถิ่น ไม่ย้ายถิ่น

ศูนย์ศิลปาชีพจังหวัดแม่ฮ่องสอน

แม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดชายแดนติดกับสหภาพพม่า ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาสูงสลับซับซ้อน พื้นที่ราบมีน้อย การคมนาคมไม่สะดวก ราษฎรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง มูเซอ ลีซอ กะเหรี่ยง ลัวะ ไทยใหญ่ และจีนฮ่อ อาชีพของกลุ่มชนดังกล่าว คือ การทำไร่เลื่อนลอย เลี้ยงสัตว์ หาของป่า รวมทั้งรับจ้างขนยาเสพติด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถจึงทรงห่วงใยในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรจังหวัดแม่ฮ่องสอน และความมั่นคงปลอดภัยของประเทศเป็นอย่างมาก

พ.ศ. ๒๕๒๘ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ ซื้อที่ดินและอาคารในเขตตำบลผาบ่อง อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จัดตั้งศูนย์ศิลปาชีพจังหวัดแม่ฮ่องสอนขึ้น เพื่อช่วยเหลือราษฎรจังหวัดแม่ฮ่องสอน และราษฎรชาวไทยภูเขา ให้มาฝึกงานศิลปาชีพหลายประเภท เพื่อให้มีรายได้เสริม และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เช่น กลุ่มทอผ้าก๊วยทาบ กลุ่มทอผ้าไหม ผ้าฝ้าย กลุ่มทอผ้ากะเหรี่ยง กลุ่มตีดาบ กลุ่มทำเครื่องประดับ กลุ่มจักสาน กลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ กลุ่มผลิตกระดาษสา เป็นต้น ปัจจุบันมีสมาชิกศิลปาชีพสาขาทั้ง ๗ อำเภอ คือ

อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน

ศิลปาชีพบ้านห้วยมะเขือส้ม บ้านนาป่าแพก บ้านรวมไทย ตำบลหมอกจำแป้ รวม ๓ หมู่บ้าน มีจำนวนสมาชิก ๓๒ คน เป็นกลุ่มทอผ้าฝ้าย กลุ่มทอผ้าขึ้น ทอผ้าขนสัตว์

ทอดพระเนตรผลงาน
ศิลปาชีพที่เป็นฝีมือของ
ราษฎรในโครงการ
พัฒนาตามพระราชดำริ
ณ บ้านรวมไทย ตำบล
หมอกจำแป่ อำเภอเมือง
แม่ฮ่องสอน จังหวัด
แม่ฮ่องสอน

ศิลปาชีพบ้านห้วยตองก้อ บ้านห้วยไม้ดำ บ้านห้วยตอง
บ้านห้วยไทร บ้านห้วยฮี ตำบลห้วยปูลิง รวม ๕ หมู่บ้าน มีสมาชิก ๙๖ คน
เป็นกลุ่มสมาชิกทอผ้าที่กระทบ ทอผ้ากะเหรี่ยง ตีดาบกะเหรี่ยง เครื่องใช้
โลหะ ทำถุงย่าม ผ้าปูโต๊ะ เสื้อผ้าชิ้น ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นปีละ ๔,๐๐๐-
๖,๐๐๐ บาทต่อคน

ศิลปาชีพบ้านห้วยโป่งอ่อน บ้านดอยแสง ตำบลปางหมู รวม ๒
หมู่บ้าน มีสมาชิก ๒๐ คน เป็นกลุ่มสมาชิกทอผ้าที่กระทบ

ศิลปาชีพบ้านห้วยเตี๋ย บ้านผาบ่อง บ้านป่าปู้ บ้านห้วยเสือเผ่า
บ้านห้วยน้ำแม่สะกิด บ้านห้วยส่อม ตำบลผาบ่อง รวม ๖ หมู่บ้าน มีสมาชิก
๑๑๕ คน เป็นกลุ่มสาวไหม ผลิตเส้นไหม จักสานกบไต (หมวกไทยใหญ่)
ทอผ้ากะเหรี่ยง ทำผ้าปูโต๊ะ ผ้าคลุมเตียง ถุงย่าม เสื้อกะเหรี่ยง กระเป๋า
ผ้าพันคอ กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า ทำผ้าห่มนอน มุ้ง ชุดนักเรียนชาย-หญิง
ผ้าชิ้น กลุ่มผลิตภัณฑ์จากวัสดุเหลือใช้ ทำเป็นของที่ระลึกชนิดต่างๆ

อำเภอสบเมย

ศิลปาชีพบ้านชีวาเดอ บ้านปู่คำ (ห้วยแห้ง) ตำบลแม่สามแลบ
รวม ๒ หมู่บ้าน มีสมาชิก ๓๐ คน เป็นกลุ่มทอผ้าพื้นเมือง ทำผ้าคลุมเตียง
ผ้ารองจาน

ศิลปาชีพบ้านที้อลื้อ บ้านแม่คะตวน บ้านห้วยกองมูล ตำบล
สบเมย รวม ๓ หมู่บ้าน มีสมาชิก ๓๐ คน เป็นกลุ่มทอผ้าพื้นเมือง
ทำผ้าคลุมไหล่ ผ้าชิ้น

ศิลปินที่บ้านอุ้มโละเหนือ (กอปี้ตี) บ้านนาดอย ตำบลแม่สอด
รวม ๒ หมู่บ้าน มีสมาชิก ๖๐ คน เป็นกลุ่มจักสาน ทำหมวกกะเหรี่ยง
ทอผ้าพื้นเมือง ทำผ้าปูโต๊ะ ผ้าขึ้น

อำเภอปางมะผ้า

ศิลปินที่บ้านน้ำริน บ้านหนองตวง บ้านเมืองแพม ตำบลสบป่อง
รวม ๓ หมู่บ้าน มีสมาชิก ๙๐ คน เป็นกลุ่มเย็บผ้า ปักผ้าชุดประจำเผ่า
ทำกระเป๋า เครื่องประดับ กลุ่มทอผ้า ทำย่าม ผ้าปูโต๊ะ ปักเสื่อกะเหรี่ยง

ศิลปินที่บ้านลูกข้าวหลาม บ้านบ่อไคร์ ตำบลปางมะผ้า รวม ๒
หมู่บ้าน มีสมาชิก ๑๔๑ คน เป็นกลุ่มเย็บผ้า ปักผ้าชุดประจำเผ่ามูเซอ ย่าม
กระเป๋าสะพาย กลุ่มทอผ้าที่กระทบ

ผ้าปักชาวเขา

ผลงานของสมาชิกกลุ่มจักสาน

สมาชิกศิลปินแม่ฮ่องสอนกำลังทอผ้า
ณ อาคารศูนย์ศิลปินแม่ฮ่องสอน

อำเภอแม่ลาน้อย

ศิลปินตำบลแม่ลาหลวง ๓ หมู่บ้าน มีสมาชิก ๗๐ คน เป็น
กลุ่มแปรรูปผ้าทอเป็นกระเป๋าสะพาย รองเท้าผ้า เสื่อไต้ กลุ่มเครื่อง
ประดับของใช้ กลุ่มทอผ้าขึ้นลายน้ำไหล

ศิลปาชีพตำบลแม่ลาน้อย ๖ หมู่บ้าน มีสมาชิก ๑๔๐ คน เป็นกลุ่มจักสานตะกร้า หมวก กลุ่มทอผ้าขึ้นลายน้ำไหล

ศิลปาชีพตำบลแม่นาจาง ๕ หมู่บ้าน มีสมาชิก ๘๐ คน เป็นกลุ่มทอผ้าขึ้น ผ้าลายน้ำไหล

ศิลปาชีพบ้านห้วยหอม ๔ หมู่บ้าน มีสมาชิก ๑๐๒ คน เป็นกลุ่มทอผ้าขนแกะ ทำผ้ารองจาน ผ้าคลุมเตียง ผ้าพันคอ ผ้าปูโต๊ะ กลุ่มทอผ้าขึ้นลายน้ำไหล

ศิลปาชีพตำบลสันติสุข ๑ หมู่บ้าน มีสมาชิก ๔๒ คน เป็นกลุ่มทอผ้า ทำผ้ารองจาน ผ้าคลุมเตียง ผ้าพันคอ ผ้าปูโต๊ะ

ศิลปาชีพตำบลสันติคีรี ๑ หมู่บ้าน มีสมาชิก ๒๐ คน เป็นกลุ่มทอผ้าขึ้นลายน้ำไหล

ศิลปาชีพตำบลท่าผานุ่ม ๕ หมู่บ้าน มีสมาชิก ๑๐๐ คน เป็นกลุ่มทอผ้าขึ้นลายน้ำไหล

ศิลปาชีพตำบลแม่โก ๕ หมู่บ้าน มีสมาชิก ๑๐๐ คน เป็นกลุ่มทอผ้าขึ้นลายน้ำไหล

อำเภอแม่สะเรียง

ศิลปาชีพตำบลแม่คง ๑ หมู่บ้าน มีสมาชิก ๓๐ คน เป็นกลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้จากแป้งข้าวเหนียว กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์

ศิลปาชีพตำบลบ้านกาศ ๓ หมู่บ้าน มีสมาชิก ๙๙ คน เป็นกลุ่มทอผ้าพื้นเมือง ทอผ้าขึ้น ทอผ้าชุดกะเหรี่ยงโบราณ ทำกระเป๋า ผ้าปูโต๊ะ

อำเภอขุนยวม

ศิลปาชีพตำบลแม่อุคอ มี ๑ หมู่บ้าน สมาชิก ๔๑ คน เป็นกลุ่มทอผ้าพื้นเมือง ทำผ้ารองจาน ผ้าปูโต๊ะ ผ้าห่ม ผ้าโพกศีรษะ

ศิลปาชีพตำบลแม่เงา มี ๒ หมู่บ้าน สมาชิก ๓๙ คน เป็นกลุ่มทอผ้าพื้นเมือง ทำผ้าปูโต๊ะ เสื่อ ผ้าถุง กลุ่มผลิตกระดาษสาจากต้นปอสา และต้นบัวตอง

ศิลปินชีพตำบลเมืองปอน มี ๒ หมู่บ้าน สมาชิก ๓๐ คน เป็นกลุ่มประดิษฐ์ตุ๊กตาชาวเขา ผลิตภัณฑ์ชาวเขา กลุ่มจักสานไม้ไผ่ ทำเครื่องใช้ประจำบ้าน หมวกกูปไต

อำเภอปาย

ศิลปินชีพตำบลแม่ฮี้ มี ๑ หมู่บ้าน สมาชิก ๑๒ คน เป็นกลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติ ทำย่าม เสื้อกะเหรี่ยง ผ้าปูโต๊ะ ผ้าพันคอ

ศิลปินชีพตำบลห้วยฮี้ มี ๑ หมู่บ้าน สมาชิก ๑๗ คน เป็นกลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติ ทำย่าม ผ้าปูโต๊ะ ผ้าพันคอ

ศิลปินชีพบ้านแม่ตะไคร้

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปทรงเปิดอ่างเก็บน้ำบ้านแม่ตะไคร้ ตำบลทาเหนือกิ่งอำเภอแม่ฮอน จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๕ ทรงทราบว่า ชาวบ้านส่วนมากยากจน มีอาชีพที่ไม่แน่นอน บ้างก็หาของป่าขาย บ้างก็รับจ้างตัดไม้ เมื่อทรงสอบถามถึงการทอผ้า ก็ทรงทราบว่า มีผู้ทอได้เพียงคนเดียว ทอใช้เองด้วยมือเล็กๆ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถจึงพระราชทานครูไปสอนชาวบ้านทอผ้าด้วยกี่กระตุก เมื่อชำนาญแล้ว ก็ให้เลือกหัวหน้าในพื้นที่รับช่วงสอนต่อ และรวมเป็น**กลุ่มศิลปินชีพบ้านแม่ตะไคร้** ต่อมาได้เพิ่มงานปักผ้า เป็นการปักชอยแบบไทย งานโครเชท์ และงานประดิษฐ์ตุ๊กตา

กลุ่มศิลปินชีพบ้านแม่ตะไคร้มีสมาชิกงานปัก ๘๐ คน โครเชท์ ๒๐ คน ทอผ้า ๓๐ คน ประดิษฐ์ตุ๊กตา ๑๐ คน สมาชิกศิลปินชีพเหล่านี้มีรายได้ตั้งแต่ ๔,๐๐๐ บาท ถึง ๑๐,๐๐๐ บาท ต่อคนต่อปี ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงห่วงใยสมาชิกศิลปินชีพ โดยเฉพาะผู้ถักโครเชท์และปักผ้าที่ต้องใช้สายตามาก โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตรวจวัดสายตาเพื่อตัดแว่นทุก ๖ เดือน เมื่อเจ็บป่วยก็ทรงรับไว้เป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ แม้เมื่อสมาชิกเสียชีวิตก็พระราชทานทุนการศึกษาแก่ลูกอีกด้วย

ผ้าที่ทอจากโรงทอผ้าศิลปะบ้านทุ่งจี้

ศิลปะบ้านทุ่งจี้

เมื่อครั้งที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ไปทอดพระเนตรอ่างเก็บน้ำแม่กาน้อยที่บ้านใหม่พัฒนา ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง ในวันที่ ๑๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๕ นั้น ได้ทอดพระเนตรงานเครื่องเงิน และงานเย็บปักประดิษฐ์ของราษฎรชาวไทยภูเขาซึ่งอาศัยอยู่ที่บ้านใหม่พัฒนา บ้านแม่แวน และบ้าน

แม่แจ่ม ทรงแนะนำให้ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดลำปาง อนุรักษ์งานเย็บปักประดิษฐ์ ด้วยการหาผู้ที่มีความชำนาญงานด้านนี้มาสอนให้พัฒนางานฝีมือให้ประณีตงดงามยิ่งขึ้น

ต่อมาได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรบ้านใหม่พัฒนาอีก เมื่อวันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๘ ราษฎรในพื้นที่อำเภอเมืองลำปางได้ถวายฎีกา ขอพระราชทานการส่งเสริมอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้แก่ครอบครัวก็พระราชทานพระราชทรัพย์ให้สร้างโรงฝึกทอผ้าศิลปะขึ้นในพื้นที่อำเภอเมืองปาน ๔ แห่ง คือ บ้านทุ่งจี้ ตำบลทุ่งกว๋าว บ้านศรีดอนมูล ตำบลแจ้ซ้อน บ้านกล้วย ตำบลหัวเมือง บ้านไร่ (มุเซอ) ตำบลหัวเมือง และใน พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้พระราชทานโรงทอผ้าศิลปะเพิ่มขึ้นที่บ้านป่าคาสันติสุข ตำบลแจ้ซ้อนอีกแห่งหนึ่ง

วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๐ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรที่บ้านทุ่งจี้ อันเป็นพื้นที่

รอยต่อระหว่างอำเภอเมืองปาน อำเภอแจ้ห่ม และอำเภอเมืองลำปาง ซึ่งมีการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าเป็นจำนวนมาก จึงได้พระราชทานโครงการพื้นที่รอยต่อ ๓ อำเภอขึ้น มีผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๓๒ เป็นผู้อำนวยการโครงการ ดำเนินการแก้ไขปัญหาลักลอบตัดไม้ทำลายป่าและพัฒนาคุณภาพชีวิตราษฎร ๑๑ หมู่บ้าน ในพื้นที่ ๓๐,๐๐๐ ไร่ การดำเนินงานโครงการฯ มีการสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยเป้ง อ่างห้วยเกียง และอ่างแพะทุ่งกว่าว มีโครงการส่งเสริมการทอผ้า ปลUGHหม่อนเลี้ยงไหม นำผลผลิตจากใบหม่อน และลูกหม่อนมาเป็นสีย้อมผ้า และผลิตภัณฑ์ซาใบหม่อน ไวน์ลูกหม่อน

เนื่องจากสภาพพื้นที่บ้านทุ่งจี้มีดินขาว ซึ่งเป็นวัตถุดิบในการทำเครื่องปั้นดินเผา จึงจัดตั้งกลุ่มเซรามิก และอบรมให้ราษฎรมีความรู้ในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา มีการก่อสร้างโรงงานเซรามิก สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้ก่อสร้างโรงทอผ้าจำนวน ๕ โรง ทำให้ราษฎรสามารถผลิตผลงานได้ทั้งผ้าฝ้ายและผ้าไหม มีรายได้เสริมเพิ่มขึ้นเฉลี่ยคนละ ๔,๐๐๐ บาทต่อเดือน ทำให้คุณภาพชีวิตชาวบ้านดีขึ้น มีเด็กรุ่นใหม่สืบทอดงานศิลปาชีพ เด็กส่วนหนึ่งทำงานอยู่กับบ้าน ที่ทอผ้าแก่งมีนายทุนรับไปทำงานในภาคธุรกิจ

ศิลปาชีพหมู่บ้านตามแนวชายแดน

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้พระราชทานโครงการศิลปาชีพให้แก่ราษฎรหมู่บ้านตามแนวชายแดนจังหวัดเชียงราย ที่ดอยยาว ดอยผาหม่น ดอยผาจิ บ้านร่มฟ้าทอง ตำบลปอ อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นพื้นที่โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงจำนวน ๓ หลักสูตร คือ ฝึกรทอผ้าลายพื้นเมือง (ลายน้ำไหล ลายศรีดอนชัย) ฝึกรทอปักผ้า ทำกระเป๋าสะพาย กระเป๋าถือ แถบตกแต่งเสื้อผ้า ทำย้อม หมวก เครื่องประดับ หมอน และผ้าปูโต๊ะ ฝึกรทำเครื่องเงินเป็นเครื่องประดับ เช่น แหวน กำไล สร้อย ตุ้มหู ปิ่นปักผม และกรอบพระ ทรงรับซื้อผลงานของสมาชิกเพื่อให้มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ นำไปจำหน่าย และทรงรับราษฎรที่สมัครใจเข้าเป็นสมาชิกศิลปาชีพ ทำให้ราษฎรในหมู่บ้านตามแนว

ชายแดนเหล่านี้มีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น การบุกรุกทำลายป่าค่อยๆ
หมดไปจากพื้นที่

ศิลปาชีพบ้านร่มฟ้าทองและบ้านพิทักษ์ไทย

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินไป
ทรงเยี่ยมราษฎรอาสาสมัคร (รอส.) ในหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นใหม่ให้แก่ราษฎร
หมู่บ้านตามแนวชายแดนจังหวัดเชียงรายที่ดอยยาว ดอยผาหม่น ดอยผาจิ
บ้านร่มฟ้าทอง ตำบลปอ อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ ๑๒
มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ ได้พระราชทานพระราชทรัพย์เป็นทุนเบื้องต้นแก่
กลุ่มแม่บ้าน รอส. ชาวไทยภูเขา และแม่บ้าน รอส. กองหนุน รายละ ๖,๐๐๐
บาท เพื่อเป็นทุนซื้ออุปกรณ์ในการปักผ้าลายชาวเขา และทอผ้า
ได้พระราชทานโรงทอผ้า ๒ โรง กี่ทอผ้า ๒๐ หลัง แก่สมาชิกศิลปาชีพ
บ้านร่มฟ้าทอง ตำบลปอ อำเภอเวียงแก่น และบ้านพิทักษ์ไทย ตำบล
ตับเต่า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

เครื่องเงินของบ้านร่มฟ้าทอง

ผ้าคลุมไหล่ซึ่งทอจากขนแกะ

ฝูงแกะที่เลี้ยงไว้นำขนมาทอผ้า

นอกจากนี้ ยังได้พระราชทานครูไปสอนการทอผ้าแก่ราษฎร ทั้งสองหมู่บ้าน อบรมการปักผ้าแก่ชาวไทยภูเขาที่บ้านพิทักษ์ไทย อบรม หลักสูตรหัตถกรรมเครื่องเงิน นอกจากนี้ไว้ใช้เองแล้วก็ขายเป็นสินค้าใน หมู่บ้านซึ่งมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปเที่ยวมาก เพราะบ้านร่มฟ้าทองอยู่ ใกล้ภูชี้ฟ้า กลุ่มปักผ้ามีสมาชิกกว่า ๔๐๐ คน ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยภูเขา เฝ้าม้ง มีเผ่าอีกก่อบ้าง สำหรับกลุ่มหัตถกรรมเครื่องเงินมีสมาชิก ๑๗๐ คน ประดิษฐ์เครื่องเงินเป็นสร้อยรูปสัตว์ เครื่องจักสาน ผลไม้ ตะกร้า เป็นต้น ปัจจุบัน บ้านร่มฟ้าทองได้พัฒนางานศิลปาชีพด้านอื่นเพิ่มขึ้น คือ เลี้ยงแกะ และทอขนแกะเป็นผ้าคลุมไหล่

เมื่อวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๔ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมโครงการศิลปาชีพบ้านร่มฟ้าทอง ซึ่งเป็นโครงการไกลที่สุดในพื้นที่ ทรงพระดำเนินเยี่ยมราษฎร มีพระราชดำรัสซักถามความเป็นอยู่แล้วทอดพระเนตรผลิตภัณฑ์ของสมาชิกศิลปาชีพ ที่ได้มีการปรับปรุงเทคนิคในการผลิต และมีรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อให้ตรงต่อความต้องการของตลาด สมาชิกศิลปาชีพบ้านร่มฟ้าทองและบ้านพิทักษ์ไทย มีจำนวนกว่า ๒,๐๐๐ ราย ใน ๑๙ หมู่บ้าน ๓ อำเภอ คือ อำเภอเทิง อำเภอเวียงแก่น และอำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย

ศิลปาชีพบ้านห้วยต้า

บ้านห้วยต้า หมู่ที่ ๔ ตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติอ่างเก็บน้ำเขื่อนสิริกิติ์ เป็นหมู่บ้านที่

ทิวทัศน์ที่สวยงามที่ทั่วไปเป็นภูเขาสูง มีพื้นที่ราบอยู่บ้างเล็กน้อยบริเวณริมห้วย การคมนาคมติดต่อกับพื้นที่ภายนอกหมู่บ้านต้องอาศัยเดินทางโดยทางเรือเท่านั้น ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ทำสวน และทำการประมง แต่ละครอบครัวมีพื้นที่ทำกินจำกัด ส่งผลให้มีฐานะยากจน มีรายได้ต่ำ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถมีพระราชดำริให้จัดตั้งโครงการศิลปาชีพขึ้น พระราชทานอาคารที่ทำการและอุปกรณ์ต่างๆ ครอบคลุมจรมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๗ ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๓๘ ได้พระราชทานเงินจัดตั้งธนาคารข้าว จัดตั้งกลุ่มสมาชิกทอผ้า โดยจัดเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ และจัดหาครูมาสอนผู้สมัครใจ ได้พระราชทานเรือสำหรับราษฎรใช้ในการเดินทาง

วันที่ ๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรและสมาชิกศิลปาชีพบ้านห้วยต้า ซึ่งมีสมาชิกกลุ่มทอผ้าลายลูกแก้ว กลุ่มทอผ้าไหม ทอผ้าจก ทอผ้าฝ้าย กลุ่มแกะสลักไม้ กลุ่มเขียนลาย กลุ่มทำเครื่องเงิน และกลุ่มจักสาน

ศิลปาชีพบ้านน้ำตวง

บ้านน้ำตวงอยู่ในเขตการปกครองของตำบลน้ำพาง อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน ตั้งอยู่ในที่ราบลุ่มระหว่างเชิงเขา โอบล้อมด้วยภูเขาสลับซับซ้อน ความสูงโดยเฉลี่ย ๗๐๐ เมตร มีที่ราบเล็กน้อย มีลำน้ำตวง ลำน้ำ

ว่า และลำน้ำปุ่นไหลผ่าน เป็นที่ตั้งชุมชนชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง นับถือศาสนาพุทธและมี บ้านเรือนส่วนใหญ่สร้างด้วยไม้ไผ่ หลังคามุงด้วยหญ้าคา มีส่วนน้อยที่สร้างบ้านด้วยไม้ หลังคามุงสังกะสี ราษฎรส่วนใหญ่ปลูกข้าวไร่ ข้าวโพด ขิง เผือกหอม กล้วยหอมทอง หาของป่า และรับจ้างสำนักงานป่าไม้ปลูกป่า

ในหมู่บ้านมีสถานเอนกนาลัย ๑ แห่ง มีโรงเรียน ๑ แห่ง สอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงชั้นมัธยมปีที่ ๑ มีนักเรียน ๓๑๕ คน ครู ๒ คน และมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ๑ แห่ง

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรบ้านน้ำตวง เมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๗ พระราชทานเงินสร้างธนาคารข้าว พร้อมข้าวเปลือก ๑๐ เกวียน พระราชทานเงินส่งเสริมอาชีพทอผ้าแก่ราษฎร ต่อมา ตั้งโรงฝึกศิลปาชีพ ๒ โรง พร้อมกักระทบแห่งละ ๒๐ หลัง ที่บ้านน้ำตวง และบ้านมณีพุดกษั ต่าบลงอบ อำเภอทุ่งช้าง ให้ราษฎรฝึกอบรมอาชีพทอผ้าด้วยกักระทบ

พ.ศ. ๒๕๔๐ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ส่งราษฎรบ้านน้ำตวงไปรับการอบรมช่างทำเครื่องเงิน ๑๕ คน ปักผ้า ๔ คน ทอผ้า ๑ คน ที่โรงฝึกศิลปาชีพ ภูพิงคราชนิเวศน์

ปีต่อมา สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังโรงฝึกศิลปาชีพบ้านน้ำตวง ทรงปลูกต้นโมกมันไว้เป็นที่ระลึก ทอดพระเนตรผลงานของสมาชิก ได้แก่ การทำเครื่องเงิน การทอผ้าด้วยกักระทบ เป็นต้น พร้อมทั้งได้ทรงนำผลงานศิลปาชีพที่สวยงามมาเป็นแบบอย่าง เพื่อให้ราษฎรนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาฝีมือ และโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ส่งช่างทำเครื่องเงินเข้ารับการอบรมอีก ๑๔ คน ปักผ้า ๙ คน ศึกษาดูงาน ๑ คน นอกจากนี้ สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานภาคเหนือตอนล่างได้เปิดการฝึกอบรมทอผ้า ปักผ้า และทำเครื่องเงินขึ้นในหมู่บ้านด้วย

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรและสมาชิกศิลปาชีพบ้านน้ำตวงใน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้พระราชทานพระราชทรัพย์จำนวน ๒๕๐,๐๐๐ บาท ให้ปรับปรุงระบบประปาภูเขาในพื้นที่บ้านน้ำตวง บ้านกวน้ำ และบ้านสว่าง ครอบคลุมพื้นที่การเกษตร ๑๑๘ แปลง จำนวน ๔๒๗ ไร่ ทรงแนะนำให้ทดลองปลูกกล้วยงเพื่อการวิจัย และนำใยกล้วยงมาทอผ้า

นอกจากนี้ยังอบรมราษฎรให้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ขยายพันธุ์กับภูเขา ปุสะนาน และปลาจาด แล้วนำไปปล่อยเลี้ยงตามธรรมชาติ เพื่อการอนุรักษ์และบริโภค ทรงรับราษฎรที่ประสบปัญหาการหาเลี้ยงชีพเข้าเป็นสมาชิกศิลปาชีพ และพระราชทานเงินทุนเริ่มต้นตามความเหมาะสมโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สมาชิกกลุ่มดีเงินเข้ารับการอบรมที่ศูนย์ศิลปาชีพภูผิงคราชนิเวศน์ ๒๔ คน

พ.ศ. ๒๕๔๓ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรและสมาชิกศิลปาชีพที่โรงฝึกศิลปาชีพบ้านน้ำตวง และพระราชทานพระราชดำริให้ขยายโรงฝึกทอผ้าให้มีขนาดใหญ่ขึ้นกว่าเดิม พอเหมาะแก่ความต้องการของสมาชิกกลุ่มทอผ้าที่เพิ่มจำนวนมากขึ้น เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้นสำหรับเลี้ยงครอบครัว อันเป็นการเสริมรับกับโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่ลุ่มน้ำน่าน จังหวัดน่าน อันเนื่องมาจากพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องจัดตั้งขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๒ เพื่อช่วยเหลือราษฎรชาวไทยภูเขา และผู้ร่วมพัฒนาชาติที่อาศัยอยู่ตามบริเวณแนวชายแดนไทย-ลาว ให้มีความเป็นอยู่ในการดำรงชีพที่ดีขึ้น ประกอบอาชีพที่เหมาะสมเลี้ยงดูครอบครัว และสามารถช่วยเหลือตนเองได้

ศิลปาชีพบ้านตีนตก

นายสหัส บุญญาวีวัฒน์ ผู้ช่วยเลขาธิการพระราชวังฝ่ายกิจกรรมพิเศษเล่าในทีเสวนาเรื่อง “ตามรอยศิลปาชีพ” ณ หอนิทรรศการ

ทรงพระราชปฏิบัติสนธิกรณกับราษฎรในโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่ลุ่มน้ำน่าน
ตำบลปาง อำเภอมะจริม จังหวัดน่าน

ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๕
ความตอนหนึ่งว่า

“...สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าสุทนต์มณี ทรงมีสวนป่าพระนามาภิไธยที่แม่แจ่ม เสด็จฯ ครั้งแรก
ป่าไม้กราบทูลว่า ชาวบ้านชอบเผาป่า ชาวบ้านบอกว่า เผาป่าสิเห็น
เผาะขึ้น แต่เผาป่านี้ลูกไม้ตายหมด ทรงขอให้เลิก ให้คิดป่าซีพ
เข้าไปช่วย ชาวบ้านเชื่อไม่เผาป่า ป่าไม้ตกใจว่าเขาเชื่อ ทำงานมา ๑๐
ปี ไม่สามารถให้ชาวบ้านเชื่อได้ ปรากฏว่าเห็นเผาะไม่เกิดขึ้นจริงๆ
ชาวบ้านจะเอาอะไรกิน หลังจากนั้นเห็นเผาะขึ้นเกิดขึ้น มีมูลค่ามาก
กว่าเห็นเผาะ ๔-๕ เท่า ป่าไม้กราบทูลว่า ‘บ้านนี้น่ารัก เชื่อท่าน’
ตีนตกไกลมากเดินกันตีนตก เป็นหมู่บ้านที่พระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัวเห็นว่าแล้งมาก ทรงโทรศัพท์มาให้สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ
อำเภोजันที่สุด คือ ฮอด ดอยเต่า จอมทอง ให้สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ ช่วย
หมู่บ้านที่ยากจนที่สุดใน ๓ อำเภอนี้ ตีนตกแล้งที่สุดในฮอด สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ
เข้ามาช่วยความก้าวหน้าของอาชีพมาก...”

พ.ศ. ๒๕๔๓ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมศิลปินที่บ้านดินตอกอีก ราษฎรมารอรับเสด็จเป็นจำนวนมาก มีพระราชดำรัสกับราษฎรอย่างใกล้ชิด ทรงปล่อยนกยูงไทย ๑ คู่ ไก่ป่า ๑๐ คู่ และไก่ฟ้าหลังขาว ๕ คู่ คืนสุวรรณชาติ จากนั้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สมาชิกศิลปินเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทรงซักถามถึงสภาพความเป็นอยู่และการทำงานศิลปินอย่างละเอียด เพื่อทรงเปรียบเทียบกับครั้งที่เสด็จพระราชดำเนินเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๗ ในครั้งนั้น บ้านดินตอกซึ่งราษฎรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง และเผ่าม้ง กับราษฎรพื้นราบ ประกอบอาชีพทำนา และเลี้ยงสัตว์ แต่ต้องประสบกับภาวะแห้งแล้งที่สุดในอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ เป็นผลให้ราษฎรได้ผลผลิตจากการทำการเกษตรน้อย มีรายได้เลี้ยงครอบครัวอยู่ในเกณฑ์ต่ำ รายได้ไม่พอกับรายจ่าย ต้องออกไปรับจ้างทำงานหารายได้เพิ่มจากท้องถิ่นอื่นซึ่งสภาพการณ์นี้รวมไปถึงหมู่บ้านอื่นๆ ในตำบลนาคอคเรือด้วย

ศิลปินบ้านนาคอคเรือ

เริ่มต้นจาก นางศรีดา อ้ายจาง อายุ ๖๕ ปี ราษฎรบ้านนาคอคเรือ อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีอาชีพค้าขายเล็กๆ น้อยๆ และทำนาปลูกถั่ว พริก ฝ้าย แต่ขาดน้ำ จึงชวนเพื่อนบ้านที่ทอผ้าเป็น ๓ คน มาทอผ้าขึ้น ผ้าขาวม้า โดยนางศรีดาเป็นคนขาย ต่อมานางศรีดาหัดทอผ้าเอง และนำไปขายตามงานต่างๆ เมื่อเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนเข้ามาช่วยเหลือให้เงินทุน ๓๐,๐๐๐ บาท จึงจัดตั้งกลุ่มทอผ้าขึ้น มีสมาชิก ๔๒ คน

ใน พ.ศ. ๒๕๓๗ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรที่บ้านดินตอก อำเภอฮอด นางศรีดาและกลุ่มแม่บ้านนาคอคเรือพากันไปเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทที่บ้านดินตอก นางศรีดาเล่าในที่เสวนา “ตามรอยศิลปิน” ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๕ ความตอนหนึ่งว่า

“...ปี ๒๕๓๗ พระราชินีเข้ามาที่บ้านดินตอก เอาผ้าที่ทอได้ใส่รถไปให้ เป็นดู เป็นถามว่าใครเป็นประธานกลุ่ม เอาไปให้หมด ให้แม่หลวง

ป้าศรีดาภิเษก ให้ เป็นชื่อหมด ให้ทุนมา ๔,๐๐๐ บาท ถามว่ากลุ่มมีกี่คน
ตอบว่า ๔๒ คน เป็นให้คนละ ๔,๐๐๐ บาท บอกให้มาซื้อที่ ฝ่าย พิมพ์
ทำกัน ปี ๒๕๔๑ เจออีก ถามว่าทำไมพระราชินีไม่ไปนาคอเรือ
วันรุ่งขึ้นเป็นก็ไป เจ้าหน้าที่ที่ดูแลกันหมด บอกป้าศรีดาทำให้วุ่นวาย
เมื่อมีทุนชาวบ้านก็ทำของขึ้นไปให้แม่หลวง ป้าได้มา ๒๐,๐๐๐ บาท
ที่ถวายก็ถวาย ที่ขายก็ขาย..”

ทุกวันนี้ กลุ่มทอผ้าได้ผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปด้วย ทำให้มีรายได้ดีขึ้น
สมาชิกในกลุ่มมีรายได้เดือนหนึ่งคนละ ๓,๐๐๐ บาท ผ้าทอบ้านนาคอเรือ
ส่งไปขายทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด บางครั้งมีชาวต่างประเทศ เช่น
ชาวญี่ปุ่นเข้าไปซื้อถึงในหมู่บ้าน

ศิลปาชีพบ้านแม่ตุงตุง

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไป
ทรงเยี่ยมราษฎร ณ ป่าห้วยต้นน้ำแม่ตุงตุง ตำบลแม่สาบ อำเภอสะเมิง
จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ ทรงพบว่า การดำเนิน

ผลงานแกะสลักไม้ของสมาชิกศิลปาชีพ บ้านแม่ตุงตุง

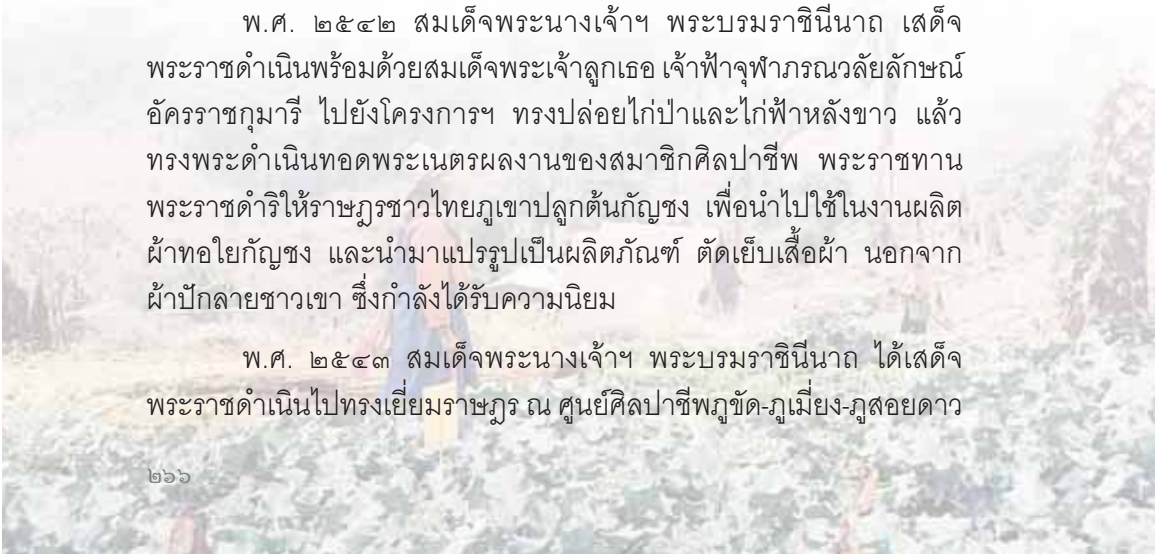
งานในการอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่าไม้ นั้น ราษฎรในพื้นที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี สภาพป่าอุดมสมบูรณ์ จึงพระราชทานโครงการศิลปาชีพบ้านแม่ตุงติง เมื่อวันที่ ๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ เพื่อให้ราษฎรมีรายได้เสริม ประกอบด้วยกลุ่มทอผ้าเส้นด้าย ทอผ้าลายราชวดี ผ้าตีนจก กลุ่มทอผ้าไหม ทอผ้าได้หลายรูปแบบ กลุ่มปักผ้า กลุ่มทอพรมเช็ดเท้า กลุ่มตีมีด กลุ่มแกะสลักไม้ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรและสมาชิกศิลปาชีพบ้านแม่ตุงติงอีกใน พ.ศ. ๒๕๔๔ และ พ.ศ. ๒๕๔๕

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร และทรงเปิดโครงการศิลปาชีพในโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่ภูซัด-ภูเมียง-ภูสอยดาว อันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ตำบลบ่อภาค อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก เมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๙

พ.ศ. ๒๕๔๐ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรที่โครงการฯ อีกครั้ง ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรกล้าไม้ผลในเรือนเพาะชำที่เตรียมไว้สำหรับแจกจ่ายให้ชาวบ้านปลูก ทอดพระเนตรแปลงปลูกหม่อน โรงเลี้ยงไหม และเครื่องอบกล้วย แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปโรงฝึกศิลปาชีพที่พระราชทานตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ทอดพระเนตรนิทรรศการและผลงานของสมาชิกศิลปาชีพ แผนกการทำเครื่องเงิน แกะสลัก และปักผ้าชาวเขา

พ.ศ. ๒๕๔๒ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ไปยังโครงการฯ ทรงปล่อยไก่ป่าและไก่ฟ้าหลังขาว แล้วทรงพระดำเนินทอดพระเนตรผลงานของสมาชิกศิลปาชีพ พระราชทานพระราชดำริให้ราษฎรชาวไทยภูเขาปลูกต้นกัญชง เพื่อนำไปใช้ในงานผลิตผ้าทอใยกัญชง และนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ ตัดเย็บเสื้อผ้า นอกจากนี้ ผ้าปักลายชาวเขา ซึ่งกำลังได้รับความนิยม

พ.ศ. ๒๕๔๓ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร ณ ศูนย์ศิลปาชีพภูซัด-ภูเมียง-ภูสอยดาว

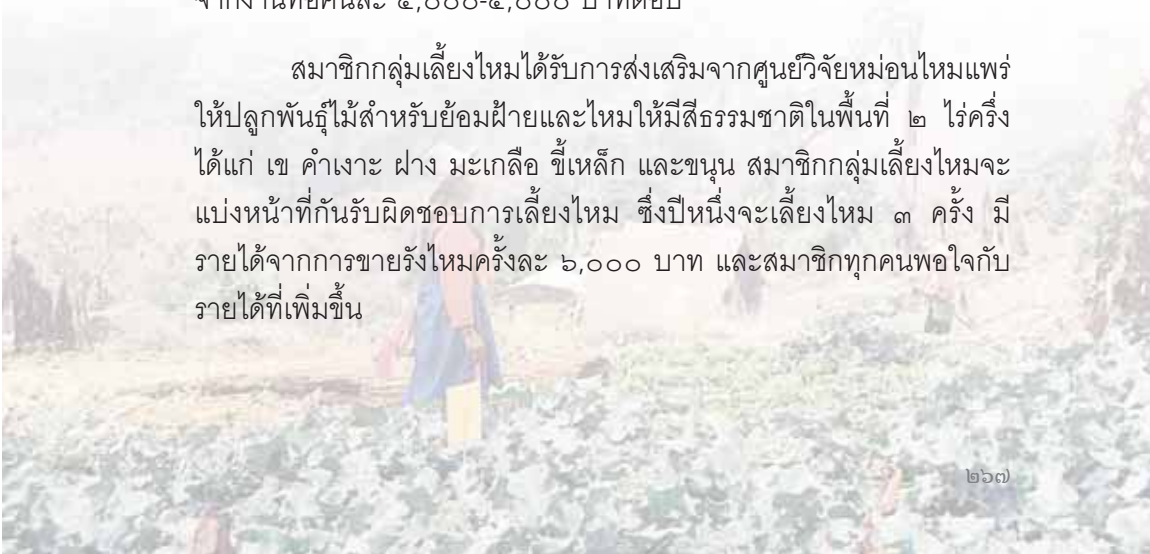
เพื่อทรงติดตามผลงานฝีมือสมาชิกศิลปาชีพ ทรงปล่อยนก และไถ่ป่าคืนสู่ธรรมชาติ

ศิลปาชีพบ้านแม่จางไฟ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรที่หมู่บ้านแม่จางไฟ หมู่ ๒ ตำบลห้วยอ้อ อำเภอคลองจังหวัดแพร่ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๐ ทรงทราบว่าราษฎรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ผู้หญิงในหมู่บ้านทำการเกษตรเป็นงานหลักเพื่อเลี้ยงชีพเพียงอย่างเดียว เมื่อทรงสอบถามว่าอยากทำงานอะไร ส่วนใหญ่ตอบว่าอยากทอผ้า จึงได้พระราชทานเงินเป็นทุนสำหรับทอผ้ารายละ ๘,๐๐๐ บาท สำหรับผู้แกะสลักรายละ ๑๐,๐๐๐ บาท พระราชทานโรงทอผ้า ส่วนก็เป็นของราษฎรเอง มีครุมาสอนทอผ้าจาก พระราชทานคำขวัญในการทอ และเบี้ยเลี้ยงแก่ผู้เข้ารับการอบรมวันละ ๕๐ บาท สมาชิกในหมู่บ้านได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มทอผ้า กลุ่มเลี้ยงไหม เมื่อว่างจากการทำนา ก็ทอผ้าเป็นอาชีพเสริม

ปัจจุบัน กลุ่มทอผ้าฝ่ายมีสมาชิกกว่า ๔๐ คน แต่ละคนออกแบบลวดลายและสีสันทัดให้สอดคล้องกับความนิยมของลูกค้า ผ้าตีนจกที่ทอส่วนใหญ่เป็นลายโบราณ ลายผักบัว ลายรูปสัตว์ต่างๆ เช่น ช้าง ม้า นกคู่ ฯลฯ ใช้เป็นผ้าคลุมไหล่ ผ้าตัดเสื้อบุรุษและสตรี แม่บ้านแต่ละคนมีรายได้เฉลี่ยจากงานทอคนละ ๔,๐๐๐-๕,๐๐๐ บาทต่อปี

สมาชิกกลุ่มเลี้ยงไหมได้รับการส่งเสริมจากศูนย์วิจัยหม่อนไหมแพร่ ให้ปลูกพันธุ์ไม้สำหรับย้อมผ้าและไหมให้มีสีธรรมชาติในพื้นที่ ๒ ไร่ครึ่งได้แก่ เข คำเงาะ ผาง มะเกลือ ชีเหล็ก และขนุน สมาชิกกลุ่มเลี้ยงไหมจะแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบการเลี้ยงไหม ซึ่งปีหนึ่งจะเลี้ยงไหม ๓ ครั้ง มีรายได้จากการขายรังไหมครั้งละ ๖,๐๐๐ บาท และสมาชิกทุกคนพอใจกับรายได้ที่เพิ่มขึ้น

ศิลปาชีพบ้านชีแบร

ราษฎรบ้านชีแบร หมู่ที่ ๗ ตำบลแม่ตื่น อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ตั้งหมู่บ้านมาเป็นเวลาประมาณ ๑๐๐ ปีแล้ว แต่เปลี่ยนชื่อหมู่บ้านตามชื่อหัวหน้า เช่น เดิมชื่อบ้านพะปู้มา เป็นบ้านพะตู่ บ้านขุนแม่เทย ตามถิ่นที่อยู่ใกล้ลำห้วยแม่เทย และบ้านชีแบร ซึ่งหมายถึงไม้รวักที่มีลักษณะตรงงาม มีประชากร ๑๐๗ ครัวเรือน จำนวน ๔๖๑ คน ราษฎรส่วนใหญ่ดำรงชีวิตโดยทำการเกษตร เช่น ทำข้าวไร่ นาดำ เลี้ยงวัว เลี้ยงหมู และไก่ เป็นต้น แต่รายได้ส่วนใหญ่มาจากการรับจ้างภายในชุมชน และหน่วยจัดการต้นน้ำแม่ระอา การค้าสัตว์เลี้ยง และค้าขายเล็กๆ น้อยๆ ภายในหมู่บ้าน ราษฎรมีรายได้เฉลี่ย ๘,๐๐๐ บาท ต่อปีต่อครัวเรือน

ราษฎรบ้านชีแบร ดำรงชีวิตโดยทำการเกษตร

เมื่อต้นปี ๒๕๔๒ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรที่ศูนย์ปฏิบัติการโครงการอนุรักษ์สภาพป่าในพื้นที่ตำบลม่อนจอง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ทรงทราบถึงความยากจนและขาดแคลนข้าวที่ใช้บริโภคประจำวันของราษฎรกลุ่มบ้านชีแบรจำนวน ๔ หย่อมบ้าน ได้แก่ บ้านชีแบร บ้านปรอโพ

หมู่ที่ ๗ บ้านห้วยยาบ บ้านห้วยขนุน หมู่ที่ ๗ ตำบลแม่ตื่น จำนวน ๒๗๐ ครัวเรือน จึงได้พระราชทานข้าวสาร ๕๐,๐๐๐ กิโลกรัม ให้นำไปแจกจ่าย แก่ราษฎรทั้ง ๔ หย่อมบ้าน

สามเดือนต่อมา สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จ พระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรกลุ่มบ้านชีแบรอีก มีพระราชเสาวนีย์ให้ ราชเลขาณุกการในพระองค์จัดสร้างโรงฝึกทอผ้าที่บ้านชีแบร โดยได้รับการ สนับสนุนจากเจ้าหน้าที่อนุรักษ์สภาพป่าอมก้อย พระราชทานธนาคารข้าว จำนวน ๔ ยุ้งฉางให้มีข้าวบริโภคทั้ง ๔ หย่อมบ้าน จัดให้มีน้ำบริโภคตลอด ปี ปล่อยพันธุ์ปลาในแหล่งน้ำธรรมชาติ เพื่อเป็นอาหารโปรตีนของหมู่บ้าน จัดตั้งกลุ่มเลี้ยงเป็ดเทศ ส่งเสริมให้เลี้ยงผึ้งพันธุ์พื้นเมือง เลี้ยงกบ สร้าง สถานือน้ำมัน และสร้าง “ศาลารวมใจ” ซึ่งเป็นเสมือนห้องสมุดของชาวบ้าน คัดเลือกตัวแทนราษฎรเข้ารับการอบรมตามโครงการ “หมอมหมู่บ้าน”

สมาชิกศิลปาชีพบ้านชีแบรนำส่งผลิตภัณฑ์ผ้าทอชาวเขาไปยัง กองศิลปาชีพ สอนจิตรลดา และได้รับเงินค่าผลิตภัณฑ์เป็นจำนวนที่น่าพอใจ ทรงแนะนำให้ส่งเสริมราษฎรฟอกย้อมเส้นไหมด้วยสีธรรมชาติ และทอผ้า ไหมลวดลายพื้นเมือง

พ.ศ. ๒๕๔๕ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จ พระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรกลุ่มบ้านชีแบร มีพระราชเสาวนีย์ให้ส่ง ราษฎรกลุ่มบ้านชีแบรไปฝึกอบรมงานศิลปาชีพ ณ ภูพิงคราชนิเวศน์จำนวน ๗๗ คน และส่งไปฝึกอบรมการแกะสลักไม้ที่โครงการศิลปาชีพเกาะเกิด จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำนวน ๑๒ คน

ศิลปาชีพบ้านห้วยสะแพท

บ้านห้วยสะแพท หมู่ที่ ๙ ตำบลแม่สอย อำเภอจอมทอง จังหวัด เชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านที่มีพื้นที่อยู่ในโครงการพัฒนาเบ็ดเสร็จลุ่มน้ำสาขา แม่ปิง อันเนื่องมาจากพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดำเนิน การมาตั้งแต่ปี ๒๕๒๗ มีพระราชดำริให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดหาแหล่ง น้ำสำหรับใช้อุปโภคบริโภค และทำการเกษตรให้แก่ราษฎร ในกรณีนี้

ทรงพระราชปฏิสันถารกับราษฎร ในโอกาสเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร
บ้านห้วยสะแพท

กรมชลประทานได้ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ และโรงสูบน้ำด้วยไฟฟ้า
กรมพัฒนาที่ดินจัดที่ทำกินของราษฎร และปรับปรุงดินเพื่อเพิ่มผลผลิต
ทางการเกษตร งานพัฒนาป่าไม้ได้รวมกลุ่มราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า
ปลูกป่าเสริมเพื่ออนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร และระวางไฟฟ้า

จากนั้น พ.ศ. ๒๕๔๓ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้
เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรบ้านห้วยสะแพท ซึ่งส่วนใหญ่เป็น
ชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง และมารับเสด็จอยู่เป็นจำนวนมาก มีพระราช
ดำรัสกับราษฎรอย่างใกล้ชิด โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ครอบครัว
ราษฎรที่มีฐานะยากจนเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทรงซักถามประวัติ
ของราษฎรแต่ละครอบครัวถึงสภาพความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันอย่าง
ละเอียด ทรงถามความสมัครใจของราษฎรที่จะสมัครเป็นสมาชิกศิลปาชีพ
เพื่อให้มีอาชีพเสริม มีรายได้เพิ่มมาเลี้ยงครอบครัว

จากนั้น ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรบ้านห้วย
สะแพทอีกใน พ.ศ. ๒๕๔๕ และ พ.ศ. ๒๕๔๗ เพื่อติดตามผลงานศิลปาชีพ

ทรงเยี่ยมราษฎรบ้านห้วยสะแพท

ศิลปาชีพบ้านห้วยจะค่าน

พ.ศ. ๒๕๓๙ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในโครงการฟื้นฟูสภาพป่าพื้นที่อำเภอไชยปราการ อำเภอเชียงดาว อันเนื่องมาจากพระราชดำริที่บ้านห้วยจะค่าน ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ได้ทอดพระเนตรพื้นที่เกษตรกรรมของหมู่บ้าน แปลงปลูกผักปลอดสารพิษ การเลี้ยงไก่ไข่ การเลี้ยงกบ และการเพาะเห็ดหลินจือ ทรงปล่อยพันธุ์ปลานิล ปลาตะเพียนลงในสระน้ำ จากนั้นทอดพระเนตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กิจกรรมด้านการศึกษา สาธารณสุขชุมชน และนิทรรศการผลการดำเนินงานโครงการตั้งแต่ปี ๒๕๓๖ ซึ่งกองทัพภาคที่ ๓ ร่วมกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องได้สนองพระราชดำริอพยพราษฎรชาวไทยภูเขาที่อาศัยอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ เข้าร่วมโครงการฟื้นฟูสภาพป่า โดยจัดพื้นที่เพาะปลูก แหล่งน้ำ สาธารณสุข สาธารณูปโภค เพื่อให้ราษฎรเหล่านั้นสามารถเลี้ยงตัวเองได้ ทั้งสร้างจิตสำนึกให้รู้จักรักษาป่าไม้ สัตว์ป่า ช่วยกันปลูกป่าทดแทน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงเยี่ยมราษฎร และทรงรับผู้สมัครใจเข้าเป็นสมาชิกศิลปาชีพ

พ.ศ. ๒๕๔๔ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรบ้านห้วยจะค่านอีก

การประกวดลายผ้าโบราณในเขตภาคเหนือ

ในโอกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินไปประทับแรม ณ ศูนย์บริการและพัฒนาการเกษตรที่สูงปางตอง ตามพระราชดำริ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน เพื่อทรงเยี่ยมราษฎรและทอดพระเนตรกิจกรรมของศูนย์บริการและพัฒนาการเกษตรที่สูงปางตองฯ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร ณ ศูนย์หม่อนไหมห้วยเตี๋ ตำบลผาบ่อง อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ในวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๓ เพื่อทอดพระเนตรผลงานการประกวดลายผ้าโบราณเขตภาคเหนือ ที่มีสมาชิกศิลปาชีพและนักสะสมผ้าส่งเข้าประกวดจำนวน ๕๓๑ ผืน และการสาวไหมแบบพื้นเมือง ได้พระราชทานรางวัลและของที่ระลึก แล้วทรงพระดำเนินทอดพระเนตรผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่เป็นผลงานฝีมือของสมาชิกในโครงการหม่อนไหมห้วยเตี๋ จากนั้นทรงเยี่ยมราษฎรและสมาชิกศิลปาชีพกลุ่มต่างๆ จำนวนมากที่มารับเสด็จ ได้ทรงนำตัวอย่างผลงานศิลปาชีพที่งดงามมีคุณภาพดีให้สมาชิกศิลปาชีพ และให้พยายามผลิตงานฝีมือให้มีคุณภาพดียิ่งๆ ขึ้น เพื่อให้จำหน่ายได้ราคาดี ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นตามไปด้วย ทรงรับซื้อผลงานของสมาชิกศิลปาชีพและของราษฎรไว้ และทรงรับราษฎรที่สมัครใจเข้าเป็นสมาชิกใหม่ด้วย

ศูนย์ศิลปาชีพและโครงการศิลปาชีพในภาคใต้

พ.ศ. ๒๕๑๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จแปรพระราชฐานไปประทับ ณ ทักษิณราชนิเวศน์ อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส เป็นครั้งแรกเพื่อทรงเยี่ยมราษฎรในภาคใต้ การเลือกสถานที่สร้างพระราชนิเวศน์ในภาคใต้นี้ ทรงคำนึงถึงการช่วยเหลือราษฎรเป็นหลัก ดังนั้น แม้จะมีผู้เสนอให้สร้างพระราชนิเวศน์ในจังหวัดที่มีภูมิประเทศสวยงามหลายจังหวัด แต่ก็ทรงเลือกที่จะสร้างในจังหวัดนราธิวาส ซึ่งเป็นจังหวัดที่อยู่ชายแดน ราษฎรส่วนใหญ่ดำรงชีพอยู่อย่างลำบากยากแค้นยิ่งนัก

ทรงพระราชปฏิสันถารกับฝีพาย ในการเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรการ
แข่งขันเรือยาว และเรือกอลและ ณ พลับพลาหน้าศาลาประชาคมจังหวัดนครราชสีมา

ชายแดนภาคใต้ของไทยนั้น มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศมาเลเซีย ราชอาณาจักรในพื้นที่ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม และพูดภาษามลายูพื้นเมืองมากกว่าภาษาไทย อาชีพที่สำคัญ คือ การประมง ทำสวนผลไม้ ทำสวนยาง และทำนา มีราษฎรชาวไทยพุทธอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่กี่แสนคน แต่ก็สามารถอยู่ร่วมกับชาวไทยมุสลิมได้อย่างสงบสุข และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน

ในปีแรกๆ ที่ทั้งสองพระองค์เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร ทรงพบว่าส่วนใหญ่มีฐานะยากจน มีอาชีพรับจ้างกรีดยาง และรับจ้างทั่วไป ขาดการศึกษาและขาดความรู้ทางสุขอนามัยทั้งปวง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพัฒนาระบบการชลประทาน ทรงปรับปรุงสภาพดิน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นดินเปรี้ยว และปรับปรุงการเกษตร โดยทรงนำโครงการพระราชดำริเข้าไปช่วยเหลือราษฎรเป็นจำนวนมาก

รัตนราชินีศรีประเทศ

พระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

เสด็จลง ณ พระตำหนัก ทักษิณราชนิเวศน์ จังหวัดนราธิวาส พระราชทานพระราชวโรกาสให้บาทหลวง สตีโอ เจ. โอโดโนแวน เอส.เจ อธิการบดี มหาวิทยาลัยจอร์จทาวน์ สหรัฐอเมริกา เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ในโอกาสเดินทางมาเยือนประเทศไทย ในโอกาสนี้ ทรงนำชมผลงานของมูลนิธิศิลปาชีพด้วย

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถก็ทรงช่วยเหลือด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย และอาชีพเสริมของราษฎร ทรงริเริ่มโครงการศิลปาชีพขึ้น ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๗ โดยเริ่มที่ จังหวัดนราธิวาสเป็นจังหวัดแรก และค่อยๆ ขยายไปในอีกหลายจังหวัดของภาคใต้

งานศิลปาชีพที่สำคัญในภาคใต้คืองานจักสานย่านลิเภา และงานปักผ้า ซึ่งสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถมีพระราชดำรัสชมเชย อยู่เสมอว่าทางภาคใต้มีฝีมือดี และสามารถผลิตผลงานได้อย่างสวยงามโดดเด่นมาก รองลงมา ก็เป็นการสานเสื่อกระจูด การทอผ้า การทำเครื่องเคลือบดินเผา การประดิษฐ์เรือกอกและจำลอง ฯลฯ

ศูนย์ศิลปาชีพในภาคใต้มี ๒ ศูนย์ คือ ศูนย์ศิลปาชีพเครื่องปั้นดินเผา
ทักษิณราชินีเวศน์ และศูนย์ศิลปาชีพบ้านเนินธัมมัง จังหวัด
นครศรีธรรมราช นอกจากนั้นเป็นกลุ่มศิลปาชีพต่างๆ ซึ่งบางกลุ่มก็มี
สมาชิกเป็นจำนวนมาก แต่มีประเภทของงานศิลปาชีพน้อย จึงยังไม่ได้รับ
การจัดตั้งเป็นศูนย์ศิลปาชีพ

อาคารเฉลิมพระเกียรติสิริกิติ์ราชินีทักษิณ จังหวัดนครศรีธรรมราช สถานที่ฝึกงานศิลปาชีพ
แห่งหนึ่งของสมาชิกศิลปาชีพในภาคใต้

ศูนย์ศิลปาชีพเครื่องปั้นดินเผาพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์
อยู่ในบริเวณเขตพระราชฐานชั้นนอกของพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์
อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๘ โดย
กรมวิทยาศาสตร์บริการ กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และการพลังงาน
จัดวิทยากรไปทำการฝึกอบรมในระยะแรก เป็นศูนย์ที่เน้นในด้านการผลิต
เครื่องปั้นดินเผาโดยเฉพาะ

ศูนย์ศิลปาชีพบ้านเนินธัมมัง

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๖ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรบ้านเนินธัมมัง หมู่ที่ ๕ ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ทรงทราบว่าราษฎรเหล่านี้ส่วนใหญ่มีฐานะยากจน มีอาชีพทำการเกษตร และจับปลาตามแหล่งน้ำธรรมชาติ รายได้น้อย จึงมีพระราชดำริให้หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันพัฒนาพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูก เพื่อให้ราษฎรทำการเกษตรได้ผลดีกว่าเดิม และให้จัดตั้งศูนย์ศิลปาชีพขึ้นที่บ้านเนินธัมมัง เพื่อจัดอาชีพเสริม เพิ่มรายได้ให้แก่ราษฎรเหล่านี้อีกทางหนึ่ง

พ.ศ. ๒๕๔๓ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรและสมาชิกศิลปาชีพบ้านเนินธัมมัง ซึ่งมีสมาชิก ๑๗๓ คน ทำงานประเภท ปักผ้า ทอผ้า สานเสื่อกระจูด ปรอดเกล้า ปรอดกระหม่อมให้สมาชิกศิลปาชีพเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท และได้เสด็จพระราชดำเนินไปเพื่อทรงติดตามผลงานอีกใน พ.ศ. ๒๕๔๕

ศิลปาชีพวัดสารวัน

เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร ณ วัดสารวัน ตำบลไทรทอง อำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี ใน พ.ศ. ๒๕๑๘ ทรงทราบว่าราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ทำสวนผลไม้ ปลูกพืชไร่ และทำประมง ซึ่งรายได้ยังไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต จึงได้พระราชทานโครงการทอผ้าฝ้ายเพื่อให้ราษฎรมีอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ จัดครูมาฝึกสอน มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ สนับสนุนวัสดุดิบ และทรงรับซื้อผลิตภัณฑ์ของสมาชิกไว้ทั้งหมด ต่อมา ปรอดเกล้า ปรอดกระหม่อมให้จัดตั้งศาลารวมใจขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๓๖ เพื่อให้ประชาชนได้ศึกษาหาความรู้ ได้รับข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์ และพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น นอกจากนี้ ยังให้ความรู้ขั้นพื้นฐานด้านสุขอนามัย การปฐมพยาบาล และเป็นศูนย์ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ตลอดจนเป็นสถานศึกษาวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นนอกโรงเรียนด้วย

ทรงพระราชปฏิสันถารกับราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับเสด็จ
ระหว่างการเสด็จพระราชดำเนินไปยังวัดพระพุทธ
ตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

สมเด็จพระนางเจ้าฯ
พระบรมราชินีนาถ
พระราชทานรางวัลแก่นักเรียนของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษ
แผนกจักสานย่านลิเภา
ทักซิณราชนิเวศน์
จังหวัดนราธิวาส

ศิลปาชีพวัดพระพุทธ

เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แปรพระราชฐานไปประทับแรม ณ ทักซิณราชนิเวศน์ จังหวัดนราธิวาส เพื่อทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจและทรงเยี่ยมราษฎรใน

เขตพื้นที่ภาคใต้ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรที่วัดพระพุทธ ตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ ตั้งกลุ่มศิลปปาชีพวัดพระพุทธขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๙ ทรงส่งเสริมให้ราษฎร เลือกฝึกงานศิลปปาชีพตามความถนัดของตน เช่น การทอผ้า ปักผ้า จักสาน ยานลิเกา สานเสื่อกระจูด แกะสลักไม้ เป็นต้น

ศิลปปาชีพบ้านกาหลง

พ.ศ. ๒๕๒๖ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในนิคมสร้างตนเองศรีสาคร บ้านกาหลง ตำบลกาหลง อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส ทรงรับราษฎรบ้านกาหลง และบ้านสายบนไปฝึกอบรมด้านศิลปปาชีพ ที่โรงฝึกศิลปปาชีพทักษิณราช นิเวศน์ และที่โรงฝึกศิลปปาชีพสวนจิตรลดา เพื่อกลับไปเป็นครูสอนงานศิลปปาชีพแก่ราษฎร และให้จัดสร้างโรงฝึกศิลปปาชีพขึ้น มีกรมทหารราบที่ ๓ กองพลนาวิกโยธิน หน่วยบัญชาการนาวิกโยธิน เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบด้านการจัดส่งวัสดุดิบให้แก่สมาชิกในศูนย์ศิลปปาชีพ ซึ่งปัจจุบันมี กลุ่มทอผ้า กลุ่มจักสานยานลิเกา และกลุ่มแกะสลักไม้ นอกจากนี้ ยังมีการทำงานข้าวแบบขั้นบันได ปลูกพืชสมุนไพร ตั้งธนาคารข้าว ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ปลูกไผ่สีสุก ปลูกหวาย เลี้ยงปลา ราษฎรบ้านกาหลงมีรายได้เพิ่มขึ้นปีละกว่า ๒๖,๐๐๐ บาท ส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น

ทอดพระเนตรผลงานของสมาชิกศิลปาชีพบ้านคลองระ
ตำบลบาระใต้ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส

ศิลปาชีพบ้านคลองระ

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๗ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรบ้านคลองระ หมู่ที่ ๓ ตำบลบาระใต้ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส ราษฎรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยมุสลิมที่ประกอบอาชีพทำนา และรับจ้างทั่วไป มีรายได้ไม่พอลี้ยงครอบครัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดตั้งกลุ่มศิลปาชีพบ้านคลองระขึ้น เพื่อช่วยเหลือราษฎรให้มีอาชีพเสริมเพิ่มรายได้มาเลี้ยงครอบครัวอีกทางหนึ่ง พร้อมทั้งอนุรักษ์งานหัตถกรรมท้องถิ่นไปด้วย โดยมีการอบรมงานศิลปาชีพต่างๆ ตามความถนัดของแต่ละคน เช่น การจักสานย่านลิเภา สานเสื่อกระจูด การทำเรือกอลและจำลอง และการปักผ้า เป็นต้น นอกจากนี้ ยังส่งเสริมให้เลี้ยงปลา เลี้ยงเป็ดเทศ และเลี้ยงไก่ ทำให้ราษฎรมีฐานะความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตดีขึ้น มีรายได้เพิ่มจากเดิม คนละประมาณ ๘,๐๐๐ บาทต่อปี

พ.ศ. ๒๕๓๙ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรและกลุ่มศิลปินบ้านคลองแระ ได้พระราชทานพันธุ์ไม้ผล และพันธุ์สัตว์แก่ตัวแทนราษฎรในหมู่บ้านเพื่อนำไปแจกจ่ายแก่สมาชิกให้นำไปขยายพันธุ์ หมู่บ้านคลองแระมีพันธุ์พืชหลายชนิดที่ขึ้นตามธรรมชาติ เช่น ย่านลิเภาสีดำ ย่านลิเภาสีนาก ต้นกกต้นเฟิร์น เป็นต้น ซึ่งนำมาเป็นวัสดุจักสานเครื่องใช้ได้อย่างสวยงาม เช่น กระเป๋า และเสื่อชนิดต่างๆ

พ.ศ. ๒๕๔๕ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรและสมาชิกกลุ่มศิลปินบ้านคลองแระ ได้พระราชทานเครื่องสาวไหมแก่สมาชิกศิลปินกลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหมบ้านคลองแระ และบ้านชุกโว จำนวน ๓๐ เครื่อง

ทรงพระราชปฏิสันถารกับราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ในโอกาสเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร และสมาชิกศิลปินบ้านไต่ะโมะ

ศิลปินบ้านไต่ะโมะ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรบ้านไต่ะโมะ หมู่ที่ ๓ ตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน

วันที่ ๑ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๒๖ เสด็จพระราชดำเนินไปบ้านโตะโมะ ตำบล
ภูเขาทอง กิ่งอำเภอสุดคิริน จังหวัดนราธิวาส ทรงสนับสนุนกลุ่มแกะสลักเรือกอลและ
ของทางภาคใต้ ทรงนำมาใช้ปักดอกไม้ต่างแจกันบนโตะเสวย
และทรงใช้ตกแต่งพระตำหนัก

จังหวัดนราธิวาส ได้พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้งกลุ่มศิลปาชีพบ้าน
โตะโมะขึ้น เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๗ เพื่ออบรมงานด้านศิลปาชีพ ได้แก่
การแกะสลักเรือกอลและการทอผ้าไหม ปักผ้า ถักโครเชต์ แกะสลักไม้ จักสาน
ย่านลิเภา จักสานไม้ไผ่ และวาดภาพ ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวนกว่า
๖๐๐ คน นอกจากนี้ ยังโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้กรมส่งเสริม
การเกษตรสนับสนุนให้สมาชิกศิลปาชีพทำนาแบบขั้นบันได ปลูกพืชผัก
สวนครัว เพาะเห็ด ปลูกไม้ผล เลี้ยงเป็ดเทศ และปลา ผลผลิตทาง
การเกษตรและศิลปาชีพทำให้ราษฎรมีรายได้เฉลี่ยครอบครัวละ ๖๐,๐๐๐
บาทต่อปี

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้
ราษฎรบ้านไทยสุขผู้มีฝีมือในการทอเตย เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทกราบบังคมทูล
รายงานในการปฏิบัติหน้าที่ครูผู้ฝึกสอนวิชาชีพแก่นักเรียนศิลปาชีพ

ศิลปาชีพบ้านไทยสุข

พ.ศ. ๒๕๓๙ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จ
พระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร และสมาชิกศิลปาชีพบ้านไทยสุข
หมู่ที่ ๘ ตำบลลาโละ อำเภอห้วยเสาะ จังหวัดนราธิวาส ซึ่งโปรดเกล้า
โปรดกระหม่อมให้ตั้งศิลปาชีพบ้านไทยสุขขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๑ เพื่อ
ส่งเสริมและสนับสนุนให้ราษฎรในพื้นที่มีอาชีพเสริมเพิ่มรายได้แก่ครอบครัว
และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ทรงสนับสนุนด้านวิชาการและ
การรวมกลุ่มของสมาชิก พระราชทานอุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆ ในการทอผ้า
ปักผ้าฝ้าย และผ้าไหม ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม จักสานย่านลิเภา และกระจูด

จากนั้นได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร และสมาชิก
ศิลปาชีพบ้านไทยสุขอีกใน พ.ศ. ๒๕๒๘, ๒๕๔๐, ๒๕๔๒ และ ๒๕๔๕
เพื่อทอดพระเนตรความก้าวหน้า พระราชทานพันธุ์ไม้ผล ได้แก่ ลองกอง

เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร และทอดพระเนตรความก้าวหน้า
ของสมาชิกกลุ่มปักผ้า บ้านไทยสุข จังหวัดนราธิวาส

มังคุด เงาะ ทุเรียน กระท้อน และมะไฟ จำนวน ๓๐๐ ตัน แก่ตัวแทนราษฎร
เพื่อนำไปปลูก และพันธุ์เปิดเขตเพื่อเลี้ยงขยายพันธุ์

ใน พ.ศ. ๒๕๔๗ ศูนย์ศิลปาชีพบ้านไทยสุขมีสมาชิกทั้งสิ้น
๑,๑๐๖ คน แบ่งเป็นกลุ่มทอผ้าไหม กลุ่มปักผ้า กลุ่มปลูกหมอนเลี้ยงไหม
กลุ่มแกะสลักไม้ กลุ่มสานเสื่อกระจูด และกลุ่มจักสานย่านลิเภา สมาชิก
ศิลปาชีพบ้านไทยสุขนี้ได้พัฒนาฝีมือตามแนวพระราชดำริที่ได้พระราชทานไว้
จึงผลิตผลงานได้สวยงามและมีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด ทำรายได้
ให้แก่ครอบครัวเพิ่มขึ้น

ศิลปาชีพบ้านปาตาทิมอ

พ.ศ. ๒๕๓๙ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จ
พระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมสมาชิกโครงการทอผ้าด้วยกี่กระทบ บ้านปาตาทิมอ
ตำบลตะลุบัน อำเภอสาบายบุรี จังหวัดปัตตานี ซึ่งมีพระราชดำริให้
สมาชิกทำเป็นอาชีพเสริมจากการประมงทางทะเล ให้จัดตั้งกลุ่มสตรี

ทอดพระเนตรผลงานของสมาชิกศิลป์ และทรงไต่ถามความเป็นอยู่และทุกข์สุข
ของราษฎรบ้านปาตาติมอ เมื่อวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๔๓ และทรงรับราษฎร
ผู้ประสงค์จะประกอบอาชีพเสริมเข้าเป็นสมาชิกศิลป์ ณ บ้านปาตาติมอ
ตำบลตะลุมบอน อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี

ที่มีเวลาว่างฝึกการทอผ้าด้วยกี่กระทบ และปักผ้าด้วยมือ หน่วยนาวิก
โยธินค่ายจุฬาภรณ์พัฒนา และอำเภอสายบุรีจัดวิทยากรและอุปกรณ์ให้
จากนั้นก็เพิ่มประเภทของงานศิลป์ขึ้นตามลำดับ

พ.ศ. ๒๕๔๔ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จ
พระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมศิลป์บ้านปาตาติมอ โปรดเกล้าโปรด
กระหม่อมให้สมาชิกกลุ่มทอผ้า กลุ่มปักผ้า กลุ่มจักสานย่านลิเภา และ
กลุ่มแกะสลักไม้ที่มีฝีมือดี ผลิตผลงานได้งดงามมีคุณภาพเข้าเฝ้าทูล
ละอองธุลีพระบาท ในพ.ศ. ๒๕๔๗ สมาชิกศิลป์บ้านปาตาติมอมีรวม
๖๒๓ คน

ศิลป์บ้านละเวง

พ.ศ. ๒๕๓๙ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จ
พระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมบ้านละเวง หมู่ที่ ๓ ตำบลคอนทราย อำเภอมะนัง

จังหวัดปัตตานี มีพระราชดำริให้นำโครงการศิลปาชีพมาเป็นอาชีพเสริม เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ราษฎรบ้านละเวง บ้านสารวัน และบ้านใกล้เคียง

พ.ศ. ๒๕๔๐ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรบ้านละเวง และพระราชทานอุปกรณ์ในการเลี้ยงปลากระพง สมาชิกศิลปาชีพบ้านละเวงประกอบอาชีพการทำ กุ้งกระตัก กุ้งกระตัก บักฝ้าย ทำเรือกอลและ จักสานเสื่อกระจูด จักสานย่านลิเภา และผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว

พ.ศ. ๒๕๔๑ - พ.ศ. ๒๕๔๕ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมศูนย์ศิลปาชีพบ้านละเวงทุกปี ทรงติดตามผลงานของสมาชิกศิลปาชีพ ซึ่งได้พัฒนาฝีมือจนผลิตภัณฑ์มีความสวยงาม ประณีต และจัดส่งเข้าประกวดในงานประกวดผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพ ทักษิณราชินีเวศน์ จังหวัดนราธิวาส

ศิลปาชีพหมู่บ้านปศุสัตว์-เกษตรมูโนะ

หมู่บ้านปศุสัตว์-เกษตรมูโนะ ตั้งอยู่หมู่ ๔ ตำบลโฆษิต อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส เป็นหมู่บ้านที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้มีพระราชดำริให้จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๖ เพื่อช่วยเหลือราษฎรให้มีรายได้หลักจากการเลี้ยงสัตว์ และมีรายได้เสริมด้านการเกษตร ในเวลาเดียวกัน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้ทรงส่งเสริมให้ราษฎรฝึกฝนงานด้านศิลปาชีพ ได้แก่ การทอผ้า การแกะสลักไม้ การจักสาน ย่านลิเภา การปักผ้า การตัดเย็บเสื้อผ้า และงานเซรามิก

พ.ศ. ๒๕๔๔ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรหมู่บ้านปศุสัตว์-เกษตรมูโนะ ทอดพระเนตรการเลี้ยงปลาในนาข้าว ทรงปล่อยปลาสดและปลาตุ๋นลงในนาข้าว แล้วทอดพระเนตรผลงานของสมาชิกศิลปาชีพ

พ.ศ. ๒๕๔๗ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร และสมาชิกศิลปาชีพที่หมู่บ้านปศุสัตว์-

เกษตรมูโนะอีกครั้ง จากการดำเนินงานที่ผ่านมา ทำให้ราษฎรหมู่บ้าน ปศุสัตว์-เกษตรมูโนะ มีรายได้เพิ่มขึ้นเป็นครอบครัวละ ๔๐,๐๐๐-๘๐,๐๐๐ บาทต่อปี

ศิลปาชีพบ้านดาสง

พ.ศ. ๒๕๔๓ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรและสมาชิกศิลปาชีพบ้านดาสง หมู่ที่ ๔ ตำบลเชิงคีรี อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส ราษฎรทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายสิ่งของประเภทเครื่องจักสานจากย่านลิเภา ไม้แกะสลัก ทรงรับซื้อผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพ พร้อมกับทรงมอบงานชิ้นใหม่ให้สมาชิกทำ และทรงรับราษฎรที่สมัครใจเข้าเป็นสมาชิก

เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรบ้านดาสงอีกครั้ง พ.ศ. ๒๕๔๔ ทรงชักถามสมาชิกศิลปาชีพที่ได้รับการอบรมงานด้านการแกะสลัก ปักผ้า จักสานย่านลิเภา เพื่อทรงตรวจผลงานที่พระราชทานไว้เมื่อปีก่อน ทรงรับซื้อผลงานของสมาชิก และทรงรับราษฎรเข้าเป็นสมาชิกเพิ่มเติม

ศิลปาชีพบ้านท่านหญิง

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรและสมาชิกศิลปาชีพบ้านท่านหญิง หมู่ที่ ๑ ตำบลตะกุกเหนือ กิ่งอำเภอกะลาดี อำเภอดุสิต กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๓ ทรงชักถามถึงอาชีพ และการทำมาหากินของราษฎรก็ทรงทราบว่า ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวนยาง สวนผลไม้ และมีการทอผ้าเป็นอาชีพเสริม จึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดตั้งกลุ่มศิลปาชีพทอผ้าขึ้น สร้างอาคารศิลปาชีพพระราชทานให้ใช้เป็นสถานที่ฝึกทอผ้า และพระราชทานงบประมาณในการซื้อกี่กระทบและอุปกรณ์เพิ่มเติม

สมาชิกศิลปาชีพกลุ่มทอผ้านี้ ทอผ้าลายดอกพิกุล ลายลูกหวาย และทอผ้ามัดหมี่ได้ดี โดยได้รับการฝึกสอน และพัฒนาฝีมือจากครูฝึกที่

มาจากศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ ๑๐ และมีโครงการจะพัฒนาให้สมาชิกปลูกหม่อนเลี้ยงไหม สร้างโรงเรียนเลี้ยงไหมเพื่อทอดผ้าไหมต่อไป

ศิลปาชีพบ้านหัวป่าเขียว

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรบ้านหัวป่าเขียว หมู่ที่ ๗ ตำบลทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ทรงพบว่าราษฎรมีความเดือดร้อนเรื่องที่ทำกิน ขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการเกษตร เนื่องจากสภาพของหมู่บ้านเป็นพื้นที่ป่าพรุ ดินเปรี้ยว ไม่สามารถทำเกษตรกรรมได้ ราษฎรมีฐานะยากจนมาก บ้านหัวป่าเขียวมีราษฎร ๗๙ ครอบครัว รวม ๓๘๐ คน จึงมีพระราชดำริให้หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องช่วยเหลือโดยรีบด่วน

จังหวัดพัทลุงจึงสนองพระราชดำริโดยการจัดทำโครงการพัฒนาพื้นที่บ้านหัวป่าเขียวขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของราษฎร และพัฒนาคุณภาพชีวิตราษฎรให้ดีขึ้น เช่น ก่อสร้างอาคารศิลปาชีพ เพื่อใช้เป็นสถานที่ฝึกอบรมสมาชิกกลุ่มทอผ้า กลุ่มผลิตภัณฑ์จากกระจูด และกลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้าส่งโรงงาน ปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตข้าว มีการติดตั้งเครื่องสูบน้ำ และขุดคลองส่งน้ำ เพื่อระบายน้ำจากคลองมาบเนียนมาใช้ในพื้นที่การเกษตร กรมชลประทานได้ขุดลอกคลองตะเคิ่งพร้อมทำประตูระบายน้ำ และท่อระบายน้ำ มีการส่งเสริมให้เลี้ยงกระบือ เปิดเทศและปล่อยพันธุ์ปลาดุกอยู่ในแหล่งน้ำธรรมชาติ

พ.ศ. ๒๕๔๓ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรบ้านหัวป่าเขียว มีพระราชดำริให้ตั้งสมาชิกศิลปาชีพกลุ่มทอผ้าฝ่ายขึ้น พระราชทานก็ทอผ้าจำนวน ๑๒ หลัง พร้อมครุฝึก ๓ คน ได้ทอดพระเนตรผลิตภัณฑ์ที่ทำจากกระจูดซึ่งผลิตเป็นกระเป่าและตะกร้าตามรูปแบบใหม่ ทรงรับซื้อผลิตภัณฑ์ของสมาชิก และทรงรับราษฎรที่สมัครใจเป็นสมาชิกใหม่

พ.ศ. ๒๕๔๕ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรและสมาชิกศิลปาชีพบ้านหัวป่าเขียว ทรง

ทราบว่า หลังจากแก้ไขปัญหาต่างๆ แล้ว ราษฎรสามารถทำนาได้ปีละ ๒ ครั้ง มีข้าวเพียงพอต่อการบริโภค และเหลือจำหน่ายเป็นรายได้แก่ครอบครัวด้วย เมื่อรวมอาชีพเสริมทำให้ราษฎรมีรายได้เพิ่มจากเดิมคนละ ๓,๐๐๐ บาทต่อปี เป็น ๑๕,๐๐๐ บาทต่อปี

ศิลปาชีพบ้านปลักปลา

พ.ศ. ๒๕๔๓ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ไปทอดพระเนตรความก้าวหน้าของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ สถานีสูบน้ำโคกภูแวง ตำบลพร่อน อำเภอดงตาล จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งกรมชลประทานสร้างขึ้นสนองพระราชดำริเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕ เพื่อสูบน้ำให้พื้นที่การเกษตรบ้านโคกภูแวง บ้านโคกอิฐ บ้านโคกโน บ้านโคกกระท่อม บ้านโคกไผ่ และบ้านโคกชุมบก ซึ่งเป็นพื้นที่ศูนย์สาขาที่ ๔ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ในโอกาสนี้ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังโรงเรียนบ้านปลักปลา หมู่ที่ ๕ ตำบลโฆษิต อำเภอดงตาล ทรงแสดงความชื่นชมราษฎรที่มารับเสด็จอย่างใกล้ชิด ทรงซักถามถึงสภาพความเป็นอยู่ เพื่อจะได้ทรงหาวิธีช่วยเหลือ ราษฎรบ้านปลักปลา มีประมาณ ๑๖๘ ครัวเรือน ประกอบอาชีพหาของป่า เลี้ยงสัตว์ ทำสวน ยางพารา ปลูกไม้ผล และรับจ้างทั่วไป ส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ทรงรับราษฎรที่สมัครใจเข้าเป็นสมาชิกศิลปาชีพเพื่อให้มีอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ ขึ้นอีกทางหนึ่ง สตรีที่ว่างงานจึงได้รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มปักจักร และกลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า เพื่อใช้เวลาว่างประกอบอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว

ศิลปาชีพบ้านพิเทน

พ.ศ. ๒๕๔๓ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรและศิลปาชีพบ้านพิเทน หมู่ที่ ๒ ตำบล

ทรงพระราชปฏิสันถารกับราษฎรบ้านพิเทนที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับเสด็จ

พิเทน อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี ได้ทอดพระเนตรผลงานตลอดจนทรงซักถามถึงการดำเนินงานของสมาชิกศิลป์ปาซีฟ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มทอผ้าฝ้าย และกลุ่มปักผ้า ทรงรับราษฎรที่สมัครใจเป็นสมาชิก

ศิลป์ปาซีฟบ้านบลูกาสนอ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนิน พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ไปทรงเยี่ยมราษฎรและสมาชิกศิลป์ปาซีฟที่บ้านบลูกาสนอ หมู่ที่ ๔ ตำบลตะปอเยาะ อำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ ๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๕ ทรงซักถามและทอดพระเนตรผลิตภัณฑ์ที่เป็นผลงานของสมาชิกศิลป์ปาซีฟ ทรงแนะนำการผลิตผลงานให้สวยงามและมีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด ทรงรับซื้อผลิตภัณฑ์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์จักสานย่านลิเภา เนื่องจากบริเวณเขาภูแวที่อยู่ใกล้บ้านบลูกาสนอมีย่านลิเภาเป็นจำนวนมาก

รัตนราชินีศรีประเทศ

พระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

คร่ำทอง

รัตนราชินีศรีประเทศ
พระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

เครื่องเงินเครื่องทอง

รัตนราชบัณฑิตยสถาน

พระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

งานถม

รัตนราชินีศรีประเทศ
พระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

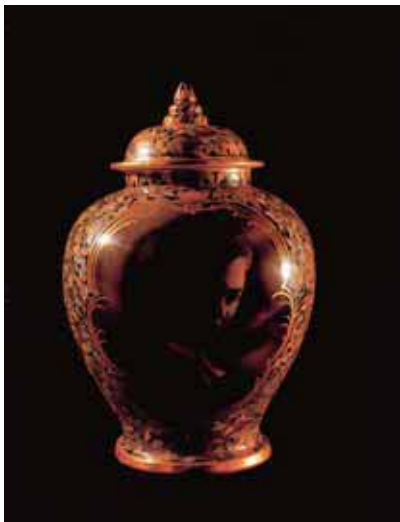
ถมเงิน

งานตกแต่งด้วยปีกแมลงทับ

งานแกะสลักไม้

เครื่องเคลือบดินเผา

รัตนราชินีศรีประเทศ
พระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

งานปักชอยแบบไทย

ย่านลิเภา

รัตนราชินีศรีประเทศ

พระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

จักสานไม้ไผ่ลายขีด

งานสลักหิน

การเผยแพร่ผลงานศิลปาชีพ

เมื่อมีการผลิตผลงานศิลปาชีพออกมาเป็นจำนวนมาก การตลาดก็มีความจำเป็นยิ่งขึ้นเป็นลำดับ เพื่อให้สามารถจำหน่ายผลิตภัณฑ์ต่างๆ ได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น และราษฎรผู้ผลิตมีรายได้จากการผลิตผลงานเหล่านั้นอย่างทั่วถึง

การเผยแพร่ผลงานศิลปาชีพกระทำในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จักทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เริ่มด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โปรดที่จะทรงใช้สอยผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพทุกชนิด เพื่อให้เป็นแบบอย่างแก่ประชาชน เช่น ทรงฉลองพระองค์ที่ตัดเย็บจากผ้าไหมแพรวา ผ้าไหมมัดหมี่ และผ้าปักของชาวไทยภูเขา กระเป๋า ทรงถือก็ประดิษฐ์จากย่านลิเภา หรือเครื่องเงินเครื่องทองฝีมือนักเรียนศิลปาชีพ ส่วนการเผยแพร่ผลงานศิลปาชีพออกสู่สาธารณชนนั้น ก็ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ โดยอาจสรุปได้ดังนี้

ภายในประเทศเผยแพร่โดย

๑. การตั้งร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพ เพื่อให้ประชาชนผู้สนใจได้เข้าชมและซื้อหาผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพได้สะดวก มูลนิธิฯ จึงได้จัดให้มีร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของมูลนิธิฯ ดังนี้

- อาคารแสดงผลภัณฑ์ของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ ขณะนี้มีอยู่ ๒ แห่ง ตั้งอยู่ที่หน้าอาคารกองราชเลขาธุการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ สวนจิตรลดา และที่พระที่นั่งอภิเศกดุสิต พระราชวังดุสิต

- ร้านจิตรลดา มีสำนักงานกลางอยู่ที่ศาลาจิตรพัสดุ สวนจิตรลดา และมีสาขาต่างๆ รวม ๑๒ แห่ง คือ

- ร้านจิตรลดา ๑ ที่ชั้น ๒ โอเรียนเต็ลเพลส ตรอกซาร์เตอร์แบงก์ กรุงเทพมหานคร
- ร้านจิตรลดา ๒ ที่ชั้นล่างของศาลาเครื่องราชอิสริยยศ และเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ในพระบรมมหาราชวัง

รัตนราชินีศรีประเทศ

พระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

- ร้านจิตรลดา ๓ ที่หมู่บ้านไทย สวนสามพราน จังหวัดนครปฐม
- ร้านจิตรลดา ๔ ที่โรงแรมรอยัล คลิฟฟ์ บีช รีสอร์ท เมืองพัทยา
- ร้านจิตรลดา ๕ ที่ท่าอากาศยานเชียงใหม่
- ร้านจิตรลดา ๖ ที่อาคารผู้โดยสารขาออก ๑ และ ๒ ท่าอากาศยานกรุงเทพ
- ร้านจิตรลดา ๗ ที่ท่าอากาศยานภูเก็ต
- ร้านจิตรลดา ๘ ที่โรงแรมเฟิร์ล จังหวัดภูเก็ต
- ร้านจิตรลดา ๙ ที่พระที่นั่งวิมานเมฆ พระราชวังดุสิต
- ร้านจิตรลดา ๑๐ ที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จังหวัดนครนายก
- ร้านจิตรลดา ๑๑ ที่โรงแรมกรุงเทพแมริออท รีสอร์ท แอนด์ สปา
- ร้านจิตรลดา ๑๒ ที่โรงแรมสี่มาธานี จังหวัดนครราชสีมา

ทอดพระเนตร

นิทรรศการหัตถกรรมไทย

ในการเสด็จพระราชดำเนิน

ไปทรงเปิดงานส่งเสริม

ศิลปาชีพพิเศษ

ในพระบรมราชานุสรณ์ ณ

อาคารใหม่ สวนอัมพร

๒. การจัดนิทรรศการแสดงผลงานศิลปาชีพ เพื่อเผยแพร่ ศิลปหัตถกรรมอันเป็นผลงานของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ ได้มีการจัด นิทรรศการครั้งสำคัญๆ ในกรุงเทพมหานครมาแล้วรวมหลายครั้ง ได้แก่

นิทรรศการหัตถกรรมไทย เพื่อแสดงผลงานศิลปาชีพ จัดขึ้น ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร เมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๓

งานสืบสานสมบัติศิลป์ ระหว่างวันที่ ๘ - ๑๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๒ ที่ศูนย์การค้าริเวอร์ ซิตี้ เพื่อแสดงผลภัณฑ์ย่านลิเภา มีการสาธิต การประดิษฐ์ของใช้จากย่านลิเภา และนำเครื่องใช้ย่านลิเภาทั้งสมัยโบราณ และสมัยปัจจุบันมาตั้งแสดงให้ชมด้วย

ทอดพระเนตร
ผลิตภัณฑ์ย่าน
ลิเภา ในงาน
สืบสานสมบัติ
ศิลป์ที่ศูนย์การค้า
ริเวอร์ ซิตี้

งานรังสรรค์ปั้นแต่ง ระหว่างวันที่ ๓๐ เมษายน - ๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๓ ที่ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล จัดแสดงและจำหน่าย ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา

เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดงานรังสรรค์ปั้นแต่ง ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล

รัตนราชินีศรีประเทศ

พระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

งานมัดหมี่ไหมไทยสายใยชนบท ระหว่างวันที่ ๖ - ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๓ ที่ศาลาสหทัยสมาคม ในพระบรมมหาราชวัง มีนิทรรศการ แสดงผ้าไหมมัดหมี่ที่มีลวดลายสะสมมาเกือบ ๒๐ ปี ซึ่งมีสีและลวดลายต่างๆ ถึง ๒๐๐ ลาย มีการสาธิตการทอผ้าไหมมัดหมี่ และการนำผ้าไหมมัดหมี่ มาใช้ในชีวิตประจำวันในรูปแบบต่างๆ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงปฏิสังขารกับชาวต่างประเทศ
ที่มาร่วมงานมัดหมี่ไหมไทยสายใยชนบท

งานศิลป์แผ่นดิน จัดที่พระที่นั่งอนันตสมาคม พระราชวังดุสิต เพื่อเฉลิมฉลองในโอกาสมหามงคลต่างๆ มีงานแสดงผลงานขึ้นเยี่ยมทุกประเภท รวมทั้งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพด้วย ภายหลังมีผู้เข้าชมงานมากขึ้น จึงแยกไปจำหน่ายที่สวนอัมพร และต่อมาเปิดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพที่สวนอัมพรในเดือนธันวาคมของทุกปี งานศิลป์แผ่นดินนี้จัดมาแล้ว ๔ ครั้ง

ห้องแสดงนิทรรศการศิลป์แผ่นดิน ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม

- งานศิลป์แผ่นดินครั้งที่ ๑ วันที่ ๘ - ๑๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๕
เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถในโอกาสที่
ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๕ รอบ นกยูงทองคำเป็นงานชิ้นเยี่ยม

งานศิลป์แผ่นดินครั้งที่ ๑ มีนกยูงทองคำเป็นงานชิ้นเยี่ยม

รัตนราชินีศรีประเทศ

พระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

- งานศิลป์แผ่นดินครั้งที่ ๒ ระหว่างวันที่ ๑๒ - ๒๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๙ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในโอกาสที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี ชันถมทองและเรืออนันตนาคราชจำลองเป็นงานชิ้นเยี่ยม

สมเด็จพระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดงานศิลป์แผ่นดินครั้งที่ ๒

- งานศิลป์แผ่นดินครั้งที่ ๓ ระหว่างวันที่ ๒๓ กรกฎาคม - ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๑ เพื่อเฉลิมพระเกียรติในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมพรรษา ๖ รอบ พ.ศ. ๒๕๔๒

รอยพระพุทธรูปจำลองถมตะทอง
เป็นงานชิ้นเยี่ยมในงานศิลป์แผ่นดินครั้งที่ ๓

รัตนราชินีศรีประเทศ

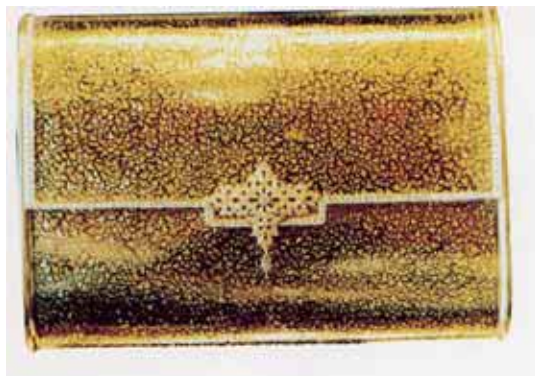
พระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

- งานศิลป์แผ่นดินครั้งที่ ๔ จัดขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติ ระหว่างวันที่ ๓ กรกฎาคม - ๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ ในโอกาสที่สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๖ รอบ มีบุษบกมาลา สำเภาทอง (สุวรรณเกตตรา) สัปคับถมทอง และกระเป่าประดับเพชรเป็นงานชิ้นเยี่ยม

เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดงาน
ศิลป์แผ่นดิน ครั้งที่ ๔

รัตนราชินีศรีประเทศ
พระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

๓. การส่งผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพไปจำหน่ายตามห้างสรรพสินค้า และในงานแสดงสินค้าที่หน่วยงานอื่นๆ จัดขึ้น มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ ได้จัดส่งผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพไปจำหน่ายในห้างสรรพสินค้าตามที่ได้รับการติดต่อมา เช่น ส่งดอกไม้ประดิษฐ์ไปจำหน่ายที่ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล อีกทั้งเมื่อหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนจัดแสดงสินค้าในโอกาสพิเศษต่างๆ ก็มักจะเชิญให้มูลนิธิฯ นำผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพไปจำหน่าย ซึ่งมูลนิธิฯ ก็จะนำผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพไปร่วมจำหน่ายด้วยเสมอ

การเผยแพร่ผลงานแก่ชาวต่างประเทศ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถมีพระราชประสงค์ที่จะเผยแพร่ผลงานศิลปาชีพ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านไทยแก่ชาวต่างประเทศ เพื่อให้ชาวต่างประเทศได้รู้จักศิลปหัตถกรรมไทย อันจะช่วยขยายตลาดให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น พระราโชบายในการเผยแพร่ผลงานศิลปาชีพแก่ชาวต่างประเทศกระทำในรูปแบบที่สำคัญ คือ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถถวายผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพ
แด่สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ ๒ แห่งสหราชอาณาจักร

การพระราชทานผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพเป็นของขวัญแก่
พระราชอาคันตุกะ และบุคคลสำคัญที่เป็นชาวต่างประเทศ โดยจะ
ทรงเลือกผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพที่งดงาม เพื่อให้ผู้ได้รับพระราชทานเกิดความ
ชื่นชมในศิลปะการประดิษฐ์ของไทย เป็นการช่วยประชาสัมพันธ์ในด้าน
การตลาดต่างประเทศวิธีหนึ่ง

การเผยแพร่ผลงานศิลปาชีพในต่างประเทศ สมเด็จพระนาง
เจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มี
การแสดงผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพในโอกาสที่เสด็จพระราชดำเนินไปต่าง
ประเทศหลายครั้งด้วยกัน เพื่อให้นักท่องเที่ยวและประชาชนในประเทศนั้นๆ ได้
มีโอกาสชมผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพที่สร้างขึ้นด้วยฝีมือของคนไทย ตัวอย่างเช่น

ระหว่างวันที่ ๒๕ มกราคม - ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๓ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปรักษาพระโรคภูมิแพ้ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ทรงใช้โอกาสนี้้นำเครื่องแต่งกายที่ตัดเย็บด้วยผ้าไหมมัดหมี่ และผ้าปักของชาวไทยภูเขา ตลอดจนผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพอีกหลายประเภท ไปแสดงให้นักธุรกิจชาวอเมริกันชมที่โรงแรมไฮแอมอเมริกา

วันที่ ๑๐-๒๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๔ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ไปทรงเยือนประเทศญี่ปุ่นเป็นการส่วนพระองค์ เพื่อตอบแทนพระราชไมตรีของพระราชวงศ์ญี่ปุ่นที่ได้เสด็จพระราชดำเนินมาเยือนประเทศไทย และเพื่อเผยแพร่ผลงานศิลปาชีพให้ประชาชนชาวญี่ปุ่นรู้จัก ในการนี้ มีการจัดแสดงแบบเสื้อซึ่งตัดเย็บด้วยผ้าไหมมัดหมี่และผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพที่โรงแรมโอคุระ กรุงโตเกียว ผลปรากฏว่า ชาวญี่ปุ่นสนใจผ้าไหมของไทยมาก โดยเฉพาะกิโมโนของชาวญี่ปุ่นนั้น เมื่อตัดเย็บด้วยผ้าไหมมัดหมี่แล้วจะสวยงามเป็นพิเศษ

สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงฉลองพระองค์ชุดไทยจักรพรรดิ เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยพระจักรพรรดิญี่ปุ่น ครั้งดำรงพระยศเป็นมกุฎราชกุมาร ในโอกาสเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดงานแสดงผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพ ณ โรงแรมโอคุระ กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น

นิทรรศการศิลปะที่ญี่ปุ่น

สุภาพสตรีชาวญี่ปุ่นกำลัง
เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ศิลปะ

การเดินแบบเสื้อผ้าพระที่นั่ง
มีทั้งชุดราตรี และชุดกิโมโน
ตัดเย็บจากผ้ามัดหมี่

เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๔ คณะบุคคลและองค์กรต่างๆ ในประเทศสหรัฐอเมริกากราบบังคมทูลเชิญสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถให้ทรงนำผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพไปแสดง ณ ห้างสรรพสินค้า นีแมนมาคัส เมืองดัลลาส รัฐเท็กซัส ประเทศสหรัฐอเมริกา

วันที่ ๕ มีนาคม - ๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๘ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปประเทศสหรัฐอเมริกา ตามคำกราบบังคมทูลเชิญของนายเฮอร์เบิร์ต อาร์มสตรอง (Mr. Herbert Armstong) ประธานมูลนิธิแอมบาสซาเดอร์ ซึ่งเป็นมูลนิธิที่ให้ความช่วยเหลือแก่โครงการตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงได้ทรงนำผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพไปเผยแพร่ที่พิพิธภัณฑ์เฟลเกเลอร์ เมืองปาล์มบีช รัฐฟลอริดา

วันที่ ๒๖ ตุลาคม - ๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๔ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินเยือนกรุงวอชิงตัน ดี ซี ประเทศสหรัฐอเมริกา พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ตามคำกราบบังคมทูลเชิญของ นางเอสเตอร์ คูเปอร์สมิธ (Mrs. Ester Coopersmith) ประธานกลุ่มผู้สนับสนุนพิพิธภัณฑ์เด็กแห่งกรุงวอชิงตัน ดี ซี เพื่อรับการทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายรางวัลด้านมนุษยธรรมระหว่างประเทศ ณ โรงแรมวอชิงตัน เซอราตัน ในโอกาสนี้ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นประธานเปิดนิทรรศการเกี่ยวกับประเทศไทย ในพิพิธภัณฑ์เด็กกรุงวอชิงตัน ดี ซี และได้ทรงนำผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพไปเผยแพร่แก่ชาวอเมริกันด้วย

วันที่ ๘ - ๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๖ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงนำนิทรรศการมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ ไปจัดแสดงที่ กรุงโตเกียว และที่นครเกียวโต ประเทศญี่ปุ่น ตามคำกราบบังคมทูลเชิญของสมาคมไทย-ญี่ปุ่น และห้างสรรพสินค้าทาคาชิมายา กรุงโตเกียว เพื่อเผยแพร่ผลงานของสมาชิกศิลปาชีพ และสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนญี่ปุ่นกับประชาชนชาวไทย โดยผ่านทางผลงานศิลปะทัศนกรรม

รัตนราชินีศรีประเทศ
พระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยพระจักรพรรดินีแห่งญี่ปุ่น ทรงเปิดงานนิทรรศการ

นิทรรศการกระเป๋าย่านลิภาแบบต่างๆ

รัตนราชินีศรีประเทศ

พระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

วันที่ ๑๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๐ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ไปกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส เพื่อทรงเป็นประธานในพิธีเปิดงานนิทรรศการศิลปะ “สมบัติศิลป์ แผ่นดินไทย”

๑๕ เมษายน ๒๕๔๐ ทรงเป็นประธานร่วมกับนางแบร์นาเดต ชีร์ค ภริยา
ประธานาธิบดีฝรั่งเศส ในการเปิดนิทรรศการศิลปาชีพแสดงหัตถกรรมไทยโบราณ
ฝีมือสมาชิกศิลปาชีพ ลูกหลานของชาวนาชาวไร่ไทย

(Thailand Treasure of Handicrafts) ณ หอไอเฟล ตามคำกราบบังคมทูล
เชิญของนางแบร์นาเดต ชีร์ค ภริยาประธานาธิบดี ฌาค ชีร์ค แห่งประเทศ
ฝรั่งเศส

นิทรรศการดังกล่าวจัดขึ้นในโอกาสครบรอบ ๑๐๐ ปี หอไอเฟล และ
นายกเทศมนตรีกรุงปารีสได้เชิญมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนาง
เจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ให้นำผลิตภัณฑ์ขึ้นเยี่ยมของมูลนิธิฯ ไป
จัดแสดง นับเป็นการจัดแสดงนิทรรศการทางศิลปะของชาวต่างประเทศ
เป็นครั้งแรก ณ สถานที่นี้

โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ

“...ขาดทุนของฉันทือคือกำไรของแผ่นดิน...”

นายสหัส บุญญาวิวัฒน์ ผู้ช่วยเลขาธิการพระราชวังฝ่ายกิจกรรมพิเศษ เล่าในที่เสวนา ตามรอยศิลปินอาชีพ ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๕ เพื่อให้สื่อมวลชนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ด้านหัตถกรรมพื้นบ้านจาก ๘ จังหวัดภาคเหนือตอนบนฟัง ดังความตอนหนึ่งว่า

“...สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีน้ำพระทัยแน่วแน่ที่จะช่วยเหลือราษฎรให้พ้นจากความยากลำบาก โดยไม่คิดสิ่งตอบแทน...

...ท่านสร้างฟาร์มตัวอย่างที่ขุนแตะที่ฟาร์มจ้างคนทำงาน ๓๐-๔๐ คน พระองค์ตรัสว่า ‘อะไร ฟาร์มตัวอย่างพระราชินีมีคนมาทำงาน ๓๐-๔๐ คนเองหรือ เขามาของานฉันทำ เลิกยาเสพติดมาของานทำ เป็นไปได้อย่างไร’ ผมก็นักเศรษฐศาสตร์ คิดกำไร ขาดทุน เอาเงิน ท่านไปขาดทุน จ้างคนเยอะจะขาดทุน ท่านก็รู้ไม่เข้าใจนโยบายท่าน ‘อย่ามาพูดกำไรขาดทุนกับฉัน ฉันต้องการให้ชาวบ้านที่ยากจนเดือดร้อนได้มีงานทำ เมื่อเขามีงานทำ มีรายได้ เขาสามารถเอารายได้ไปเลี้ยงครอบครัวเขา เขาไม่เป็นโจร ไม่เป็นขโมย ไม่ติดยาเสพติด นั่นคือกำไรของแผ่นดิน ขาดทุนของฉันทือคือกำไรของแผ่นดิน’ พระราชทานให้หมด ผมละลายใจ ขอพระราชทานเงินมาจ้างคนเยอะๆ ให้เลี้ยง ‘เป็นหน้าที่ฉันหาเงินให้เธอ เธอมีหน้าที่ไปทำงาน’ เราไปนึกเรื่องกำไรขาดทุนทางเศรษฐกิจ มันมีกำไรทางสังคมที่เราวัดไม่ได้ มีมูลค่าขนาดไหน บ้านเมืองสงบสุข ไม่มีโจร ขโมย บ้านเมืองมีความสุข ‘ขาดทุนของฉันทือคือกำไรของแผ่นดิน...’

ฟาร์มตัวอย่างบ้านขุนแตะ

พ.ศ. ๒๕๔๐ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรที่บ้านขุนแตะ หมู่ที่ ๕ ตำบลดอยแก้ว

เมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๒ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปลูกต้นหม่อนพันธุ์ ศก.๓๓ ที่โครงการฟาร์มตัวอย่างบ้านขุนแตะ อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งนับเป็นหม่อนต้นแรกที่ทรงปลูก ตั้งแต่มีหม่อนไหมในประเทศไทย

อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นพื้นที่บนภูเขาสูง มีชาวไทยภูเขาเผ่าต่างๆ ๒๐๐ คน ขอพระราชทานงานทำ เนื่องจากปีนั้นเกิดภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ การว่างงานแรงงานลดน้อยลง ชาวไทยภูเขาที่เคยทำงานในเมืองตกงานจึงกลับขึ้นดอย บ้างก็พึ่งเลิกเสพยาเสพติด และขอพระราชทานงานเลี้ยงชีพ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงพระราชทานพระราชทรัพย์ให้สร้างฟาร์มตัวอย่างที่บ้านขุนแตะขึ้น รองรับผู้ว่างงานและผู้เลิกยาเสพติดเข้าทำงานใน พ.ศ. ๒๕๔๐ นั้น และขยายผลไปสู่หมู่บ้านใกล้เคียง อีก ๕ หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านหินเหล็กไฟ บ้านห้วยส้มป่อย บ้านขุน และบ้านห้วยมะนาว ให้มีความรู้ด้านการเกษตร หลีกเลี้ยงการใช้สารเคมี และยาฆ่าแมลงให้มากที่สุด อีกทั้งให้มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต พระราชทานธนาคารข้าว ฝายทดน้ำและสระเก็บน้ำ

กองพลพัฒนาที่ ๓ และส่วนราชการต่างๆ จังหวัดเชียงใหม่ ได้ร่วมมือกันในลักษณะเป็นศูนย์สาธิต และส่งเสริมความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ การเลี้ยงไก่พันธุ์ไข่ ไก่พันธุ์เนื้อ เป็ดพันธุ์ไข่ เป็ดพันธุ์เนื้อ เป็ดเทศ ห่าน หมูป่า นกกระทา กระต่าย แพะนม แกะ รวมทั้งหมูจินหัว เป็ดอ้อเหลือง และพันธุ์ห่านหัวสิงโต ซึ่งรัฐบาลจีนน้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อมถวาย

ด้านการประมง มีการเลี้ยงปลาใน ปลานิล ปลาทะเพียน และ กบนา

ศูนย์สาธิตการประมงในฟาร์มตัวอย่าง

ราษฎรมีแหล่งอาหารในพื้นที่ไว้บริโภค
เปรียบเสมือน “ตู้เย็นข้างบ้าน”
หรือ “ตู้เย็นธรรมชาติ”

ด้านการเกษตร มีการปลูกไม้ใช้สอย ได้แก่ สะเดา ยูคาลิปตัส ปลูกไม้ผล ได้แก่ กัลฉวยหอมทอง มะละกอ ปลูกผักปลอดสารพิษ ได้แก่ ขมิ้นขาว ตะไคร้ มะนาว มะระจีน แตงกวา มันเทศ ถั่วฝักยาว มะเขือ ผักชี ปวยเล้ง บร็อคโคลี่ ผักบุ้ง และผักตามฤดูกาล ซึ่งผลผลิตที่ได้ก็จำหน่ายแก่ราษฎรในพื้นที่ในราคาถูก พร้อมทั้งแจกจ่ายพระราชทาน และกล้าพันธุ์พืช ผักแก่ราษฎรให้นำไปปลูกในพื้นที่ทำกินของตนเองด้วย

นอกจากนี้ ยังมีการทดสอบและพัฒนากระบวนการปลูกไม้ผล และ เพาะกล้าไม้ผลเหล่านี้แจกจ่ายแก่ราษฎร ได้แก่ กาแฟอบาบิคา กัลฉวยหอมทอง แมคคาเดเมีย ลิ้นจี่ พลับ มะนาว ปัจจุบันราษฎรเก็บผลผลิตออกขายเป็นรายได้เสริมแก่ครอบครัว

พืชไร่ที่ได้รับการทดสอบและพัฒนา มี ถั่วเหลือง ถั่วแดง ถั่วลิสง
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ราษฎรนำเมล็ดพันธุ์ไปปลูกในพื้นที่นาหลังเก็บเกี่ยว

สำหรับพื้นที่สูงบนภูเขา ส่งเสริมให้ราษฎรปลูกหม่อน ทำชาเขียว
ไหมหม่อน และไวน์หม่อน

ทอดพระเนตรผลการดำเนินงานของฟาร์มตัวอย่างบ้านแม่ตุงตุงตามพระราชดำริ
ซึ่งเป็นหนึ่งในโครงการที่ส่งเสริมให้ราษฎรเลี้ยงแกะเพื่อนำขนแกะมาทอ
ผสมกับเส้นฝ้ายเป็นผืนผ้าที่ให้ความอบอุ่นได้ดี

ฟาร์มตัวอย่างบ้านแม่ตุงตุง

เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรม
ราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรที่ป่าห้วยต้นน้ำแม่ตุงตุง
ตำบลแม่สาบ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ทรงพบว่า การดำเนินงานใน
การอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าไม้ นั้น ราษฎรในพื้นที่ช่วยกันรักษาป่าดีมาก
สภาพป่าอุดมสมบูรณ์ ทำให้มีน้ำใช้ตลอดปี สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรม
ราชินีนาถ ได้พระราชทาน “ธงพิทักษ์ป่า เพื่อรักษาชีวิต” ชาวบ้านได้กล่าว

รัตนราชินีศรีประเทศ

พระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ด้วยทรงห่วงใยในสุขภาพราษฎรให้ตระหนักถึงผลร้ายของการใช้สารพิษต่างๆ จึงทรง
แนะนำให้ราษฎรปลูกพืชปลอดสารพิษ ในโครงการฟาร์มตัวอย่างบ้านแม่ตุงติง

ถวายสัตย์เฉพาะพระพักตร์ว่า จะไม่ตัดไม้ ไม่ล่าสัตว์ จึงพระราชทาน
โครงการคิดป่าที่บ้านแม่ตุงติง เพื่อให้ราษฎรมีรายได้เสริม และมี
พระราชดำริให้จัดตั้งฟาร์มตัวอย่างที่บ้านแม่ตุงติง จ้างชาวบ้านที่ขอ
งานเข้ามาทำงานในฟาร์ม เพื่อให้มีรายได้ยังชีพ เรียนรู้การเกษตรที่ถูกต้องวิธี
เมื่อมีความชำนาญแล้ว จะได้นำความรู้นั้นไปทำกินในที่ดินของตน

ในช่วงแรก ราษฎร
ผู้มีจิตศรัทธาได้บริจาคที่ดิน
๓๙ ไร่เพื่อตั้งฟาร์มตัวอย่าง
เริ่มดำเนินการจัดจ้าง
ราษฎรมาทำงานในฟาร์ม
ตั้งแต่วันที่ ๙ กรกฎาคม
พ.ศ. ๒๕๔๐ ต่อมา ราษฎร
ได้มอบที่ดินเพิ่มอีก ๒๒ ไร่

โรงเลี้ยงเปิดเทศภายในโครงการ
ฟาร์มตัวอย่างบ้านแม่ตุงตุง

ได้พื้นที่ป่าเสื่อมโทรมอีก ๒๐ ไร่ และสำนักพระราชวังจัดหาอีก ๖ ไร่ ปัจจุบัน ฟาร์มตัวอย่างบ้านแม่ตุงตุงมีเนื้อที่ ๘๗ ไร่ ในฟาร์มมีการเลี้ยงไก่พันธุ์เนื้อ ไก่พันธุ์ไข่ ไก่วง เปิดเทศ นกกระทา กระต่าย หมูป่า มีการปลูกพืชสมุนไพร พืชไร่ พืชสวนครัวและปลูกหม่อน เลี้ยงไหม ฯลฯ ผลิตน้ำผึ้งป่า เพาะเห็ดหลินจือ เลี้ยงปลา รัฐบาลจีน ได้น้อมเกล้าฯ

พระหม่อมถวายเป็นดีเลี้ยง และหมูจีนหัว ซึ่งสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานแก่ชาวบ้านให้ทดลองเลี้ยงในฟาร์มตัวอย่างด้วย

ฟาร์มตัวอย่างบ้านร่มฟ้าทอง

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรอาสาสมัคร (รอส.) ในหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นใหม่ที่บ้านร่มฟ้าทอง ตำบลปอ อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ ได้พระราชทานพระราชทรัพย์เป็นทุนเบื้องต้นให้เริ่มโครงการศิลปอาชีพที่บ้านร่มฟ้าทอง ต่อมา ใน พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรหมู่บ้านนี้อีก รับสั่งถามราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถึงอาชีพ ราษฎรกราบบังคมทูลว่ายากจน เลี้ยงไก่ก็ตายหมด พระองค์จึงมีพระราชเสาวนีย์ให้นายสหัส บุญญาวิวัฒน์ ผู้ช่วยเลขาธิการพระราชวังฝ่ายกิจกรรมพิเศษ จัดตั้งโครงการ “เลี้ยงไก่ไม่ให้ตาย” และสอนชาวบ้านให้รู้จักวิธีเลี้ยงไก่ที่ถูกต้อง

โรงเลี้ยงไก่ไข่ในโครงการฟาร์มตัวอย่าง

ไก่ซีฟ้า

ในปีต่อมา ได้พระราชทานพันธุ์ไก่ให้ชาวบ้านที่อยู่ในโครงการนำไปเลี้ยง และพระราชทานเงินเป็นกองทุน หมู่บ้านละหนึ่งแสนบาท ขยายโครงการเลี้ยงไก่ออกไป และให้เลี้ยงแกะด้วย จึงกลายเป็นโครงการฟาร์มตัวอย่าง การทดลองเลี้ยงสัตว์ปีกและแกะ จำรงราษฎรมาทำงาน ทำให้มีรายได้และได้รับความรู้ทางการเกษตร วัตถุประสงค์ในการเลี้ยงแกะนั้น เพื่อนำขนแกะไปทอผ้า ส่วนไก่เลี้ยงเพื่อเป็นอาหารโปรตีนสำหรับชาวบ้าน ปัจจุบัน มีการเลี้ยงไก่พันธุ์ไข่ ไก่พันธุ์เนื้อดำกระดูกดำ ได้แก่ ไก่ซีฟ้า และไก่ฟ้าหลวง พันธุ์เนื้อไม่ดำ คือ ไก่แม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นไก่พื้นเมืองที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำริให้อนุรักษ์พันธุ์ไว้ นอกจากนั้นยังมีการเลี้ยงเปิดเทศเปิดอี่เหลียง หมูจินหัว ชาวบ้านที่เข้าไปเรียนรู้ในฟาร์มได้นำความรู้ออกไปเลี้ยงสัตว์ของตนเอง

ไก่แม่ฮ่องสอน

ฟาร์มตัวอย่างบ้านแม่ต๋ำ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมหมู่บ้านแม่ต๋ำ อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง เมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๗ ตามคำทูลขอของพระครูโสภณคณารักษ์ เจ้าคณะ

อำเภอเสริมงาม โดยไม่มีหมายกำหนดการล่วงหน้า ได้ทอดพระเนตร หมู่บ้านซึ่งราษฎรยากจนมาก ไม่มีอาชีพที่แน่นอน ลักษณะภูมิประเทศ เป็นภูเขา มีพื้นที่ทำกินน้อย ชาวบ้านดำรงชีพด้วยการรับจ้างตัดไม้ ล่าสัตว์ และหาของป่าขาย สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงพระราชทานงานศิลปอาชีพช่วยเหลือราษฎร ต่อมา เมื่อมีโครงการฟาร์ม ตัวอย่างตามพระราชดำริ ก็พระราชทานฟาร์มตัวอย่างที่บ้านแม่ต๋ำด้วย

ฟาร์มตัวอย่างบ้านแม่ต๋ำ เป็นงานการพัฒนาเกษตรกรรมแบบเบ็ดเสร็จ มีการปลูกไม้ผล เช่น ส้มโชกุน ฝรั่ง และชมพู เป็นต้น มีการปลูกผักปลอดสารพิษในโรงเรือนมุ้งตาข่าย เลี้ยงไก่พันธุ์เนื้อด้วยระบบอุโมงค์ลม การทำฟาร์มตัวอย่างนี้ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตและรายได้ ทำให้ความเป็นอยู่ของราษฎรดีขึ้น

ฟาร์มตัวอย่างบ้านจระเข้สโตร

เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรและทรงงานตามพื้นที่ทุรกันดารในจังหวัดนราธิวาส ทรงทราบด้วยพระเนตรพระกรรณถึงปัญหาทุกข์สุขของราษฎร ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรว่า ปัญหาสำคัญ คือ เรื่องดินและน้ำ ซึ่งมีทั้งเรื่องดินเปรี้ยว ขาดที่ดินทำกิน น้ำท่วม ฝนแล้ง ตลอดจนเรื่องของน้ำเปรี้ยว ฯลฯ

ด้วยพระราชหฤทัยห่วงใยในชีวิตเป็นอยู่ของราษฎรเหล่านั้น สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงมีพระราชดำริให้หาพื้นที่ประมาณ ๒๐๐ ไร่ เพื่อจัดทำฟาร์มตัวอย่างขึ้นในจังหวัดนราธิวาส เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๓ จังหวัดนราธิวาสและศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงได้ติดต่อขอใช้พื้นที่สาธารณประโยชน์โคกป่ามาปือซา บ้านจระเข้สโตร อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส จำนวน ๒๐๕ ไร่ และที่ดินราชพัสดุที่อยู่ติดกันอีก ๑๔ ไร่ รวมพื้นที่ ๒๑๙ ไร่ เพื่อเป็นแหล่งผลิตอาหารของราษฎรในจังหวัดนราธิวาส เป็นสถานที่ศึกษาและพัฒนาอาชีพทางการเกษตรทุกด้าน

รัตนราชินีศรีประเทศ

พระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ทอดพระเนตรการทำนาของราษฎร ณ โครงการฟาร์มตัวอย่าง บ้านจาเราะสไตร์ ตำบลกะลุวอ เมื่อวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๔๔

รวมทั้งฝึกอบรม สาธิต และให้ความรู้แก่ราษฎร ประการสำคัญคือ เป็นแหล่งจ้างเกษตรกรที่ว่างงานและยากจนให้เข้ามาฝึกอาชีพและทำงานในฟาร์ม เมื่อมีความชำนาญแล้ว ก็กลับไปดำเนินการในที่ดินของตนเองได้

เนื่องจากพื้นที่ที่นำมาทำฟาร์มตัวอย่างเป็นป่าเสม็ดเสื่อมโทรม รกร้าง สภาพดินส่วนใหญ่เป็นดินปนทราย จึงต้องมีการปรับปรุงบำรุงดิน ด้วยปุ๋ยหมัก ปุ๋ยสด ปุ๋ยคอก ให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ก่อน บางตอนซึ่งเป็นที่ลุ่มดินเปรี้ยวก็ขุดออกหมดจนถึงชั้นทราย แล้วทำเป็นสระน้ำ

ในฟาร์มตัวอย่างมีการแบ่งพื้นที่ออกเป็นพื้นที่ทำนา พื้นที่เลี้ยงสัตว์ เช่น แพะ แกะ เป็ดเทศ เป็ดอีเหลียง ไก่บ้าน ไก่เบตง นกกระจอกเทศ พื้นที่เลี้ยงสัตว์น้ำทำเป็นบ่อซีเมนต์ และบ่อดิน เลี้ยงปลาหมอไทย ปลาช่อน ปลาแรด ปลาทับทิม ปลานิล ปลาตุ๊กตุ๊ก กุ้งก้ามกราม กบ และเลี้ยงปลาปูในกระชัง

เป็ดอีเหลียง

ส่วนการปลูกพืชมีทั้งพืชเศรษฐกิจ อาทิ ยางพารา พืชไร่ ได้แก่ ข้าวโพด กระจับปี่เขียว ถั่วลิสง หม่อน สำหรับพืชสวน ได้แก่ กล้วย ละมุด ขนุน ฝรั่ง มะละกอ สละ สับปะรด นอกจากนี้ ยังปลูกพืชผักสวนครัวซึ่งปลอดสารพิษ มีการเพาะเห็ด และปลูกไม้ดอกจำพวกดาหลา

พื้นที่อนุรักษ์เป็นสวนป่าของฟาร์มตัวอย่างบ้านจระเข้สโตร นอกจากนี้รักษาสภาพป่าเดิมที่มีอยู่แล้ว ยังมีการปลูกป่าเพิ่มเติม ปลูกพืชสมุนไพร ทำกรงเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่า เช่น กระเจง กิ้ง ใยก่ำ เป็นต้น และทำทางเดินเพื่อศึกษาธรรมชาติ

ฟาร์มตัวอย่างหนองหมากเต่า

ฟาร์มตัวอย่างหนองหมากเฒ่า

เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในภาคอีสาน มีราษฎรที่ตกงานต้องกลับไปอยู่ในชนบทได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายฎีกาขอพระราชทานความช่วยเหลือในการประกอบอาชีพ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้หาพื้นที่เพื่อสร้างฟาร์มตัวอย่างขึ้น ในบริเวณหนองหมากเฒ่า บ้านนาคำ ตำบลห้วยยาง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ได้ชื่อว่า “ฟาร์มตัวอย่างหนองหมากเฒ่าตามพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร”

เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมฟาร์มตัวอย่างหนองหมากเฒ่า

ในฟาร์มตัวอย่างหนองหมากเฒ่า มีการปลูกพืชผักปลอดสารพิษ ปลูกไม้ผล ไม้ดอก ไม้ประดับ มีการเลี้ยงสัตว์ เลี้ยงปลา เพาะเห็ด ให้มีความหลากหลาย ทำให้เก็บเกี่ยวผลผลิตได้ทุกวันแบบเศรษฐกิจพอเพียง ถ้าผลผลิตแต่ละชนิดมีมาก ก็นำมาแปรรูปขาย เป็นการเพิ่มมูลค่าผลผลิตให้สูงขึ้น

ผลิตภัณฑ์แปรรูปและอาหารสดที่ฟาร์มตัวอย่างหนองหมากเฒ่า

ฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริจังหวัดพัทลุง

เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๔๓ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรหมู่บ้านหัวป่าเขียว ตำบลทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ทรงทราบถึงความยากจนของเกษตรกรจังหวัดพัทลุง ซึ่งมีรายได้ต่อครัวเรือนต่ำสุดใน ๑๔ จังหวัดภาคใต้ จึงมีพระราชดำริให้หาพื้นที่จัดทำโครงการฟาร์มตัวอย่างจังหวัดพัทลุงขึ้น เพื่อเป็นแหล่งจ้างเกษตรกรในพื้นที่ เป็นแหล่งเรียนรู้และผลิตอาหารในท้องถิ่น ช่วยให้ราษฎรมีรายได้ พัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของราษฎรให้ดีขึ้น

ในการนี้ ราษฎรซึ่งอยู่ในหมู่บ้านครองชีพ หมู่ที่ ๑, ๘ และ ๑๐ ตำบลนาปะขอ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง จำนวน ๘๓ ราย ได้ร่วมกันบริจาคที่ดินสาธารณประโยชน์ อันเป็นนาร้าง ขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูก ซึ่งพวกตนได้จับจองไว้ พื้นที่ ๒๕๔ ไร่ ๓ งาน ให้เป็นที่ตั้งโครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ จังหวัดพัทลุง

ฟาร์มตัวอย่างจังหวัดพัทลุงเริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ ๒๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ มีคณะกรรมการบริหารโครงการระดับจังหวัดควบคุมดูแล และข้าราชการอำเภอบางแก้วบริหารงานในฟาร์ม จ้างราษฎรในพื้นที่ และบริเวณใกล้เคียงเข้าทำงานจำนวน ๑๖๐ คน ในฟาร์มแบ่งพื้นที่ออกเป็น

แปลงพืชผัก ราว ๑๖ ไร่ ปลูกพืชสมุนไพร หอมแบ่ง ชะอม ผักชีฝรั่ง มะเขือเปราะ บวบ บัวบก พริกขี้หนูสวน ข้าวโพดหวาน พักเขี้ยว มะเขือยาว ผักกูด ถั่วพริ้ว พื้นที่ที่เหลือปลูกมะม่วงเบา กัลยหอม มะละกอหลายร้อยต้น

หอมแบ่งและหอมหัวใหญ่

ข้าวโพดฝักอ่อน

แปลงพืชเศรษฐกิจ เนื้อที่ ๑๖ ไร่เศษ ปลูกถั่วหรั่ง ถั่วเขียว ถั่วลิสง ข้าวโพดฝักอ่อน ข้าวโพดเทียน ข้าวโพดหวาน มันขี้หนู พริก

แปลงนาพืชน้ำ ปลูกหน่อไม้ น้ำเผือกน้ำ ผักบุ้ง ผักกระเฉด และบัว บนคันนาปลูกหมาก และตะไคร้

แปลงปลูกกล้วย มี กล้วยหอมทอง และกล้วยหิน แปลงปลูกหม่อนเพื่อใช้ทำซาไบหม่อน แปลงปลูกพืชใช้ทำสารสกัดชีวภาพ เพื่อป้องกันและกำจัดศัตรูพืช เช่น สะเดา ข่า ตะไคร้หอม บอระเพ็ด ยาสูบ สาบเสือ ทุเรียนน้ำ วานหางช้าง เป็นต้น

แปลงไม้ผลภายในฟาร์มตัวอย่าง

แปลงปุ๋ยอินทรีย์ เนื้อที่ ๒ งาน ผลิตปุ๋ยหมัก และปุ๋ยชีวภาพ

แปลงไม้ผล เนื้อที่ ๒๗ ไร่ ปลูกไม้ผลบนร่องสวน ได้แก่ ส้มโชกุน ส้มจุก ฝรั่ง มะพร้าว น้ำหอม กระท้อน มะม่วงเบา มะม่วงน้ำดอกไม้ มะม่วงเขียวเสวย นอกจากนี้ยังปลูกพืชแซม มี กล้วยน้ำว้า

กล้วยไข่ พักทอง แผลก อ้อยคั้นน้ำ ถั่วลิสง พักเขียว ตะไคร้ สับปะรด ชะพลู ข้าวโพดเทียน

แปลงนาข้าว เนื้อที่ ๓๖ ไร่เศษ ปลูกข้าวนาปี และข้าวนาปรังพันธุ์ต่างๆ แต่ข้าวนาปรังไม่ค่อยได้ผลเพราะขาดน้ำ

แปลงเพาะเห็ด มีทั้งเห็ดนางฟ้า เห็ดฟาง และเห็ดหูหนู

ไก่คอกล่อน

แปลงประมง เลี้ยงปลาในกระชัง ได้แก่ ปลาบู่ ปลาแรด ปลาทับทิม ปลานิล มีการเลี้ยงกบใน บ่อคอนกรีต เพาะพันธุ์เต่า กระชานและเต่าลายตีน เบ็ดในบ่อ และเลี้ยงปลานิลในร่องสวน

แปลงปศุสัตว์ เลี้ยงไก่พื้นเมือง เป็ดเทศ เบ็ดไข่ หมู และแพะ

การเลี้ยงปลาในกระชัง

ตั้งแต่เริ่มดำเนินการมา โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ จังหวัดพัทลุง ได้มีการจ้างคนงานเข้ามาทำงานแล้วกว่า ๔๐๐ คน มีสมาชิกที่ทำงานในฟาร์มนำความรู้และประสบการณ์กลับไปทำในพื้นที่ของตน ๓๖ ราย มีเกษตรกรเข้ามาศึกษาดูงานกว่า ๘,๐๐๐ ราย และเกษตรกรจำนวนไม่น้อยนำความรู้กลับไปปฏิบัติงานในพื้นที่ จุดมุ่งหมายของฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำรินอกจากมีพระราชประสงค์ให้เป็นแบบอย่างในการประกอบอาชีพด้านการเกษตรแล้ว สิ่งสำคัญที่สุด คือ ฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริจะต้องพึ่งตัวเองได้

ฟาร์มตัวอย่างบ้านบาฏุกากาปะ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนิน พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ไปทอดพระเนตรโครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริบ้านบาฏุกากาปะ หมู่ที่ ๑ ตำบลเอราวัณ อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๗

โครงการฟาร์มตัวอย่างบางลูกกาปะนี้ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้มีพระราชดำริให้จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๖ เพื่อเป็นแหล่งผลิตอาหาร และให้ความรู้ด้านการเกษตรและปศุสัตว์ที่ถูกต้อง ราษฎรสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพในที่ดินของตนเอง รวมทั้งช่วยเหลือราษฎรในพื้นที่ใกล้เคียงให้มีความรู้ ทักษะและเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร ราษฎรได้น้อมเกล้าฯ น้อมกระหม่อมถวายพื้นที่สาธารณประโยชน์ซึ่งเคยเป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์จำนวน ๖๐๐ ไร่ เพื่อจัดทำเป็นฟาร์มตัวอย่าง ระยะแรกได้ปรับพื้นที่เพื่อทำการเกษตรจำนวน ๑๕๐ ไร่ ด้านชลประทานมีการสร้างฝายทดน้ำปิดกั้นลำน้ำสาขาคลองอัยยาโต๊ะ พร้อมทั้งติดตั้งจุดรับน้ำ ท่อส่งน้ำ และบ่อพักน้ำ ครอบคลุมบริเวณพื้นที่โครงการฯ รวมทั้งปรับปรุงระบบส่งน้ำของฝายตีอมายู ด้านพื้นที่ฟาร์มมีการจ้างคนงานในท้องถิ่นจำนวน ๑๔๐ คน ปลูกผักต่างๆ เช่น ผักบุ้ง ผักกวางตุ้ง ถั่วฝักยาว ต้นหอม ผักชี และเลียงปลา

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรแปลงปลูกผักชนิดต่างๆ ทรงเก็บผลผลิตทางการเกษตร และทรงปล่อยปลาเกลือทะเลหรือปลาพลวงชมพูลงในอ่างเก็บน้ำ ๑๐๐ ตัว เพื่อขยายพันธุ์ และเป็นแหล่งอาหารโปรตีนแก่ราษฎร ทรงซักถามถึงสภาพความเป็นอยู่ของราษฎรในโครงการฯ ที่มาเฝ้าฯ ทูลละอองธุลีพระบาท แล้วทรงปลูกต้นตะเคียนชันตาแมว ๑ ต้น สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมารทรงปลูกต้นกฤษณา ๑ ต้น และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ทรงปลูกหมากอ่อน ๑ ต้น

ฟาร์มตัวอย่างบ้านสะแนะ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ไปทอดพระเนตรโครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริบ้านสะแนะ หมู่ที่ ๑ ตำบลเรียง อำเภอหรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ ที่พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้งขึ้นในพื้นที่สาธารณประโยชน์

จำนวน ๓๐๐ ไร่ ให้เป็นแหล่งผลิตอาหาร ให้ความรู้ด้านการเกษตรและปศุสัตว์ ราษฎรจะได้นำความรู้ไปประกอบอาชีพในพื้นที่ของตนเอง รวมทั้งช่วยเหลือราษฎรในพื้นที่ใกล้เคียงให้มีความทำ

กรมพัฒนาที่ดินและศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ดำเนินการปรับปรุงดินเพื่อปลูกพืชผักและพืชไร่ อาทิ ข้าวโพด ปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการชะล้างของดิน ก่อสร้างโรงเรือนเพาะเห็ด เลี้ยงปลาทบิหมในกระชัง และปรับปรุงแปลงหญ้าเลี้ยงสัตว์ ด้านการชลประทาน ได้ต่อท่อส่งน้ำมาจากระบบส่งน้ำฝ่ายไฮดรอลิกไปยังอ่างเก็บน้ำในโครงการ เพื่อใช้ในพื้นที่เพาะปลูก ทางอำเภอหรือเสาะจะนำผลผลิตที่ได้ไปจำหน่ายที่ตลาดกลางและที่ว่าการอำเภอหรือเสาะ เพื่อเผยแพร่ผลผลิตของโครงการฯ และให้ราษฎรได้บริโภคผลผลิตปลอดภัยด้วย

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปล่อยปลาตะเพียนและกุ้งก้ามกรามลงในแม่น้ำสายบุรี เพื่อขยายพันธุ์และเป็นแหล่งอาหารโปรตีนแก่ราษฎรในพื้นที่ จากนั้นทรงพระดำเนินเยี่ยมราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท และทอดพระเนตรผลผลิตทางการเกษตรของฟาร์มตัวอย่าง ทรงซักถามถึงสภาพความเป็นอยู่ของเจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องและราษฎรในโครงการ ได้พระราชทานแนวพระราชดำริในการพัฒนาโครงการฟาร์มตัวอย่างบ้านสะแนะ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ราษฎร

ฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริโคกป่าเขาปือซา

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำริให้จัดตั้งโครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริโคกป่าเขาปือซาขึ้น เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๔ ที่หมู่ ๕ ตำบลกะลุวอ อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส ในพื้นที่สาธารณประโยชน์ จำนวน ๓๑๙ ไร่ ๒ งาน เพื่อให้เป็นสถานที่ฝึกและสาธิตการพัฒนาการเกษตร ตลอดจนเป็นแหล่งจ้างผู้ว่างงาน และเกษตรกรที่ไม่มีที่ทำกิน รวมทั้งเป็นแหล่งผลิตอาหารของจังหวัดนราธิวาส เน้นการปลูกพืชเศรษฐกิจ ทั้งพืชไร่ พืชผัก และไม้ผล เป็นหลัก เพื่อให้เพียงพอกับความต้องการของตลาด

พ.ศ. ๒๕๔๗ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร

แพะนม

ไปทอดพระเนตรโครงการดังกล่าวอีกครั้ง ได้ทอดพระเนตรการเลี้ยงสัตว์ชนิดต่างๆ ได้แก่ เป็ดอีเหลียง เป็ดไข่นกกระจอกเทศ ไก่พื้นเมือง แกะเนื้อแพะนม นมแพะที่ผลิตได้นำไปจำหน่ายแก่ร้านค้าและโรงเรียนต่อไปจะดำเนินการผลิตเป็นนมพาสเจอร์ไรซ์ ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรแปลงปลูกพืชผัก

ปลอดสารพิษชนิดต่างๆ และทรงเก็บผลผลิตทางการเกษตร เช่น บวบ และแคนตาลูป แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปยังพื้นที่ประมง ทอดพระเนตรการเลี้ยงปลาชนิดต่างๆ รวมทั้งตะพานน้ำ และกบภายในกระชัง ในบ่อดิน และบ่อพลาสติก ทรงปล่อยปลาทับทิม และปลาแรด แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรแปลงนาที่ปลูกข้าวพันธุ์สุพรรณบุรี ๔๑ ในพื้นที่ ๑๔ ไร่ คาดว่าจะให้ผลผลิตประมาณ ๔๐ ถังต่อไร่ จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินไปยังพื้นที่ป่าไม้ ทอดพระเนตรการเลี้ยงนกกระจาบ การทำรังของนกกระจาบที่ทรงปล่อยไว้เมื่อปีที่แล้ว

ฟาร์มตัวอย่างจังหวัดปัตตานี

โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริจังหวัดปัตตานี จัดตั้งขึ้นเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๖ และเริ่มดำเนินการในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ เพื่อช่วยเหลือราษฎรผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม พื้นที่โครงการตั้งอยู่บนที่สาธารณประโยชน์ “ป่าตาเขียว” ตำบลท่าข้าม และตำบลบ้านกลาง อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี มีเนื้อที่ประมาณ ๕๔๐ ไร่ สภาพพื้นที่เป็นป่าเสม็ดและป่าพรุที่ไม่สามารถทำการเกษตรได้ เนื่องจาก

ขาดแคลนแหล่งน้ำสำหรับทำการเกษตร และอุปโภคบริโภค นอกจากนี้ดินยังมีสภาพเป็นดินทรายที่มีธาตุอาหารน้อย และมีประสิทธิภาพในการกักน้ำต่ำ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องจึงดำเนินการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาล และติดตั้งเครื่องสูบน้ำไฟฟ้า ใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยอินทรีย์ และปุ๋ยหมักเพื่อปรับปรุง

หญ้าแฝก

สภาพดิน ตลอดจนจนปลูกหญ้าแฝกเพื่อเพิ่มความชุ่มชื้นของดิน ปลูกพืชตระกูลถั่วและปอเทืองเพื่อปรับสภาพดิน ทั้งระยะให้เจริญเติบโตประมาณ ๒ เดือนแล้วไถกลบเป็นปุ๋ยพืชสดบำรุงหน้าดิน ฟาร์มตัวอย่างแห่งนี้ได้

จ้างคนงานท้องถิ่น ซึ่งมีทั้งราษฎรไทยพุทธและไทยมุสลิม จำนวน ๑๕๐ คน ปลูกพืชไร่และพืชผัก เลี้ยงแพะนม เปิดเทศ เพาะเห็ด และปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์

เพาะเห็ด

สมเด็จพระนางเจ้าฯ

พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ไปยังโครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริจังหวัดปัตตานี เมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๗ ทรงพระดำเนินไปยังคลองระบายน้ำสายที่ ๑๑ ซึ่งกรมชลประทานได้ขุดลอกมีความยาว ๑,๖๐๐ เมตร ผ่านบริเวณตอนกลางของโครงการฯ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำ และเป็นที่เลี้ยงปลาในกระชัง พระราชทานอาหารแก่ปลาในกระชัง ทอดพระเนตรกิจกรรมต่างๆ ในโครงการฟาร์มตัวอย่าง ทรงซักถามถึงสภาพความเป็นอยู่ของข้าราชการและราษฎรผู้ทำงานในโครงการฯ และมีพระราชดำริในการพัฒนาโครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริจังหวัดปัตตานีให้เกิดประโยชน์แก่ราษฎร

เสด็จพระราชดำเนินไปยังโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ บ้านรอดันบาตู ซึ่งสร้างขึ้นจากเงินที่ราษฎรทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา เพื่อช่วยเหลือครอบครัวของราษฎรผู้บริสุทธิ์ที่ถูกสังหารโดยผู้ก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และฟาร์มตัวอย่างบ้านรอดันบาตู

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานพระราชทรัพย์จัดซื้อที่ดินสร้างหมู่บ้าน และฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ ที่บ้านรอดันบาตู หมู่ที่ ๗ ตำบลกะลุวอ อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส เพื่อช่วยเหลือครอบครัวของราษฎรที่ได้รับบาดเจ็บจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้มีที่อยู่อาศัยและที่ทำกินครอบครัวละ ๒ ไร่ จำนวน ๑๕๐ ครอบครัว เพื่อส่งเสริมให้ราษฎรมีอาชีพและรายได้ ซึ่งจะทำให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น เป็นการสร้างหลักประกันเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ให้แก่ครอบครัวผู้เสียชีวิตจากการกระทำของผู้ก่อความไม่สงบ เป็นการตอบแทนบุญคุณของผู้สละชีวิตปกป้องผืนแผ่นดินไทย ได้เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระบรม

โอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ไปทรงเปิดโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริบ้านรอดต้นบาตู่ เมื่อวันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ ทรงปลูกต้นตะเคียนแก้ว สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมารทรงปลูกต้นตะเคียนหิน แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรสภาพหมู่บ้าน และพื้นที่ฟาร์มตัวอย่าง ซึ่งมีพื้นที่ ๖๖๑ ไร่ ๑ งาน ๕๙ ตารางวา แบ่งเป็นพื้นที่หมู่บ้าน ๓๐๐ ไร่ สร้างเป็นบ้านพักอาศัย แปลงนา แปลงปลูกพืชผัก ได้คัดเลือกราษฎรทั้งชาวไทยพุทธและไทยมุสลิมที่ได้รับความเดือดร้อนเข้าอยู่อาศัยแล้ว ๕ ครอบครัว จะดำเนินการก่อสร้างบ้านให้แล้วเสร็จครบ ๑๕๐ หลังใน พ.ศ. ๒๕๔๙ พื้นที่ที่เหลือจะจัดทำเป็นฟาร์มตัวอย่าง เพื่อเป็นแหล่งความรู้และส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตรและการเลี้ยงสัตว์

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปล่อยปลาที่บึงทิมลง บ่อเลี้ยงปลาเพื่อขยายพันธุ์ และเป็นแหล่งอาหารโปรตีน จากนั้นพระราชทานพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และถุงของขวัญแก่ราษฎรในโครงการฯ และมีพระราชปฏิสันถารกับราษฎรเหล่านั้นเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ

โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และฟาร์มตัวอย่างบ้านทางหลวง

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้มีพระราชดำริให้จัดตั้งโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ บ้านทางหลวง หมู่ที่ ๘ ตำบลบ้านแก่ง อำเภอภูเพียง จังหวัดนครพนม เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๖ เพื่อช่วยเหลือราษฎรที่ยากจนให้มีที่อยู่อาศัย และรู้จักใช้ที่ดินที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีผลผลิตพอเลี้ยงครอบครัว ฟาร์มตัวอย่างนี้ มีพื้นที่ ๑๐๗ ไร่ ใช้เป็นที่อยู่อาศัย และทำการเกษตรของราษฎร ๓๐ ครอบครัว ครอบครัพละ ๒ ไร่

วันที่ ๑๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรการดำเนินงานของโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ บ้าน

ทางหลวง ซึ่งปัจจุบันมีราษฎรที่ยากจนไม่มีที่ทำกินเข้าอยู่อาศัย จำนวน ๔
ครอบครัว ทุกครอบครัวได้รับการอบรมความรู้พื้นฐานด้านการเกษตร

แปลงปลูกผักปลอดสารพิษ

ได้แก่ ความรู้การเกษตร
ทฤษฎีใหม่ การทำปุ๋ย
และการปรับสภาพดิน
ปลูกพืชผักปลอดสารพิษ
และเลี้ยงสัตว์ ซึ่งทำให้
ราษฎรได้ผลผลิตไว้
บริโภคในครอบครัว และ
มีเหลือไว้จำหน่ายใน
ฟาร์มตัวอย่างและตลาด

ทั่วไป ราษฎรจึงมีรายได้เพิ่มขึ้น ไม่ต้องไปหางานทำในต่างถิ่น

โครงการศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ อันเนื่องมาจาก พระราชดำริ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนิน
ไปทรงเยี่ยมราษฎร ณ อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อวันที่ ๑๕
พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๗ มีพระราชดำริให้จัดตั้งศูนย์พัฒนาการเกษตร
แบบเบ็ดเสร็จ ซึ่งมีลักษณะเดียวกันกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการ
พัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

งานของศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ประกอบด้วย การจัดหา
แหล่งน้ำให้แกราษฎร เพื่อใช้ในการพัฒนาการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่
การปลูกสัตว์ การประมง การพัฒนาการเกษตรแบบผสมผสาน การสาธิต
การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การพัฒนาที่ดิน การสาธิตการปลูกป่าแบบ
วนเกษตร และการปลูกไม้เศรษฐกิจ

ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของโครงการฯ ได้มีการปรับปรุง
สภาพภูมิทัศน์ พัฒนาแหล่งน้ำที่มีอยู่เดิม และจัดหาแหล่งน้ำใหม่ จัดทำ

แปลงเพาะพันธุ์ และรวบรวมกล้าไม้ที่มีสายพันธุ์ดี พัฒนาคุณภาพดินเพื่อการเพาะปลูกที่เหมาะสม แก้ไขการขาดสารอาหารทั้งผู้ใหญ่และเด็ก ส่งเสริมการศึกษานอกระบบ เช่น การอบรมและพัฒนาฝีมือแรงงาน เพื่อให้ศูนย์พัฒนาการเกษตรรัฐสิงห์เป็นศูนย์ให้ความรู้และการสาธิต อบรมด้านการเกษตรและพัฒนาคุณภาพชีวิตที่สมบูรณ์แก่หมู่บ้านใกล้เคียงได้

โครงการธนาคารอาหารชุมชนตามพระราชดำริ

“...ธนาคารอาหารชุมชนนอกจากมีพืชผักสวนครัว พืชสมุนไพรอื่นๆ แล้ว สัตว์ป่า เช่น ไก่ป่า เขียดแลว ซึ่งเป็นอาหารโปรตีนของชาวบ้านอย่างหนึ่ง เราควรส่งเสริมขยายพันธุ์สัตว์เหล่านี้ให้มากขึ้น...”

พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติทั้งป่าไม้ สัตว์ป่า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แหล่งน้ำ ซึ่งในหลายพื้นที่ของจังหวัดมีน้ำอุดมสมบูรณ์ตลอดปี สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงมีพระราชประสงค์ให้แม่ฮ่องสอนเป็นแหล่งสะสมอาหารตามธรรมชาติหรือธนาคารอาหารชุมชน ซึ่งมีอาหารหลากหลาย ทั้งพืชผักสวนครัว พืชสมุนไพร รวมทั้งสัตว์ป่าด้วย

เกษตรกรปลูก
หญ้าแฝก
รอบแปลง
เพาะปลูกผัก
สวนครัว

เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมธนาคารอาหารชุมชน

เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรและทรงงานในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในวันที่ ๑๗-๑๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๓ ได้มีพระราชดำริให้ส่วนราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอนจัดทำโครงการธนาคารอาหารชุมชนที่บ้านนาป่าแปก ตำบลหมอกจำแป๋ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน เพื่อผลิตอาหารให้เพียงพอต่อการบริโภค และทำให้คนอยู่กับป่าได้ มีพระราชดำรัสอยู่เสมอว่า คนกับป่าอยู่ร่วมกันได้ โดยคนต้องไม่ทำลายป่า แต่ส่วนราชการต้องให้ความรู้แก่คนว่า เขาจะให้ชีวิตอยู่ในป่าได้อย่างไร

ปีต่อมา สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรและทรงงานที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๔ เมื่อเสด็จพระราชดำเนินไปยังบ้านนาป่าแปก ทรงพอพระราชหฤทัยในการดำเนินงานโครงการธนาคารอาหารชุมชนตามพระราชดำริบ้านนาป่าแปก ซึ่งหน่วยงานต่างๆ ได้ร่วมมือกันดำเนินโครงการถวาย สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเล่าถึงที่มาของพระราชดำริโครงการนี้พระราชทาน ณ อาคารศิลปะบ้านนาป่าแปก มีใจความว่า

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
มีพระราชประสงค์ให้ป่าอุดมสมบูรณ์เพื่อเก็บกักน้ำ

เมื่อราว ๗ ปีมาแล้ว ทรงอ่านนิตยสารของสหประชาชาติ ซึ่งได้ให้
ข้อมูลและทำนายไว้ว่า หากสถานการณ์สิ่งแวดล้อมของโลกและการเพิ่ม
ขึ้นของประชากรยังไม่เปลี่ยนแปลง ในอีก ๑๐ ปีถัดไปโลกจะขาดแคลน

อาหาร ฉะนั้น ทุกประเทศควรช่วยกันสร้างแหล่งผลิตอาหาร เพื่อมิให้เกิดภัยพิบัติ เกิดความเดือดร้อน หรือต้องต่อสู้ฆ่าฟันกันเพื่อแย่งแหล่งอาหาร จึงเป็นแรงบันดาลใจพระราชหฤทัยให้มีพระราชดำริเรื่อง โครงการธนาคารอาหารชุมชนขึ้น ซึ่งการดำเนินงานธนาคารอาหารชุมชนนั้น “น้ำ” เป็นสิ่งสำคัญที่สุด แต่น้ำจะอุดมสมบูรณ์ได้ต้องอาศัย “ป่า” ที่อุดมสมบูรณ์เพื่อเก็บกักน้ำไว้ ฉะนั้น จะต้องรักษาป่าเพื่อรักษาน้ำไว้นั่นเอง หลายคนเคยสงสัยว่า ทำไมทรงสอนให้รักป่า ก็เพราะทรงรักประชาชนนั่นเอง จึงต้องรักษาป่าไว้ เพราะป่าไม้เป็นน้ำเลี้ยงแผ่นดิน เป็นแหล่งอาหารของชาวบ้าน เป็นแหล่งพืชสำคัญ คือ สมุนไพร ซึ่งนำมาผลิตเป็นยารักษาโรคต่างๆ

ธนาคารอาหารชุมชนบ้านนาป่าแปก

โครงการธนาคารอาหารชุมชนที่บ้านนาป่าแปก หมู่ที่ ๔ ตำบลหมอกจำแป้ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีพื้นที่ ๑๕๐ ไร่ ซึ่งอาจขยายได้ถึง ๑,๐๐๐ ไร่ ทำเป็นพื้นที่บ้านเกษตรกรตัวอย่าง ๑๐ หลัง พื้นที่เฉลี่ย ๑ ไร่ต่อหลัง กิจกรรมทั้งหมดจะทำเหมือนกันทุกบ้าน ในรูปแบบของการเกษตรทฤษฎีใหม่คือ “พออยู่/พอกิน” ขณะเดียวกันก็ส่งเสริมให้สมาชิกชุมชนมีรายได้จากการเลี้ยงหมู เป็ด ไก่ ซึ่งทำรายได้เป็นที่พอใจ

ธนาคารชาวบ้านห้วยมะเขือส้ม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

แปลงนาข้าวของสมาชิกโครงการฯ

ของเกษตรกร เพราะในการเลี้ยงสัตว์เหล่านี้ ผู้เลี้ยงใช้อาหารผสมผสานกันตามวิถีชาวบ้าน เช่น หยก ผือก เศษพืช ซึ่งช่วยลดต้นทุนและลดโรคในสัตว์เหล่านี้ด้วย เพราะพืชส่วนใหญ่ที่ใช้เป็นอาหาร มีคุณสมบัติเป็นพืชสมุนไพร สำหรับด้านประมงจะเลี้ยงปลานิล และปลาดุก

โครงการธนาคารอาหารชุมชนแม่แบบที่บ้านนาป่าแปงนี้ได้ผลดีจึงนำไปขยายผลที่บ้านรวมไทย บ้านห้วยมะเขือส้ม และบ้านสันติคีรีอำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โครงการหลักเป็นการส่งเสริมการปลูกพืชเชิงอนุรักษ์ เน้นการปลูกไม้ผลที่เหมาะสมกับพื้นที่ เช่น ลิ้นจี่ ส้มโอสาลี่ อโวคาโด พลับ ท้อ บัวย กัล้วย ชา กาแฟ และศุภโชค ซึ่งเป็นพืชชนิดใหม่ รสชาติคล้ายมะม่วงหิมพานต์ เป็นพืชมาจากบราซิล ส่วนพืชไร่จะปลูกตามฤดูกาล เช่น หน้าฝนจะปลูกพืชตระกูลถั่ว พื้นที่ปลูกผักมี ๒ ส่วน คือ ส่วนหนึ่งปลูกผักสวนครัวจำพวก ผักกวางตุ้ง ผักคะน้า ผักกาดแก้ว อีกส่วนหนึ่งปลูกพืชรายได้ เช่น บรอกโคลี กะหล่ำ ผักกาดเขียว เน้นผักปลอดสารพิษ ส่วนมากจะมีผู้มาซื้อถึงแปลงปลูก เกษตรกรเองจะแบ่งปัน

รัตนราชินีศรีประเทศ

พระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

กันในหมู่บ้าน เช่น บ้านหนึ่งปลูกมะเขือเทศ อีกบ้านก็ปลูกผักกวางตุ้ง แล้วเอามาแลกเปลี่ยนแบ่งปันกัน

พื้นที่ขยายพันธุ์พืชผัก

ที่เลียนแบบธรรมชาติโดยตกแต่งให้มีลำธารไหลผ่านหินและทราย

ธนาคารอาหารแห่งบ้านปงไคร้

วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๓ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรธนาคารอาหารแห่งบ้านปงไคร้ หมู่ที่ ๕ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรพันธุ์ไม้ที่เป็นอาหารและสมุนไพรภายในธนาคารอาหารแห่งบ้านปงไคร้ ที่กรมป่าไม้ดำเนินการจัดสร้างขึ้น เพื่อสนองพระราชดำริสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ กรมป่าไม้ได้พัฒนาแหล่งน้ำธรรมชาติเพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพให้แก่ป่าที่ดำเนินการจัดทำเป็นธนาคารอาหาร และได้มีการรวบรวมพันธุ์ไม้ที่เป็นอาหารและสมุนไพรไว้ได้

กว่า ๑๐๐ ชนิด เป็นพืชที่ใช้เป็นอาหาร ๔๘ ชนิด และพืชสมุนไพร ๓๔ ชนิด ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรพันธุ์พืชที่ใช้เป็นอาหารและพืชสมุนไพร ซึ่งปลูกไว้ในพื้นที่กว่า ๑๐๐ ไร่ และทอดพระเนตรการประกอบอาหารพื้นเมือง โดยใช้พืชที่ปลูกในธนาคารอาหารแห่งบ้านปางไควร์ เช่น แกงหัวปลี แกงผักหวาน แกงมะรุม เป็นต้น ทรงปลูกต้นกาหลงไว้เป็นที่ระลึก ๑ ต้น แล้วทรงปล่อยเจียดแลว (กบภูเขา) เพื่อขยายพันธุ์

เจียดแลวที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานพระราชดำริให้เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์ เพื่อเป็นอาหาร

ข่า

ขิง

